

Żary, grudzień 2025 r. (aktualizacja)

Spis treści

1. Wstęp ... 3
2. Synteza Diagnozy obszaru ZIT-główne problemy i potencjały rozwojowe Żarsko- Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz powiązania funkcjonalne ... 5
2.1 Żarsko - Żagański Obszar Funkcjonalny ... 5
2.2 Położenie geograficzne ... 8
2.3 Demografia ... 9
2.4 Gospodarka ... 10
2.5 Komunikacja ... 12
2.6 Środowisko naturalne ... 25
2.7 Obszar wybranych usług publicznych na terenie ŻŻOF ... 30
2.8 Smart City ... 35
2.9 Atrakcyjność turystyczna Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego ... 36
2.10 Analiza konkurencyjności miast – rdzeni Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego ... 37
2.11 Analiza SWOT ... 38
3. Cele i kierunki działań Strategii ŻŻOF ... 42
3.1 Podejście zintegrowane ... 47
4. Wskaźniki realizacji celów Strategii ... 72
5. Lista projektów ZIT ... 74
5.7 Lista projektów ZIT ... 74
5.8 Lista projektów komplementarnych ZIT ... 94
6. Warunki i procedury obowiązujące w ramach realizacji Strategii ZIT-ŻŻOF ... 101
6.1 Warunki obowiązujące w ramach zawartego partnerstwa gmin ŻŻOF ... 101
6.2 Struktura zarządzania ... 101
6.3 Zasady aktualizacji/zmian Strategii ZIT ŻŻOF ... 104
6.4 Zasady monitorowania ... 104
6.5 Ewaluacja realizacji celów określonych w Strategii ZIT ŻŻOF ... 107
7. Ramy i źródła finansowania Strategii ZIT ŻŻOF ... 108
8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT ŻŻOF ... 110
8.1 Partycypacja społeczna na etapie przygotowania Strategii ZIT ŻŻOF ... 111
8.2 Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii ŻŻOF oraz jego oceny (ewaluacji) ... 123
Spis tabel ... 124
Spis rysunków ... 125
Spis map ... 125

1. Wstęp

Spójność terytorialna jest ważnym elementem polityki rozwoju UE wpływającym na zwiększenie konkurencyjności obszarów. Instrument jakim są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), to narzędzie wspierające wdrażanie strategii terytorialnych z wykorzystaniem możliwości finansowych w ramach budżetu UE. ZIT wspiera rozwój miast i obszarów z nimi funkcjonalnie powiązanych. Dzięki tej formule możliwe jest podejmowanie działań poza wyznaczonymi granicami administracyjnymi samorządów, co przekłada się na większe oddziaływanie realizowanych, również wspólnie przedsięwzięć. Gminy ŻŻOF od początku swojego istnienia działają w formie porozumienia zawartego pomiędzy JST. W okresie programowania 2014-2020 ŻŻOF tworzyły 4 gminy i w takim składzie realizowane były projekty. W roku 2020 ŻŻOF powiększył się o kolejną gminę, tj. o gminę Iłowa. Liderem, zgodnie z porozumieniem, jest miasto Żary. W tym kształcie gminy ŻŻOF przystąpiły do opracowania Diagnozy obszaru. Na podstawie przeprowadzonych analiz i badań został opracowany pierwszy projekt Planu Działań-Strategii ZIT ŻŻOF (dalej: Strategia lub Strategia ZIT ŻŻOF). W oparciu o zaktualizowaną diagnozę wskazano cele i kierunki działań oraz listę projektów możliwych do realizacji w formule ZIT wraz z określeniem planu ich finansowania. Każdy z etapów podejmowanych prac był konsultowany z mieszkańcami i partnerami społeczno-gospodarczymi.

W 2025 roku podjęta została decyzja o poszerzeniu ŻŻOF o kolejne gminy: Wymiarki i Gozdnicę.

Podstawy prawne przygotowania Strategii

Podstawę prawną realizacji instrumentu ZIT w Żarsko-Żagańskim Obszarze Funkcjonalnym stanowią:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej;
- Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce;
- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 r. poz. 1079);
- Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021- 2027;
- Strategia Rozwoju Województwa Lubskiego 2030.

Struktura dokumentu Strategii i etapy jego przygotowania

Zgodnie z Ustawą o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. 2022, poz. 1079), Rozdział 12, art. 34 Strategia ZIT ŻŻOF zawiera elementy:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;
- cele, które mają być zrealizowane w ramach ZIT, uwzględniające podejście zintegrowane,
- oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem;
- listę projektów;

- źródła finansowania oraz ramy finansowania;
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT;
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z konsultacji społecznych.

Etapy przygotowania Strategii oraz jej aktualizacji:

- Diagnoza obszaru ŻŻOF (Prace analityczne zostały zainicjowane w roku 2020 r. W ich wyniku powstał dokument-Diagnoza społeczno-gospodarcza ŻŻOF wskazujące na główne problemy tego obszaru, jego potencjały oraz wewnętrzne powiązania funkcjonalne. Aktualizacja dokumentu została przeprowadzona w roku 2023).
- Konsultacje społeczne – 1 etap (Dokument diagnozy społeczno-gospodarczej został poddany szerokim konsultacjom społecznym w roku2020 r. Spotkania otwarte mieszkańcami, przedstawicielami partnerów społeczno-gospodarczych odbyły się w każdej z 5 gmin. Szerzej na ten temat traktuje Punkt 8 Strategii).
- Opracowanie pierwszego projektu Planu Działań -Strategii ZIT ŻŻOF (W 2021 r. został przygotowany pierwszy projekt Strategii, uwzgledniający syntezę opracowanej wcześniej diagnozy oraz cele wraz z kierunkami działań, opis rezultatów wraz ze wskaźnikami, system wdrażania wraz z systemem monitorowania i ewaluacji, listami projektów-podstawowych oraz komplementarnych).
- Konsultacje społeczne -2 etap (2021 r. Pierwszy projekt Strategii został skonsultowany z mieszkańcami ŻŻOF oraz przedstawicielami partnerów społeczno-gospodarczych. Informacje nt. znajdują się w punkcie 8 Strategii.)
- Aktualizacja diagnozy oraz projektu Strategii (W 2023 r. został przeprowadzony przegląd przygotowanej w 2020 r. Diagnozy i na tej podstawie została przeprowadzona aktualizacja w zakresie wybranych obszarów).
- Przygotowanie projektu Strategii ZIT-ŻŻOF (2023/2024. Na podstawie przeprowadzonej aktualizacji, wyznaczeniu obszarów wsparcia w ramach Strategii, powstał kolejny, zaktualizowany projekt Strategii wraz z zmienioną listą projektów ZIT, odpowiadającą wysokości alokacji zaproponowanej przez Zarząd Województwa Lubuskiego dla tego obszaru w ramach FEWL 21-27).
- Konsultacje- 3 etap (konsultacje dokumentu w terminie 06.05-10.06. 2024 r. oraz dwa otwarte spotkania: 04.6.2024 r. (Żagań) i 05.06.2024 r. (Żary).
- Dopełnieniem procesu opiniowania projektu dokumentu jest równie wydanie opinii przez Zespół partnerów społeczno-gospodarczych. Opinia pozytywna została wydana 26 czerwca 2024 r. w formie Uchwały nr 1/2024.
- Procedura środowiskowa (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. uzgodnił, na wniosek Burmistrza Żar, odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii ; 15 maja 2024 r., znak pisma: WZŚ.411.55.2024.DT),
- Aktualizacja diagnozy poszerzonego ŻŻOF

- Przygotowanie projektu Strategii ZIT-ŻŻOF 2025. Na podstawie przeprowadzonej aktualizacji, wyznaczeniu obszarów wsparcia w ramach Strategii, powstał kolejny, zaktualizowany projekt Strategii wraz z zmienioną listą projektów ZIT, odpowiadającą wysokości alokacji zaproponowanej przez Zarząd Województwa Lubuskiego dla tego obszaru w ramach FEWL 21-27).

- Konsultacje- 4 etap (konsultacje dokumentu w terminie 06.05-10.06. 2024 r. oraz dwa otwarte spotkania: 04.6.2024 r. (Żagań) i 05.06.2024 r. (Żary).
- Dopełnieniem procesu opiniowania projektu dokumentu jest równie wydanie opinii przez Zespół partnerów społeczno-gospodarczych. Opinia pozytywna została wydana 26 czerwca 2024 r. w formie Uchwały nr 1/2024.
- Procedura środowiskowa (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp. uzgodnił, na wniosek Burmistrza Żar, odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii ; 15 maja 2024 r., znak pisma: WZŚ.411.55.2024.DT).

- Aktualizacja diagnozy dla poszerzonego obszaru ŻŻOF (do partnerstwa dołączyły dwie nowe gminy: Wymiarki i Gozdnica)- 2025
- Przygotowanie projektu Strategii ZIT-ŻŻOF 2025 dotyczącego powiększonego terytorialnie i ludnościowo partnerstwa. Na podstawie przeprowadzonej aktualizacji, powstał zaktualizowany projekt Strategii wraz z zmienioną listą projektów ZIT, odpowiadającą wysokości alokacji zaproponowanej przez Zarząd Województwa Lubuskiego dla tego obszaru w ramach FEWL 21-27, a także odpowiadający przeglądowi dokonanemu wewnątrz partnerstwa.
- Procedura środowiskowa: do uzupełnienia po zakończeniu tego etapu. Konsultacje społeczne projektu Strategii: do uzupełnienia po zakończeniu tego etapu.

2. Synteza Diagnozy obszaru ZIT-główne problemy i potencjały rozwojowe Żarsko- Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz powiązania funkcjonalne

2.1 Żarsko - Żagański Obszar Funkcjonalny

Pierwszym etapem współpracy gmin, gminy miejskie, Żary i Żagań zawarły porozumienie o współpracy w partnerstwie, tj. 20 maja 2014 r. W 2015 r., gminy miejskie zapraszając do współpracy w partnerskiej formule gminy wiejskie, miały na celu wspólne wykorzystanie szans rozwojowych, wspólne podejmowanie działań i realizację zintegrowanych i kompleksowych przedsięwzięć. ŻŻOF został powołany na mocy porozumienia międzygminnego zawartego 26 stycznia 2015 r. pomiędzy gminami: Żary-gmina miejska, Żary-gmina wiejska, Żagań-gmina miejska, Żagań-gmin wiejska. Gmina Iłowa dołączyła do ŻŻOF w styczniu 2020 r. (Porozumienie z dnia 08.01.2020 r.). Dokument był

modyfikowany trzykrotnie. Podpisane zostały: Porozumienie międzygminne z 25 marca 2022 r., Porozumienie międzygminne z 15 grudnia 2023 r. oraz porozumienie międzygminne z dnia 5 czerwca 2025r.

- Gminy Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego:
- Gmina Żary o statusie miejskim, dalej równoważnie używane „miasto Żary".
- Gmina Żagań o statusie miejskim, dalej równoważnie używane „miasto Żagań".
- Gmina Żagań – wiejska, dalej gmina Żagań. Gmina Żary – wiejska, dalej gmina Żary.
- Gmina Iłowa.
- Gmina Gozdnica.
- Gmina Wymiarki.

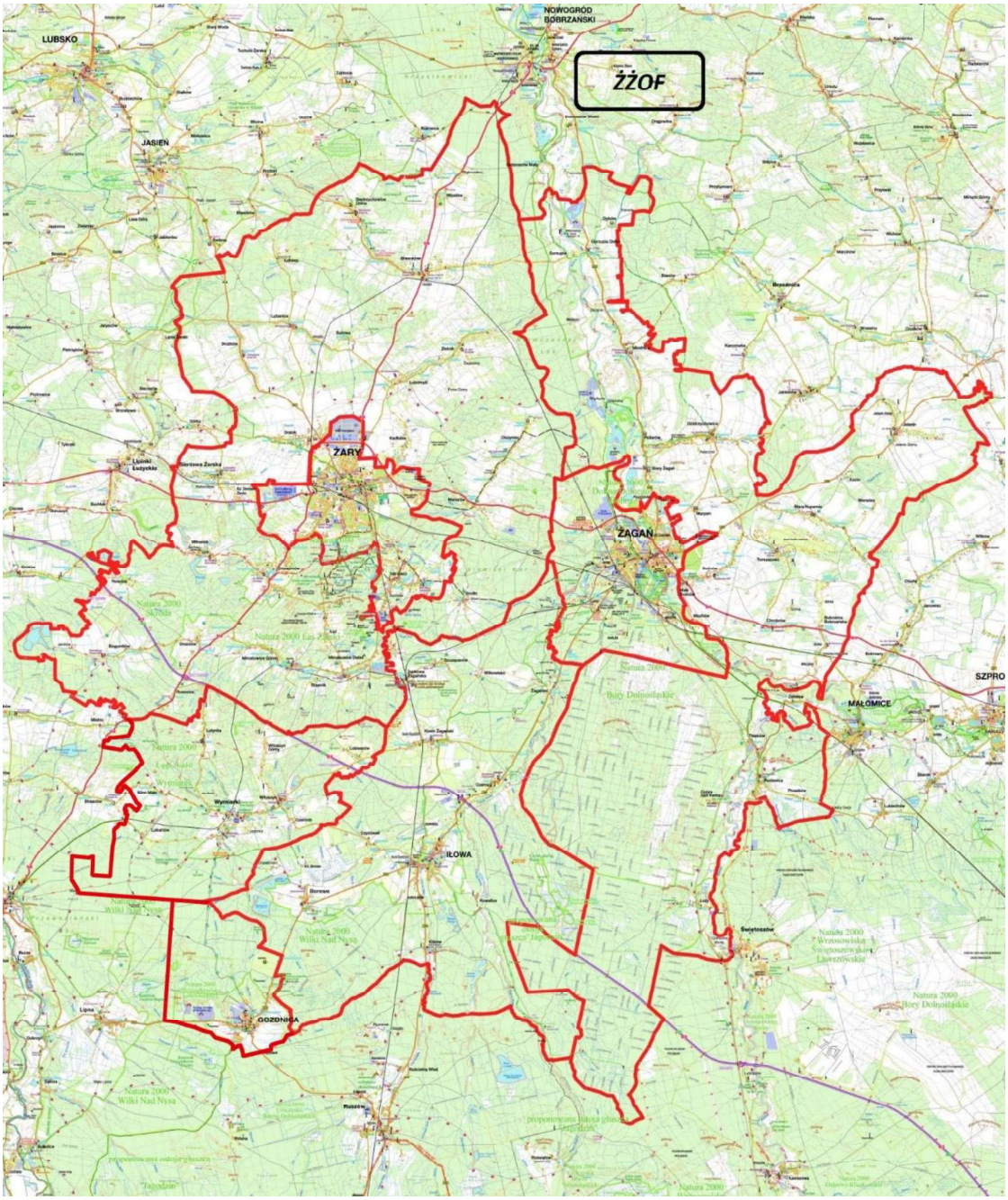
Cele Partnerstwa określone w Porozumieniu gmin ŻŻOF to:

- działania na rzecz marketingu i promocji,
- rozwój przedsiębiorczości,
- działania na rzecz polityki przestrzennej i rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich,
- poprawa jakości świadczenia usług publicznych,
- inwestycje związane z polepszeniem jakości środowiska naturalnego,
- podnoszenie kompetencje i umiejętności mieszkańców,
- wspomaganie rozwoju powiązań funkcjonalnych, w tym sąsiadujących ośrodków subregionalnych,
- wsparcie rozwoju turystyki, instytucji kultury, restauracji obiektów zabytkowych,
- wspieranie zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich i wiejskich,
- rozwiązywanie innych problemów dotyczących mieszkańców pięciu Gmin.

Gminy tworzące ŻŻOF mają za sobą pozytywne doświadczenia w zakresie współpracy, wspólnego uzgadniania i realizacji projektów w zakresie edukacji ogólnokształcącej, promocji i rozwoju lokalnej gospodarki (uzbrojenie stref gospodarczych i wspólna promocja gospodarcza) oraz w zakresie komunikacji na obszarze ŻŻOF[1]. Miasto Żary było również partnerem gminy Iłowa (na kilka lat przed przystąpieniem Iłowej do ŻŻOF) w jej inwestycji współfinansowanej ze środków RPO L2020 w zakresie infrastruktury edukacyjnej ("Rozbudowa Szkoły Podstawowej im. Lotników Alianckich w Iłowej").

[1] Projekty realizowane w ramach RPO L2020.

Mapa 1 Gminy tworzące ŻŻOF

Źródło: Urząd Miejski w Żarach

Żarsko–Żagański Obszar Funkcjonalny zasięgiem obejmuje obszar administracyjny miasta Żary i Żagań, gminy miejsko – wiejskiej Iłowa oraz gmin wiejskich Żary i Żagań. Obszar ŻŻOF na koniec 2019 r. zamieszkiwało 95 154 osób (wg. GUS). Powierzchnia ŻŻOF wynosi 890,46km².Gęstość zaludnienia wynosi 106,85 os./km². Miasta sklasyfikowane jako rdzenie oddalone są od siebie zaledwie o 13 km i uzupełniają się wzajemnie pełnionymi funkcjami, co stwarza wyjątkową sytuację na tle województwa.

Rdzeniem obszaru jest dwumiasto: Żary–Żagań, jako obszar najsilniej oddziałujący na miejscowości położone w zasięgu wyznaczonego obszaru. Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny jest jednym z najsilniejszych gospodarczo obszarów województwa lubuskiego (wymieniany jest jak trzeci, po ośrodkach wojewódzkich: Zielonej Górze i Gorzowie), posiadającym duży potencjał rozwojowy w tym zakresie. Jednocześnie jest to obszar o wyraźnie widocznych problemach demograficznych, wspólnych dla całego obszaru i kumulujących się w Żarach – silniejszym gospodarczo członie rdzenia. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego uchwalonym w dniu 23.04. 2018r. został zapisany, jako: Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Żary-Żagań (MOF OS Żary-Żagań). Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Żary-Żagań położony jest w południowej części województwa lubuskiego.

KSRR 2030 (Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030) zalicza Żary i Żagań (gminy miejskie) do kategorii Obszarów Strategicznej Interwencji jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze[2]. Żagań i Żary należą do grupy miast zagrożonych marginalizacją. W KSSRR 2030 wskazano również dla tej kategorii OSI cele do realizacji, które maja przeciwdziałać temu stanowi rzeczy, tj. odbudowa bazy gospodarczej, rozwój przedsiębiorczości oraz inwestycji, zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej, rewitalizację, poprawę jakości zarządzania rozwojem, poprawa świadczenia usług publicznych.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, jako istotne OSI w regionie wskazano miejskie obszary funkcjonalne ośrodków subregionanych i lokalnych. Należy do nich porozumienie gmin tworzących ŻŻOF. Interwencja skierowana dla miast subregionalnych i lokalnych powinna koncentrować się wokół następujących celów: rozwój przedsiębiorczości orz przygotowanie (uzbrojenie terenów inwestycyjnych), rewitalizacja, poprawa jakości świadczenia usług publicznych, polepszenie jakości środowiska naturalnego, podnoszenie kompetencji i umiejętności mieszkańców, rozwiązania o charakterze smart city, wspieranie powiązań funkcjonalnych, wsparcie infrastruktury mieszkalnictwa.

Gminy ŻŻOF zaliczane są również do OSI Obszary przygraniczne. Należą do drugiego pasa (podregion zielonogórski -NUTS 3, obok podregionu gorzowskiego), obejmują programy współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Oba podregiony wypełniają cały obszar województwa lubuskiego.

Ostatnim ważnym OSI, w ramach którego identyfikujemy gminy ŻŻOF jest OSI Obszary zagrożone powodziami. Do grupy gmin, które objęte są obszarami szczególnego zagrożenia powodzią zakwalifikowano na terenie województwa lubuskiego 62 gminy, w tym gminę Iłowa, gminę wiejską Żary, oraz obie gminy Żagań (miejską i wiejską).

2.2 Położenie geograficzne

Miasto Żary jest stolicą powiatu żarskiego leżącego na terenie Wzniesień Żarskich, na pograniczu Niziny Śląskiej i Niziny Wielkopolskiej, pomiędzy dwoma dopływami Odry: Bobrem i Nysą Łużycką.

Miasto Żagań jest stolicą powiatu żagańskiego, położonego na pograniczu Niziny Śląsko-Łużyckiej i Wału Trzebnickiego, nad rzekami: Bobrem i Czerną Wielką.

[2] KSRR 2030 definiuje te obszary jako obszary, w których zdiagnozowano niekorzystane tendencje związane z nagromadzeniem problemów oraz utratą funkcję społeczno-gospodarczych i administracyjnych.

Gmina Iłowa położona jest w zachodniej części powiatu żagańskiego. Geograficznie gmina należy do Niziny Śląskiej, znajduje się wśród Borów Dolnośląskich, nad dopływami Bobru: Czerną Małą i Czerną Wielką. Gmina leży w odległości 15 km od Żagania.

Gminy Gozdnica i Wymiarki położone są w makroregionie Niziny Śląsko-Łużyckiej, w mezoregionie Bory Dolnośląskie, w powiecie Żagańskim.

Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny sąsiaduje z powiatami nowosolskim, krośnieńskim województwa lubuskiego oraz powiatami polkowickim, bolesławieckim i zgorzeleckim województwa dolnośląskiego. Znajduje się w bliskim sąsiedztwie granicy polsko-niemieckiej oraz polsko-czeskiej.

Rysunek 1 Obszar Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

2.3 Demografia

Jedną z podstawowych determinant warunkujących możliwości rozwojowe, posiadających charakter pierwotny dla wielu czynników stanowiących o potencjale społeczno-gospodarczym są uwarunkowania demograficzne. Na podstawie danych z GUS obejmujących podstawowe informacje o strukturze demograficznej ŻŻOF, jasno rysują się tendencje demograficzne charakterystyczne

również dla regionu lubuskiego. W obszarze funkcjonalnym przyjmują one zróżnicowaną intensywność.

Wyludnianie się dotyczy w największym stopniu obydwu miast stanowiących rdzeń obszaru funkcjonalnego. W przypadku Żar, największego i najsilniejszego gospodarczo miasta ŻŻOF, dane pochodzące z rejestrów gminy wskazują na jeszcze silniejszą tendencje niż dane GUS. Według gminnego rejestru mieszkańców Gminę Żary o statusie miejskim zamieszkuje 36.604 mieszkańców – stan na 31.12.2019 r. tj. mniej o 4,9 % niż w 2014 r. Największe zmniejszenie liczby ludności odnotowano w gminie Gozdnica 6,7%. Spadek liczby mieszkańców, w trochę mniejszej skali, dotyka miasto Żagań, gminę Iłowa i gminę Wymiarki. Pozostałe gminy wykazują niewielki, na poziomie 0,85% (gmina Żary) i 0,83% (gmina Żagań), wzrost liczby mieszkańców. W skali całego ŻŻOF mamy wyraźną tendencję zmniejszania się liczby mieszkańców. W skali całego ŻŻOF mamy wyraźną tendencję zmniejszania się liczby mieszkańców. Struktura wiekowa mieszkańców wskazuje, że zauważalny jest wzrost liczby osób w wieku emerytalnym i spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, co obserwujemy również w pozostałych gminach ŻŻOF. Wskaźniki obciążenia demograficznego wskazują, ze w ostatnich latach mamy do czynienia z rosnącym współczynnikiem obciążenia demograficznego osobami starszymi. Wpływ na strukturę ludności w przyszłości i zmiany demograficzne ma przyrost naturalny, który ma wartość ujemną i wyraźnie się pogłębia. Najwyższy odsetek ludzi starszych jest w gminach wiejskich.

Liczba cudzoziemców zameldowanych w Żarach rośnie bardzo znacznie. W latach 2017-2019 wzrost wynosi 269%. W pozostałych gminach ta skala jest mniejsza. We wszystkich gminach brak jest mechanizmów sprzyjających integracji i osiedlaniu się imigrantów na stałe.

Niewielkie wzrosty ludności w gminach wiejskich mają małe znaczenie w odniesieniu do skali spadków ludności w miastach. Ponadto, w części opierają się na migracji mieszkańców Żar i Żagania na tereny wiejskie, co nie ma wpływu na saldo mieszkańców ŻŻOF. Można mieć wątpliwości, czy przy dużej skali spadku liczby ludności w miastach jest możliwy do utrzymania trend niewielkiego wzrostu lub utrzymania liczby mieszkańców w gminach wiejskich.

W skali całego obszaru funkcjonalnego pokazuje to kolejny element niekorzystnego układu tendencji demograficznych.

- Zmniejszanie się liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym,
- Zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym i ujemne saldo migracji,
- Szczegółowe badania prowadzone w Żarach i Iłowej pokazują, że migracją są zainteresowani w największym stopniu ludzie młodzi.

2.4 Gospodarka

Opierając się o dane dotyczące gospodarki i rynku pracy Żarsko-Żagański obszar funkcjonalny jest obszarem przemysłowo – usługowo- rolniczym.

Swój charakter całemu ŻŻOF nadaje przemysłowe miasto Żary. Jest najludniejszym i najsilniejszym gospodarczo ośrodkiem ŻŻOF. Obydwa ośrodki miejskie stanowiące rdzeń ŻŻOF notują relatywnie najsłabsze wskaźniki dynamiki wzrostu, podobnie jak gmina Wymiarki. Gminy bardzo różnią się tempem rozwoju gospodarki. Miasto Żary znalazło się w stanie stagnacji. Na przeciwnym biegunie jest gmina wiejska Żary z najwyższymi wskaźnikami we wszystkich kategoriach wielkości firm.

Dynamika zmiany liczona liczbą firm pokazuje w gminie Iłowa, gminie wiejskiej Żary, gminie wiejskiej Żagań. W Gminie Gozdnica wzrost od 11% do 18%, przy wskaźnikach ujemnych dla miast Żary i Żagań.

Podobnie jak na terenie województwa lubuskiego w gminach ŻŻOF jest niski udział firm z sektora kreatywnego. Również sektor usług powiązanych z działalnością na rynku obsługi turystów w latach 2014-2019 ulegał ograniczeniu. Ze względu na niewielki udział sektora w gospodarce ŻŻOF nie wpływa to na jej ogólny stan. Ponieważ jednak pandemia najdotkliwiej uderzyła w ten sektor, jego słabość będzie stanowić istotną barierę w rozwoju oczekiwanej przez gminy dywersyfikacji gospodarki i wykorzystania posiadanych zasobów kulturowych i przyrodniczych dla rozwoju gospodarczego obszaru.

Nowym trendem jest rozwój komercyjnych instalacji do produkcji energii odnawialnej. W gminie Iłowa w ostatnim roku wydano dziesięć decyzji o warunkach zabudowy dla instalacji fotowoltaicznych o mocy do 1 MW i jedną dla instalacji o mocy do 30MW. W gminie wiejskiej Żary funkcjonuje duża farma wiatrowa w miejscowości Grabik, trwają prace inwestycyjne przy budowie kolejnych. W trakcie procedowania są decyzje w sprawie budowy ośmiu elektrowni słonecznych o mocy do 1MW każda.

Z perspektywy obecnego stanu posiadania, Żary są silnym ośrodkiem gospodarczym, który jednak napotkał w swoim rozwoju na istotne bariery. Ponieważ jest on motorem wzrostu gospodarczego ŻŻOF, pojawiające się tam problemy strukturalne będą zmniejszać konkurencyjność gospodarki całego obszaru.

Na terenie ŻŻOF są wyznaczone obszary pod inwestycje. Lokowanie nowych przedsiębiorstw wymaga uzbrojenia tych terenów. Takie tereny są dostępne wszystkich gminach. Tereny dla rozwoju MŚP znajdują się w Żarach. Głównym deficytem w tym zakresie jest brak terenów dla rozbudowy dużych przedsiębiorstw funkcjonujących w Żarach.

Poziom bezrobocia na całym obszarze ŻŻOF jest niski. We wszystkich gminach były notowane niskie wskaźniki bezrobocia, od ok. 3% w Żarach do 7% w gminie wiejskiej Żagań i gminie Iłowa. Przedsiębiorstwa odczuwały brak pracowników, często posiłkując się imigrantami z za wschodniej granicy, w największej mierze z Ukrainy. Nigdzie nie stworzono jednak mechanizmów wspierających osiedlanie się imigrantów zarobkowych na stałe.

Pandemia i załamanie gospodarki w 2020 r. spowodowało wzrost bezrobocia mierzonego na poziomie powiatów z 5% w powiecie żarskim do 6,5% i 8,5% w powiecie żagańskim do 9,1%. Sytuacja na rynku pracy jest dynamiczna i oczekuje się, że po opanowaniu pandemii bezrobocie będzie się zmniejszać. Sytuacja na rynku pracy w dalszym ciągu będzie zależeć głównie od zarysowanych wcześniej negatywnych tendencji demograficznych.

Konkurencyjność gmin ŻŻOF pod względem oferowanych zarobków jest zróżnicowana. W 2018r. w Żarach i gminie wiejskiej Żary średnie wynagrodzenie wynosiło 4427zł i było na poziomie proponowanego w Zielonej Górze (4419zł), to Żagań, gmina wiejska Żagań i gmina Iłowa oferowały zarobki na poziomie 3843 zł. W roku 2022[3], w powiecie żarskim średnie wynagrodzenie wynosiło już 6 172zł w powiecie żagańskim 5 468,20 zł, a Zielonej Górze 6482,80 zł. W tym czasie we Wrocławiu można było zarobić 5338 zł.(2018 r.), a w roku 2022- 7 391,95 zł. Konkurencyjność rynku krajowego pogarsza sytuację gmin ŻŻOF. Należy również brać pod uwagę rynek niemiecki. Fabryka samochodów Tesla oferuje najniższe wynagrodzenie w wysokości 2800 euro (informacja prasowa), a dla osób z odpowiednim wykształceniem zawodowym pensja początkowa w Tesla Deutschland wynosi około 3.500 euro miesięcznie (2023 r.)[4]. Pracuje tam wielu Polaków. W roku 2023 w fabryce pracowało 11 tys. osób i nadal poszukiwani się pracownicy.

[3] Dane powiatowe-GUS-BDL.
[4] Dane wg portalu kununu.com

Widocznym brakiem jest niedostateczna współpraca gmin w zakresie wspierania lokalnej gospodarki. Mieszkańcy postrzegają brak wsparcia dla firm na terenie ŻŻOF wykorzystującego współpraca gmin, organizacji pozarządowych, pracodawców, i szkół zawodowych. Nie funkcjonuje żadna platforma współpracy pozwalająca na poznanie potrzeb, zdania mieszkańców i przedsiębiorców innych miast/miejscowości ŻŻOF. Brakuje skoordynowanej współpracy w ramach ŻŻOF: PUP, MŚP, duże firmy, szkolnictwo zawodowe/średnie (zarządzane przez powiat).

Powyższe dane i analizy wskazują na problemy związane z perspektywami rozwojowymi gmin i obszaru funkcjonalnego. Zmniejszanie się liczby mieszkańców i pogarszająca się struktura wiekowa powoduje powstawanie barier rozwojowych.

Pierwszą z nich będzie brak pracowników. Zmniejszanie się grupy osób zdolnych do pracy będzie ograniczać rozwój firm, powstawanie nowych i nastąpi naturalne wygaszanie funkcjonowania istniejących. Bedzie to wpływać na zmniejszanie wpływów do budżetów gmin z udziału w podatku PIT i skutkować ograniczaniem ich zdolności do prowadzenia polityki rozwoju. Z drugiej strony, zmienią się potrzeby mieszkańców. W coraz większym stopniu będzie należało rozszerzać zakres usług dla osób starszych, dostosowywać infrastrukturę i rodzaje usług do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Duża liczba cudzoziemców pracujących i mieszkających na terenie ŻŻOF jest niewykorzystanym potencjałem rozwojowym. Brakuje zorganizowanych form pomocy we właściwym wykorzystania tego zasobu ludzkiego, ułatwień w poszukiwaniu pracy zgodnej z kwalifikacjami, załatwianiu formalności związanych z pobytem. Nie funkcjonuje żaden system wspierający ich integrację i zachęcający do osiedlania się na stałe na obszarze ŻŻOF.

Sytuacja demograficzna ŻŻOF odzwierciedla typowe dla regionu lubuskiego problemy demograficzne. Są one również powszechne na terenie całego kraju. Ważnym wynikającym z tej sytuacji zjawiskiem jest coraz bardziej widoczna konkurencja pomiędzy miastami i obszarami funkcjonalnymi o mieszkańców. Duże ośrodki miejskie reklamują się, pokazując jak wiele mają do zaoferowania ludziom młodym. Zgodnie z przeprowadzonymi w Żarach badaniami dotyczącymi przyszłych wyborów młodych mieszkańców miasta, najbardziej konkurencyjnym dla pozostania jest wyjazd za granicę lub do nieodległych wielkich miast Polski. Wynika to również z wysokości zarobków. Pomimo relatywnie dobrych w Żarach i gminie wiejskiej Żary (wyższych niż średnia wojewódzka), pobliski Wrocław oferuje znacznie większe możliwości zarówno płacowe jak i edukacyjne czy spędzania wolnego czasu. Konkurencja pomiędzy miastami i obszarami funkcjonalnymi o mieszkańców skupi się na wynagrodzeniach i jakości oraz dostępności usług społecznych dostosowanych do potrzeb różnych grup wiekowych.

W gospodarce obszarem deficytowym jest wsparcie przedsiębiorczości. Istniejące struktury nie obejmują swoim działaniem całego obszaru ŻŻOF, ich możliwości instytucjonalne są ograniczone a dotychczasowe próby poszerzenia posiadanej bazy materialnej i organizacyjnej nie przyniosły sukcesu.

2.5 Komunikacja

Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025 uznaje za podstawowy cel znaczącą poprawę jakości systemu transportowego i jego rozbudowę – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Równoważenie mobilności na obszarach miejskich wskazano jako istotny element polityki transportowej państwa. Za podstawę procesu równoważenia mobilności uznaje się wzrost

konkurencyjności i jakości transportu zbiorowego, ze specjalnym uwzględnieniem transportu kolejowego w układach regionalnych i metropolitalnych.[5]

Silna gospodarka opierająca się na dużym udziale przedsiębiorstw średnich i dużych skupionych na obszarze miasta Żary i przyległych terenach gminy wiejskiej Żary generuje duży ruch ludności dojeżdżającej do pracy. Silnym generatorem ruchu jest również Iłowa i zlokalizowane tam duże firmy. Ponadto, skupione w Żarach i Żaganiu usługi dla mieszkańców dwu powiatów są kolejnym czynnikiem zwiększającym mobilność mieszkańców.

Żarsko -Żagański obszar funkcjonalny jest obszarem skupiającym intensywny ruch mieszkańców południowej części województwa lubuskiego a szczególnie powiatów żarskiego i żagańskiego.

Ogólne dane dotyczące przyjazdów i wyjazdów do szkół w ruchu pomiędzy gminami ŻŻOF oraz ogółem, w obszarze obejmującym powiaty żarski i żagański, wskazują na silną rolę obszaru funkcjonalnego w południowej części regionu zarówno jako centrum edukacyjnego jak i ośrodka skupiającego największych pracodawców.

Tabela 1. Ruch ludności w celach edukacyjnych (uczniowie) szkół podstawowych i ponadpodstawowych

Wyjeżdżający do szkół podstawowych	Przyjeżdżający do szkół podstawowych
Obszar ŻŻOF	
471	471
Ogółem(gminy ŻŻOF i spoza ŻŻOF)	
567	657
Wyjeżdżający do szkół ponadpodstawowych	Przyjeżdżający do szkół ponadpodstawowych
Obszar ŻŻOF	
1395	1395
Ogółem(gminy ŻŻOF i spoza ŻŻOF)	
1539	2775

Źródło: GUS 2022 r.

Powyższa tabela wskazuje, że do szkół podstawowych na terenie ŻŻOF przyjeżdżają dzieci spoza obszaru funkcjonalnego. Stanowią one 21,3 % dzieci przemieszczających się w obszarze ŻŻOF. Głównymi środkami przyjmującymi uczniów są Żary i Żagań. W ramach ŻŻOF 471 dzieci przemieszcza się pomiędzy gminami, z tego najwięcej pomiędzy gminami miejskimi Żary i Żagań oraz gminami wiejskimi Żary i Żagań. Największą liczbę uczniów na swój teren przyjmują ośrodki posiadające szkoły ponadpodstawowe. Tutaj dominują Żary, przyjmując 266 uczniów szkół podstawowych i 829 szkół ponadpodstawowych z obszaru ŻŻOF. Dodatnie saldo wyjazdów i przyjazdów ma jeszcze miasto Żagań (171 uczniów szkół podstawowych i 463 ponadpodstawowych). Pozostałe gminy w przyjazdach

[5] Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025, Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa 2005.

i wyjazdach dzieci mają salda ujemne (-196 gmina żary, -157Gmina Żagań, -16 gmina Iłowa, Wymiarki -74, Gozdnica - 84 .Szczegółowy obraz przemieszczania się uczniów w ramach ŻŻOF przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 2. Dojazdy do szkól. Ruch pomiędzy miejscowościami ŻŻOF.

Uczniowie szkół podstawowych ŻŻOF		
wyjazd z	do	wartość
Żagań Miasto	Żagań gmina wiejska	7
Żagań Miasto	Żary Miasto	35
Żary Miasto	Żagań Miasto	3
Żary Miasto	Żary gmina wiejska	23
Żary gmina wiejska	Żary Miasto	219
Żagań gmina wiejska	Żagań Miasto	159
Żagań gmina wiejska	Żary Miasto	5
Iłowa	Żagań Miasto	9
Iłowa	Żary Miasto	7
Gozdnica	Iłowa	4
RAZEM		471
Uczniowie szkoły ponadpodstawowych ŻŻOF		
Żagań Miasto	Iłowa	10
Żagań Miasto	Żary Miasto	126
Żary Miasto	Żagań Miasto	51
Żary gmina wiejska	Żagań Miasto	14
Żary gmina wiejska	Żary Miasto	564
Żagań gmina wiejska	Żagań Miasto	287
Żagań gmina wiejska	Żary Miasto	23
Iłowa	Żagań Miasto	111
Iłowa	Żary Miasto	65
Wymiarki	Iłowa	10
Wymiarki	Żary Miasto	34

Gozdnica	Żagań Miasto	30
Gozdnica	Iłowa	28
Gozdnica	Żary Miasto	17
RAZEM		1395

Źródło: GUS 2022r.

Tabela 3. Uczniowie dojeżdżający i saldo wyjazdów i przyjazdów ogółem(ze wszystkich gmin, w tym, spoza ŻŻOF).

Szkoły podstawowe			
Gmina	Dojazdy	Wyjazdy	Saldo
Żagań gmina wiejska	77	217	-140
Żagań Miasto	197	51	146
Żary Miasto	345	33	312
Żary gmina wiejska	28	228	-200
Iłowa	9	16	-7
Gozdnica	1	17	-16
Wymiarki	0	5	-5
Ogółem	657	567	90

Szkoły ponadpodstawowe			
Gmina	Dojazdy	Wyjazdy	Saldo
Żary M	1647	89	1558
Żagań M	891	175	299
Żary W	0	592	-592
Żagań W	0	348	-348
Iłowa	79	182	-103
Wymiarki	0	74	-74
Gozdnica	0	84	-84
Przyjeżdżający ogółem	2617	1544	1073

Źródło: GUS 2022r.

Badania statystyczne dojazdów do pracy pokazują znaczący ruch pomiędzy miejscowościami ŻŻOF oraz silny wpływ tego obszaru na pozostałą część powiatów żarskiego i żagańskiego. Jest to oddziaływanie podobne do obserwowanego na podstawie dojazdów do szkół. Badanie statystyczne

wprowadziło w tym przypadku dodatkowy parametr – w gminie miejsko - wiejskiej obserwacje dotyczyły osobno miasta i terenów wiejskich.

Tabela 4: Przyjazdy i wyjazdy do pracy w gminach ŻŻOF ogółem(ze wszystkich gmin, w tym, spoza ŻŻOF).

Gmina	Przyjeżdżający	Wyjeżdżający	Saldo
Żagań Miasto	2260	2278	-18
Żagań gmina wiejska	321	1512	-1191
Żary Miasto	5907	1935	3972
Żary gmina wiejska	785	2738	-1953
Iłowa - miasto	507	449	58
Iłowa - obszar wiejski	93	675	-582
Gozdnica	102	268	-166
Wymiarki	215	298	-83
RAZEM	10190	10153	37

Źródło: GUS 2024. Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań 2021.

W przypadku dojazdów do pracy tylko jeden ośrodek ma dodatnie saldo przyjazdów i wyjazdów. Jest to miasto Żary. Wskaźnik jest wysoki. Wyjeżdżający do pracy z Żar stanowią 32,76% liczby osób przyjeżdżających do pracy w Żarach. W pozostałych gminach jest znaczna przewaga wyjeżdżających. Wyraźnie widać tutaj uzależnienie gmin wiejskich Żary i Żagań od powiązanych z nimi ośrodków miejskich. Relatywnie duża liczba mieszkańców wskazała na stałe miejsce pracy we Wrocławiu. W Żarach jest to 121 osób a w Żaganiu 73. Świadczy to o silnej konkurencyjności Wrocławia nawet w stosunku do relatywnie dobrze, jako miejsca pracy, w skali regionu wypadających Żar. W poniższej tabeli przedstawiono dojazdy do pracy w gminach ŻŻOF według liczby dojeżdżających z innych gmin. Wyraźnie widoczne są dwie tendencje w ruchu mieszkańców pomiędzy gminami. Po pierwsze, Żary skupiają największe liczby dojeżdżających, po pierwsze z gminy wiejskiej Żary oraz z miasta Żagań. Gminy „obwarzankowe" – gminy wiejskie Żary i Żagań są największymi rezerwuarami pracy dla swoich ośrodków miejskich.

Tabela 5: Dojazdy do pracy w gminach ŻŻOF według liczby dojeżdżających.

Miejsce wyjazdu	Cel podróży	Liczba osób dziennie
Żary gmina wiejska	Żary Miasto	2184
Żagań Miasto	Żary Miasto	812
Żagań gmina wiejska	Żagań Miasto	774
Żary Miasto	Żary gmina wiejska	392
Żary Miasto	Żagań Miasto	216

Iłowa - obszar wiejski	Żary miasto	210
Iłowa - obszar wiejski	Iłowa miasto	203
Wymiarki	Żary	133
Gozdnica	Iłowa miasto	46

Źródło: GUS 2024 r. Dojazdy do pracy w świetle wyników Narodowego Spisu Powszechnego ludności i mieszkań 2021.

Analiza przejazdów do pracy w gminach ŻŻOF jednoznacznie wskazuje Żary jako ośrodek dominujący w ŻŻOF. Oceniając potencjał według liczby dojeżdżających, kolejno pojawia się miasto Żagań, gmina wiejska Żary i Iłowa. Gmina Iłowa jest silnie rozwijającym się satelitą w układzie żarsko- żagańskim. Nowe inwestycje mogą w tym przypadku zmienić obraz tej gminy i wzmocnić jej rolę w układzie ŻŻOF. Gminy wiejskie są uzależnione od swoich ośrodków miejskich. Konsekwencje takiego układu ponoszone są w największej mierze przez Żary i odpowiednio mniejszej przez Żagań, które muszą przyjąć dużą liczbę osób przyjeżdżających do pracy i do szkół wszystkich szczebli ponosząc koszty dostosowania infrastruktury miejskiej do dużego ruchu.

Celem planowania zrównoważonej mobilności miejskiej jest dążenie do stworzenia zrównoważonego systemu transportu w miejskim obszarze funkcjonalnym. Obejmuje ono wszystkie rodzaje i formy transportu, zarówno transport publiczny jak i prywatny, zmotoryzowany i niezmotoryzowany i dotyczy: zwiększenia skuteczności i efektywności transportu, redukcję negatywnego wpływu na środowisko, poprawę bezpieczeństwa, poprawę jakości i atrakcyjności komunikacji miejskiej.

Na obszarze ŻŻOF podstawowym środkiem transportu są samochody osobowe. W kolejnych latach ich liczba znacznie wzrasta, razem z liczbą przemieszczających się osób. Publiczne środki transportu w tym samym czasie notują zmniejszającą się liczbę pasażerów. Skala wzrostu jest bardzo wysoka i wynosi dla samochodów osobowych 19,42% w powiecie żarskim i 22% w powiecie żagańskim. Daje to 733 pojazdy 1000 mieszkańców w powiecie żarskim i 696,6 w powiecie żagańskim. Na obszarze ŻŻOF funkcjonują dwie firmy świadczące usługi w zakresie komunikacji publicznej. Obydwie spółki świadczą usługi komunikacyjne na terenie całego ŻŻOF. Feniks V w Żarach wykonuje usługi komunikacji miejskiej na terenie miasta Żary, oraz na terenie gminy wiejskiej Żary na podstawie corocznych przetargów. Wykonuje również usługi dowozu dzieci do szkół podstawowych oraz realizuje komunikację użyteczności publicznej, której organizatorem jest Gmina wiejska Żary. Feniks V realizuje również komunikację użyteczności publicznej na obszarze ŻŻOF organizowaną przez Starostę Powiatu Żarskiego oraz Marszałka Województwa Lubuskiego. Oprócz komunikacji użyteczności publicznej Feniks V realizuje również komunikację komercyjną na własny koszt i ryzyko. MZK w Żaganiu nie wykonuje komunikacji miejskiej od roku 2020. Całą komunikację w tym miejską przekształcono w komunikację użyteczności publicznej, której organizatorem jest Związek Powiatowo-Gminny Powiatu Żagańskiego.

Liczba pasażerów na liniach w mieście Żagań w latach 2017-2019 zmniejszyła się z 448484 do 425301. Przewozy te, podobnie jak w Żarach cechują się niską efektywnością, wynoszącą w 2017 1,62 pasażera na wozokilometr do 1,42 w 2019r. W odniesieniu do komunikacji miejskiej w Żarach wykonywanej przez spółkę Feniks V wskaźniki efektywności komunikacji żarskiej są trudne do jednoznacznego zdefiniowania ze względu na brak badań popytowych prowadzonych zgodnie z właściwą metodyką oraz brak systematycznego przekazywania danych przez przewoźnika. Liczba pasażerów przewożonych rocznie jest zbliżona do wskaźnika w mieście Żagań i wynosi ok. 500 000 pasażerów. Określenie wartości wskaźnika pasażerów na wozokilometr przy przyjęciu liczby sprzedanych biletów jest obarczone błędem, jednak ten wskaźnik liczony taką samą metodą

zmniejszył się od 2014 roku. Efektywność przewozów dla 2014 roku mierzona tą samą metodą wyniosła 1,97 pasażera na wozokilometr, dla roku 2018 wynosiła 1,44. Jeszcze niższa była efektywność komunikacji z gminami wiejskimi. Tam też notowano zmniejszającą się liczbę pasażerów.[6]

Odnosząc te dane do informacji publikowanych przez Izbę Gospodarczą Komunikacji Miejskiej w Warszawie w opracowaniu pt. "Komunikacja miejska w liczbach, dane za 12 miesięcy 2018r" można stwierdzić, że w porównaniu z innymi ośrodkami miejskimi o podobnej wielkości: Sochaczew (36 462 mieszkańców), liczba pasażerów w komunikacji miejskiej – 1 345 000 oraz Chrzanów (36 945 mieszkańców), liczba pasażerów w komunikacji miejskiej 5 500 000, wskaźniki charakteryzujące ŻŻOF są bardzo niskie. Ważnym problemem ograniczającym możliwości rozwojowe obszaru funkcjonalnego jest wykluczenie komunikacyjne dotykające mieszkańców części obszarów wiejskich. Jedynym środkiem komunikacji jest tam samochód prywatny. Pomimo zwiększenia liczby kursów autobusów MZK Żagań na terenie gmin: Iłowa i Żagań, nadal tereny gminy Iłowa oraz gmin wiejskich Żagań i Żary objęte są w dużej części wykluczeniem komunikacyjnym. Rezultatem tego wykluczenia jest utrudnienie w dojazdach do pracy, w korzystaniu z usług społecznych, w tym, przez ludzi starszych – a to oni stanowią coraz większą część mieszkańców wsi.

W sposobie funkcjonowania komunikacji publicznej w ŻŻOF następują zmiany. Od 2021 r. teren powiatu żagańskiego, w części wchodzący w skład ŻŻOF objęty jest komunikacja publiczną której organizatorem jest Związek Powiatowo-Gminny Powiatu Żagańskiego. Podmiotem wewnętrznym świadczącym usługi komunikacyjne jest MZK Żagań sp. Z o.o. Spółka dysponuje 23 pojazdami, z których większość to autobusy ponad 15 letnie, których parametry daleko odbiegają od współczesnych norm emisyjności. Spółka ma bardzo duże potrzeby w zakresie zwiększenia liczby i unowocześnienia taboru.

Również inne formy mobilności nie stanowią silnej strony obszaru. Pięć gmin ma mniej niż 1km ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe w miastach liczą więcej kilometrów, ale w żadnym nie tworzą zintegrowanej sieci. Składają się z niepołączonych odcinków. Ponad połowę spośród wszystkich zinwentaryzowanych stanowią drogi rowerowe w ciągu dróg gminnych co świadczy o wysokim zaangażowaniu samorządów lokalnych w rozwój i utrzymanie sieci rowerowej. W dalszej kolejności (16%) stanowią drogi rowerowe niezwiązane z pasem drogowym, przebiegające przez parki, skwery i zieleńce, a więc również realizowane i utrzymywane przez JST oraz ścieżki rowerowe na drogach wewnętrznych. Sumarycznie daje to wartość prawie 70% wszystkich dróg rowerowych. Udział procentowy ścieżek w ciągu dróg powiatowych i wojewódzkich jest zbliżony – kolejno 13 i 11%. Najmniej ścieżek rowerowych jest związanych z pasem drogowym dróg krajowych – zaledwie 7% w skali ŻŻOF. [7]

Tabela 6 Wyniki inwentaryzacji infrastruktury drogowo-rowerowej w podziale na JST.

[6] Następujące dane przestawił na podstawie własnych, niezweryfikowanych przez Miasto szacunków przewoźnik, Feniks V sp. z o.o. Liczba pasażerów została powiększona o szacunkową liczbę pasażerów korzystających z przewozów bezpłatnych z tytułu ulg oraz w dniach wyznaczonych przez UM Żary. "W załączeniu przedkładamy zestawienie przewiezionych pasażerów w komunikacji miejskiej na terenie miasta Żary. Liczba pasażerów po okresie pandemii na wozokilometr wzrasta. Efektywność wynosi: w 2017 r. 3,83 pasażera na wozokilometr: w 2018 r. 3,43 pasażera na wozokilometr, : w 2019 r. 3,37 pasażera na wozokilometr, w 2020 r. 2,20. Później ta wartość wzrosła do 3,30 w 2023 r."

[7] Koncepcja budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa). Żary 2023r.

Gmina	Długość ścieżek w km
Miasto Żary	33,81
Gmina Żary	0,41
Miasto Żagań	5,67
Gmina Żagań	0,41
Gmina Iłowa	0,96
Gmina Gozdnica	0
Gmina Wymiarki	0

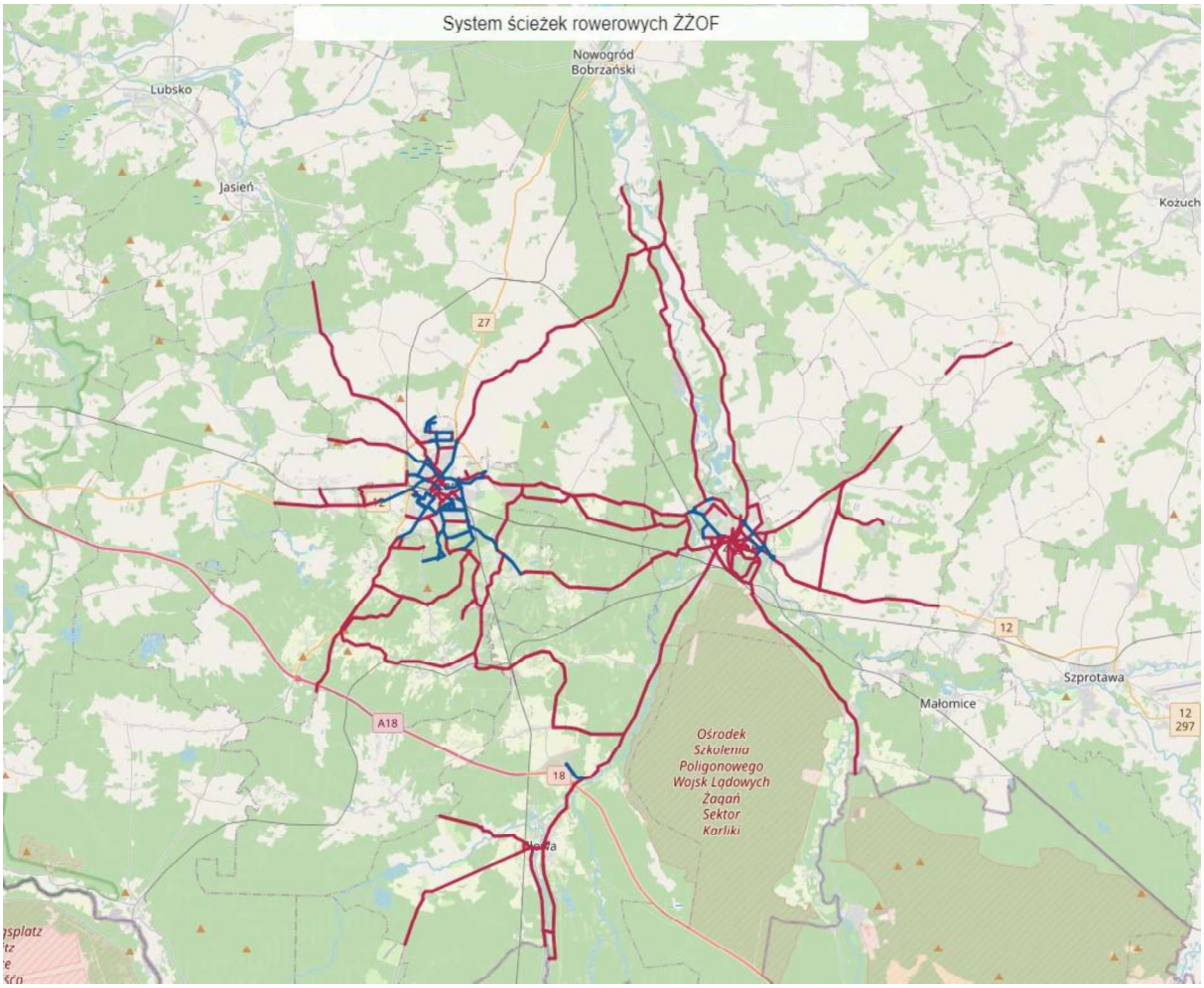
Źródło: Koncepcja budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa), Żary 2023r; Strategia Rozwoju Gminy Wymiarki na lata 2023-2030; Strategia Rozwoju Gminy Gozdnica 2024-2030.

Po analizie istniejącej infrastruktury rowerowej sformułowano następujące wnioski.

- sieć dróg rowerowych w obrębie ŻŻOF wykazuje duże dysproporcje przestrzenne; tworzą ją odcinki o zróżnicowanej długości i standardzie, często niepołączone ze sobą; co wynika m. in. z braku wspólnej polityki zarządców poszczególnych odcinków;
- gęstość sieci dróg rowerowych jest zróżnicowana w obrębie poszczególnych JST;
- w obrębie miasta dominują odcinki o nawierzchni z kostki brukowej; tworzące wspólne ciągi dla pieszych i rowerzystów;
- na terenach poza zwartą zabudową miast oraz w ciągach dróg wyprowadzających ruch zrealizowano odcinki bitumiczne, o wysokim standardzie, i dobrym komforcie jazdy niezależnie od typu roweru;
- sieć dróg rowerowych należy uznać za słabo dostępną transportem publicznym co wynika wprost z rozmieszczenia w stosunku do przebiegu linii, przystanków i stacji kolejowych,
- największe możliwości w zakresie wykorzystania istniejącej infrastruktury drogowo-rowerowej w przyszłej koncepcji charakteryzuje obszary, na których gęstość istniejącej sieci drogowo rowerowej jest największa (miasto Żary);
- z uwagi na obecność w obrębie ŻŻOF terenów zamkniętych (Ośrodek Szkolenia Poligonowego Wojsk Lądowych Żagań) ponad 10% powierzchni ŻŻOF jest wyłączona z możliwości prowadzenia dróg rowerowych, co w znacznym stopniu utrudnia skomunikowanie południowo-wschodniej części obszaru.

Uruchomiony w Żarach rower miejski działa w niewielkim zakresie a plany jego rozwijania będą ograniczone przez brak powiązania ze sobą istniejących ścieżek rowerowych. W związku ze stwierdzonymi problemami związanymi z możliwościami rozwoju komunikacji rowerowej, gminy ŻŻOF opracowały „Koncepcją budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego" (Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa). Żary 2023r. Na poniższym rysunku przedstawiono aktualny (niebieskimi liniami) stan posiadania gmin oraz docelowy kształt sieci dróg rowerowych.

Mapa 2 Planowane szlaki ścieżek na obszarze ŻŻOF

Źródło: Koncepcja budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa). Żary 2023r.

Polityka parkingowa miast – rdzeni również nie wspiera zmian w zachowaniach komunikacyjnych mieszkańców. Strefy płatnego parkowania są niewielkie a ceny nie stanowią czynnika ograniczającego chęci korzystania z samochodu.

Poprawa, jakości i dostępności usług z zakresu komunikacji publicznej oraz wytyczenie założeń polityki mobilności miejskiej obejmującej rozwój wszystkich alternatywnych form komunikacji jest wyzwaniem dla ŻŻOF już od wielu lat. Efektywność komunikacji publicznej na tym obszarze jest niska. Kryzys komunikacji publicznej spowodowany przez ograniczenia sanitarne trwał do momentu ustania pandemii. Jednak jej zakończenie oznaczało automatycznego powrotu do stanu wcześniejszego. W pandemii mieszkańcy korzystali w jeszcze większej mierze niż dotychczas z transportu indywidualnego i odwrócenie tej tendencji wymaga podjęcia dodatkowych działań promujących komunikację i poprawiających jej konkurencyjność. Wszystkie negatywne konsekwencje dotykają w głównej mierze miasta –rdzenie ŻŻOF. Tam koncentruje się ruch pojazdów z całego obszaru. Rezultatem takiego stanu rzeczy jest bardzo wysoki poziom niskiej emisji pochodzącej z transportu samochodowego na terenie miast – rdzeni ŻŻOF. Bardzo duży wpływ na to zjawisko ma dominujący udział samochodów starych, emitujących wielokrotnie większą ilość zanieczyszczeń w stosunku do pojazdów spełniających współczesne normy emisji.

Ustalenie wspólnego standardu obsługi pasażerów i znacząca poprawa jego, jakości jest możliwa we współpracy obydwu samorządów organizujących komunikację na swoim terenie wraz z ich partnerami z obszaru funkcjonalnego. Opracowanie nowego modelu funkcjonowania komunikacji publicznej w oparciu o współpracę pięciu sąsiadujących gmin jest ważnym wyzwaniem dla samorządów ŻŻOF. Brak wspólnej polityki mobilności obejmującej funkcjonowanie komunikacji publicznej, politykę parkingową wspierającą korzystanie z komunikacji publicznej oraz alternatywne środki transportu jest istotną barierą rozwojową ŻŻOF. Mieszkańcy w trakcie spotkań konsultacyjnych zwracali uwagę na te same główne mankamenty: brak wspólnego, integrującego różne formy transportu systemu mobilności, brak ścieżek rowerowych, brak możliwości dojazdu do wielu miejscowości na obszarach wiejskich, słaby system informacyjny, niewykorzystujący możliwości tkwiących w Internecie, aplikacjach mobilnych etc. Podkreślano również wpływ słabości systemu komunikacji na możliwości rozwoju turystyki na obszarze ŻŻOF. W trakcie spotkań znaczenie tych braków dla funkcjonowania ŻŻOF było podkreślane, jako problem o dużej wadze. Podstawą stworzenia nowoczesnego systemu zakresie mobilności miejskiej obejmującej cały Żarsko- Żagański Obszar Funkcjonalny jest opracowanie efektywnych zestawów działań obejmujących trendy europejskie w obszarze zielonej, zrównoważonej gospodarki i mobilności. Zdiagnozowane potrzeby w tym zakresie wskazują na konieczność wsparcia zbiorowej mobilności o niskiej lub zerowej emisyjności. Niezbędny jest rozwój infrastruktury i nowoczesny tabor zachęcający do korzystania z komunikacji zbiorowej. Oczekiwane jest wsparcie wszystkich form aktywnej mobilności indywidualnej, w tym ruchu pieszego i rowerowego z zachowaniem wysokich standardów bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów w ruchu drogowym. Stan obecny rozwiązań technologicznych wspierających zrównoważonej mobilności miejskiej wskazuje na potrzebę ich doskonalenia i rozwijania. W tym obszarze ważny jest aspekt działań informacyjnych i promocyjnych, ułatwiających korzystanie oraz pokazujących zalety i korzyści wykorzystania transportu zbiorowego czy roweru. W ostatnim okresie Gminy ŻŻOF przygotowały wspólną koncepcję ścieżek rowerowych. Wskazuje ona kierunki rozwoju sieci ścieżek, konkretne przebiegi tras oraz miejsca niebezpieczne, konieczne do odpowiedniego zabezpieczenia.

Komunikacja kolejowa

Zgodnie Planem zrównoważonego transportu ustalona została sieć bazowa połączeń, do której zakwalifikowano linie objęte organizacją publicznego transportu zbiorowego.

Linie znajdujące się w sieci bazowej będą w kolejnych latach obejmowane organizacją przewozów wg minimalnego wariantu, z opcją rozszerzenia oferty wg wariantów rozwojowych, których wdrożenie uzależnione będzie od środków zaplanowanych w budżecie województwa w danym roku. Dla obszaru ŻŻOF jest to sieć komunikacyjna węzła Żagań-Żary, w której skład wchodzą linie:

- Żagań – Żary – Zielona Góra [F7]
- Żary – Żagań – Legnica (-Wrocław) [D22]
- Zielona Góra – Żary – Węgliniec (-Jelenia Góra) [D25]
- Żagań – Żary – Forst (Lausitz) [RB93].

Rysunek 2 Główne linie kolejowe na terenie ŻŻOF na tle sieci kolejowej województwa lubuskiego

Źródło: Regionalny Program Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.

Połączenia drogowe ŻŻOF

Gminy ŻŻOF są położone na trasie przebiegu drogi krajowej nr 12 (DK 12). Jest to droga krajowa klasy GP (ruchu głównego przyspieszonego), biegnąca równoleżnikowo przez obszar Polski od granicy z Niemcami w Łęknicy do granicy z Ukrainą w Dorohusku – Berdyszczach. Przebiega przez 6 województw: lubuskie, dolnośląskie, wielkopolskie, łódzkie, mazowieckie i lubelskie. Przecina autostradę A18 na węźle Królów. Wschodnie odcinki trasy są częścią trasy europejskiej E372 i E373. Całkowita długość drogi nr 12 wynosi 757 km. Przez obszar ŻŻOF przebiega również droga krajowa nr 27 (DK27) o długości 74 km. Biegnie od granicy z Niemcami w Przewozie do Zielonej Góry, w przeważającej części przez Bory

Zielonogórskie. W węźle Żary - Południe bezkolizyjnie przecina autostradę A18. Autostrada A18 przebiega przez teren ŻŻOF tworząc dogodną linię komunikacyjną z Europą Zachodnią. Autostrada, po niemieckiej stronie nr A-15, umożliwia bardzo szybki dostęp poprzez sieć autostrad do Berlina. Międzynarodowe lotniska w Berlinie oddalone są ok. 150÷185 km. Po wybudowaniu autostrady A18 w 2022 r. rozpoczęto projektowanie przebudowy dróg krajowych DK 12 i DK 27 od węzłów autostradowych Żary – Zachód na A18 do Żagania i od Żary- Południe na A18 do Zielonej Góry . Drogi te mają być dostosowane do parametrów drogi GP tj: nośność 115 kN/oś oraz szerokość pasa ruchu 3,5 m. To oznacza, że droga zostanie poszerzona o 1m. Wraz z przebudową DK 12 wzdłuż drogi na odcinkach: Lipinki Łużyckie – Żary oraz pomiędzy Żarami a Żaganiem mają być wybudowane ścieżki rowerowe. Ścieżki te wpisują się w sieć ścieżek opisanych w koncepcji ścieżek rowerowych ŻOFF.

Duży wpływ na rozwój gospodarczy ŻŻOF ma położenie w pasie przygranicznym. W pobliżu (20 - 40 km) znajdują się polsko-niemieckie przejścia graniczne w Olszynie, Łęknicy, Przewozie i Zasiekach oraz kolejowe przejście w Forście”[8].

Odległość z terenu ŻŻOF(liczona z Żar) do granicy polsko-niemieckiej wynosi:

• Olszyna – ok. 30 km (A-18)

• Łęknica – ok. 36 km (Nr 12)

• Przewóz – ok. 21 km (Nr 27)

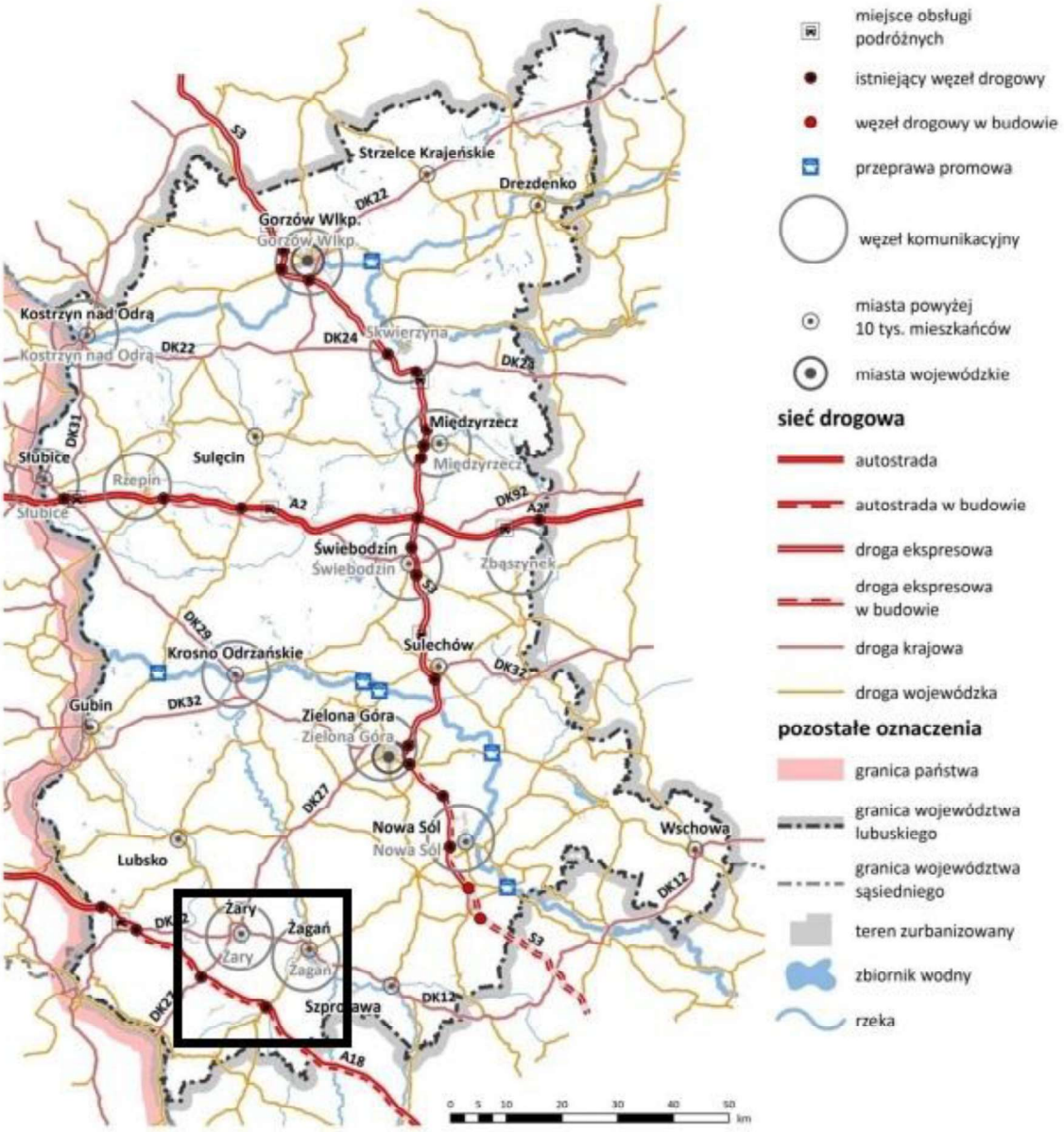
• Zasieki – ok. 50 km (Nr 287, 289)

Niedaleko znajdują się lotniska:

- Międzynarodowy Port Lotniczy BBI - Berlin Brandenburg International - ok. 150 km,
- w Babimoście koło Zielonej Góry krajowy port lotniczy, okazjonalnie wykorzystywany do lotów czarterowych – ok. 88 km
- w Rothenburgu (około 15 km od przejścia granicznego w Przewozie, przewozy sanitarne, cargo, lotnisko sportowe) - ok. 40 km.

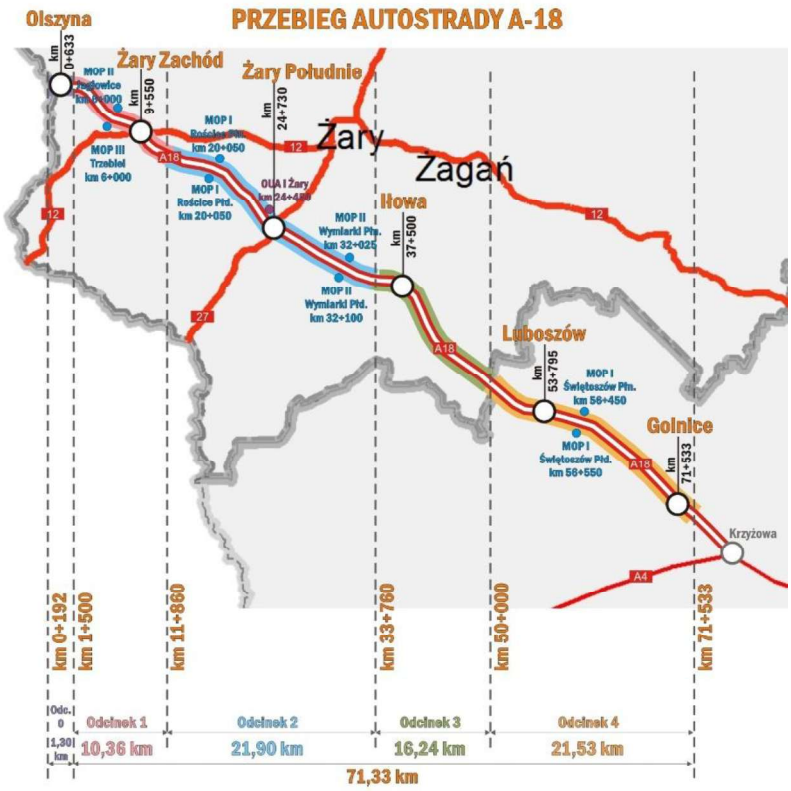
[8] http://www.zary.pl/PL/87/STOLICA_POLSKICH_LUZYC/

Mapa 3 Sieć połączeń drogowych na terenie ŻŻOF na tle sieci drogowej województwa lubuskiego

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego 2018r.

Dla uzupełnienia powyższej mapy, poniżej prezentujemy przebieg autostrady A 18 przez teren ŻŻOF.

Źródło: Urząd Miejski w Żarach

2.6 Środowisko naturalne

Infrastruktura środowiskowa

W zakresie gospodarki odpadami potrzeby gmin ŻŻOF są zaspakajane dzięki wybudowaniu nowoczesnej infrastruktury Zakładu Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Marszowie.

W obszarze gospodarki wodno-ściekowej występują następujące problemy:

Odprowadzenie ścieków jest w największym stopniu uregulowane w gminach miejskich. W wystarczającym zakresie jest to rozwiązane w Żarach i w Żaganiu. W gminie Iłowa – na terenie miasta, w gminie wiejskiej Żary – na terenach przylegających do miasta. W gminach wiejskich i na terenie wiejskim gminy Iłowa jest to problem wynikający z niskiego zagęszczenia ludności powodującego nieproporcjonalnie wysoki koszt budowy sieci kanalizacyjnej w stosunku do ilości odbieranych ścieków. Rozwiązaniem jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, ale jest ich zbyt mało w stosunku do potrzeb. Gospodarka ściekowa na terenach wiejskich jest problemem ograniczającym ich możliwości rozwojowe.

Przystosowanie do zamian klimatu – w tym zakresie tylko miasto Żary dysponuje kanalizacją rozdzielczą, pozwalającą myśleć o wykorzystaniu wód opadowych do celów komunalnych. Ale działania w tym zakresie dopiero zostaną podjęte. Na pozostałym obszarze jest to wyzwanie, tym ważniejsze, że systematycznie zwiększa się ilość wody zużywanej w gospodarce. Nie wszystkie gminy prowadzą programy wsparcia mieszkańców w zbieraniu wód opadowych (tak jak gmina Żary).

Nowym zjawiskiem jest zwiększanie się zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Na terenie gmin wiejskich i gminy Iłowa coraz większe znaczenie mają instalacje produkujące energię

elektryczną. Gminy planują coraz większe obszary przeznaczone pod takie inwestycje. Nie jest to jednak produkcja na rzecz gmin.

Stan jakości powietrza na terenie ŻŻOF kształtowany jest głównie przez:

- rozproszone źródła ciepła:
- lokalne kotłownie dla zabudowy wielorodzinnej i usług publicznych i indywidualne kotłownie ·w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej,
- komunikację samochodową,
- produkcję przemysłową.

Badania, jakości powietrza wskazują, ze najwyższe stężenie zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji występuje w okresie grzewczym. Dotyczy to źródeł ciepła z budynków indywidualnych oraz ciepłownie zasilające budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. Obecnie funkcjonujące w Żarach i w Żaganiu ciepłownie opalane są węglem. Program ich wymiany na bardziej ekologiczny jest rozłożony na dłuższy czas. Miasta prowadzą programy wymiany indywidualnych źródeł ciepła, ciągle jednak skala użytkowania pieców węglowych jest duża. W przypadku indywidualnych źródeł ciepła na terenach wiejskich głównym problemem jest niska dostępność do sieci gazowniczej. Gminy w niewielkim stopniu wykorzystują dla swoich potrzeb źródła energii odnawialnej.

Podstawowym środkiem transportu na terenie ŻŻOF jest transport indywidualny. Komunikacja publiczna jest słabo rozwinięta i od wielu lat jej udział w przewozach mieszkańców maleje. Niska emisja powodowana przez transport jest jednym z najważniejszych zagrożeń niską emisją na obszarze ŻZOF. Ze względu na to, że ruch pojazdów kumuluje się w miastach rdzeniach ŻŻOF, stanowi ona najpoważniejsze zagrożenie dla mieszkańców Żar i Żagania. Nadmierna liczba pojazdów powoduje tworzenie się nadmiernego zatłoczenia (kongestii). Zarówno w Żarach jak i w Żaganiu dotyczy to również obszaru centrum miasta. Najbardziej zatłoczone odcinki ulic i skrzyżowania w Żarach to ulice: Podwale, Wrocławska, Artylerzystów, Plac Przyjaźni, Podchorążych, Aleja Jana Pawła II, Aleja Wojska Polskiego i Tunelowa. W Żaganiu: rondo przy Jednostce Wojskowej - ul. Żarska i DK 12 (obwodnica), rondo przy ul. Żaganny / Przyjaciół Żołnierza - przed mostem na rzece Bóbr, rondo za mostem na rzece Bóbr - Plac Wolności, skrzyżowanie Jana Pawła II / Wojska Polskiego/ Keplera/ Piłsudskiego/ Armii Krajowej, rondo przy ul. Armii Krajowej / Kożuchowska / DK12, skrzyżowanie przy ul. Przyjaciół Żołnierza/ Kolejowa/ Kochanowskiego.

Na terenie ŻŻOF brakuje form komunikacji alternatywnej (ekologicznej).W tym obszarze gminy nie prowadzą żadnych działań, które mogłyby wspierać ograniczanie ruchu samochodów osobowych. Brakuje również innych form wspierania transportu publicznego i ograniczania liczby samochodów osobowych. Obecna polityka mobilności preferuje transport indywidualny oparty o samochody osobowe z napędem tradycyjnym i inne pojazdy z napędem spalinowym (np. motocykle).

Na zanieczyszczenia przemysłowe narażeni są w największym stopniu mieszkańcy Żar i miasta Iłowa. Na tym obszarze są zlokalizowane największe przedsiębiorstwa produkcyjne emitujące zanieczyszczenia do środowiska. Dane statystyczne wskazują na zmniejszanie się skali emisji w Żarach i w Żaganiu. Wyraźne zwiększenie tego zjawiska zanotowano w Iłowej.

Odczucia mieszkańców zgodnie z badaniami ankietowymi przeprowadzonymi w Żarach i Iłowej wskazują na duże znaczenie stanu środowiska, w tym, w pierwszym rzędzie powietrza atmosferycznego, dla oceny, jakości życia. Niska ocena tego stanu jest jedną z ważnych motywacji wskazywanych przez młodzież, jako przyczyna poszukiwania dalszej drogi życia w innych miastach. W ramach konsultacji społecznych mieszkańcy wskazali również na brak systemu edukacji ekologicznej i

potrzebę rozwijania systemów wsparcia dla mieszkańców na inwestycje w zakresie zmniejszania niskiej emisji, wykorzystania OZE, zbierania deszczówki i innych działań proekologicznych.

Problem niskiej emisji i zanieczyszczeń przemysłowych jest najczęściej postrzeganym przez mieszkańców problemem w obszarze środowiska. Wszystkie działania w tym zakresie (termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła, budowa źródeł energii odnawialnej) cieszą się bardzo dużym poparciem mieszkańców. W tym obszarze należy wykorzystać potencjał samorządów oraz wyspecjalizowanych spółek samorządowych.

Zagrożenia wynikające ze zmian klimatu

Jednym z bardzo ważnych obszarów zagrożeń związanych ze zmianami klimatu jest zagrożenie powodziowe. Najważniejsze obszary na których ono występuje zostały ujęte w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Dziennik Ustaw – 33 – Poz. 2714 – 33. Obszarem o najwyższym stopniu zagrożenia powodziowego jest teren miasta Żagań. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 26 października 2022 r. w sprawie przyjęcia „Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry". „Na terenie m. Żagań zagrożenie powodziowe zidentyfikowano od rzeki Bóbr i rzeki Czerna Wielka. Na terenie OP poziom ryzyka powodziowego określany jest jako bardzo duży i umiarkowany. Poniżej Żagania do Bobru lewostronnie uchodzi Czerna Wielka, a powyżej miasta uchodzą: lewobrzeżnie Kwisa oraz prawobrzeżna Szprotawa, powodując znaczny wzrost przepływu w przypadku ich koincydencji. Nakładanie się fal powodziowych z poszczególnych dopływów na obszarze gm. Żagań skutkuje powstaniem stref zalewu na terenach zabudowy gospodarczej, mieszkaniowej i komunikacyjnej. Powyżej miasta dominuje strefa głębokości zalewu od 2 do 4 m. Na terenie miasta dominuje strefa głębokości zalewu od 0,5 do 2 m na terenach zabudowanych, natomiast na terenach zielonych dominuje strefa zalewu od 2 do 4 m. Strefa zalewu dla scenariusza p=10% jest dużo mniejsza od scenariusza p=1%, przy czym wielkość generowanych strat pozostaje wysoka. Na terenie OP, zlewnia ma charakter nizinny, z rozbudowanym system kanałów i budowli piętrzących, a rzeka usytuowana jest wzdłuż zwartej doliny, silnie zurbanizowanej. Miejscowo występują obwałowania. Powyżej miasta w miejscu ujścia Kwisy do Bobru dominuje strefa głębokości zalewu powyżej 4 m. Na terenie miasta dominuje strefa głębokości zalewu od 0,5 do 2 m na terenach zabudowanych, natomiast na terenach zielonych dominuje strefa zalewu od 2 do 4 m." Na tym terenie inwestycje planowane są centralnie i prowadzone przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. Pozostałe tereny ŻŻOF są zagrożone powodziami w znacznie mniejszej skali. Na podstawie ogłoszonych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska Map Zagrożenia Powodziowego i Map Ryzyka Powodziowego stwierdzono, że na terenie gminy Iłowa, gminy wiejskich Żary i Żagań występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. W związku z tym inwestycje przeciwpowodziowe na terenie województwa lubuskiego powinny obejmować w szczególności budowę wałów przeciwpowodziowych, a także innych budowli, takich jak: jazy, przepusty, wały cofkowe, zbiorniki retencyjne. Zmiany klimatyczne powodują także duże zagrożenie opadami nawalnymi. W rejonie występują często albo opady nawalne, albo długotrwałe okresy suszy. Skutki opadów nawalnych są szczególnie dotkliwe na terenach silnie zurbanizowanych (Miasto Żary). Przykładem może być zagrożenie od niewielkiej rzeki Żarki. Przed 10 laty rozpoczęto przebudowę koryta rzeki, gdyż kilka lat z rzędu w jej miejskim biegu były powodzie, ale tempo prac jest bardzo wolne. Konieczna jest też budowa niewielkich zbiorników retencyjnych, które uspokoją bieg rzeki oraz licznych cieków, jednocześnie da to większą odporność na zjawisko następujących, prawie każdego roku okresów suszy.

Inne zagrożenie związane jest z wysokim poziomem zalesienia gmin i długotrwałymi okresami suszy.

Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny położony jest:

- częściowo na terenie ekstremalnie zagrożonym występowaniem suszy,
- częściowo na terenie słabo zagrożonym występowaniem suszy oraz częściowo na terenie umiarkowanie zagrożonym występowaniem suszy.

W łącznym zestawieniu obszar ŻŻOF klasyfikuje się jako obszar silnie zagrożony suszą.

Zalesienie obszarów gmin: Iłowa 66,9%, Wymiarki -64% , Żagań – 53,7%, Żary – 48,7% powoduje, że pożarów na terenach leśnych jest zjawiskiem bardzo niebezpiecznymi. Występowanie zagrożenia skutkuje długimi okresami ograniczeń korzystaniu z terenów leśnych. Tereny leśne ŻŻOF są zarządzane przez nadleśnictwa Lipinki Łużyckie i Żagań. Największy pożar na terenie Nadleśnictwa Żagań miał miejsce w sierpniu 1992, (tzw. Pożar CZERNA 1992) i objął powierzchnię 3058ha. Nadleśnictwo Lipinki zaliczone jest do najwyższej I Kategorii Zagrożenia Pożarowego. Wpływ na tak wysoką kategoryzację ma m.in. ilość pożarów w ostatnim 10-leciu, obecność na terenie Nadleśnictwa trzech miast Żary, Łęknica, Żagań oraz około 60 miejscowości, struktura drzewostanów sprzyjająca pożarom (wielkoobszarowe powierzchnie porośnięte młodym drzewostanem iglastym).

W roku 2022 na terenie Nadleśnictwa Lipinki Łużyckie wystąpiły 33 pożary o łącznej spalonej powierzchni 4,12 ha. Poniesiono straty finansowe na kwotę 17,4 tys. złotych. Średnia powierzchnia jednego pożaru wyniosła 0,12ha. Służby terenowe Nadleśnictwa Lipinki interweniowały w okresie trwania akcji łącznie 46 razy. Również lasy Nadleśnictwa Wymiarki zaliczane są do I (najwyższej) kategorii zagrożenia pożarowego.

Wszelkie działania na tym terenie związane z zapobieganiem zmianom klimatu i katastrofom ekologicznym należy realizować z uwzględnieniem zapisów planów zarządzania ryzykiem powodziowym i planu przeciwdziałania skutkom suszy.

Tereny zielone

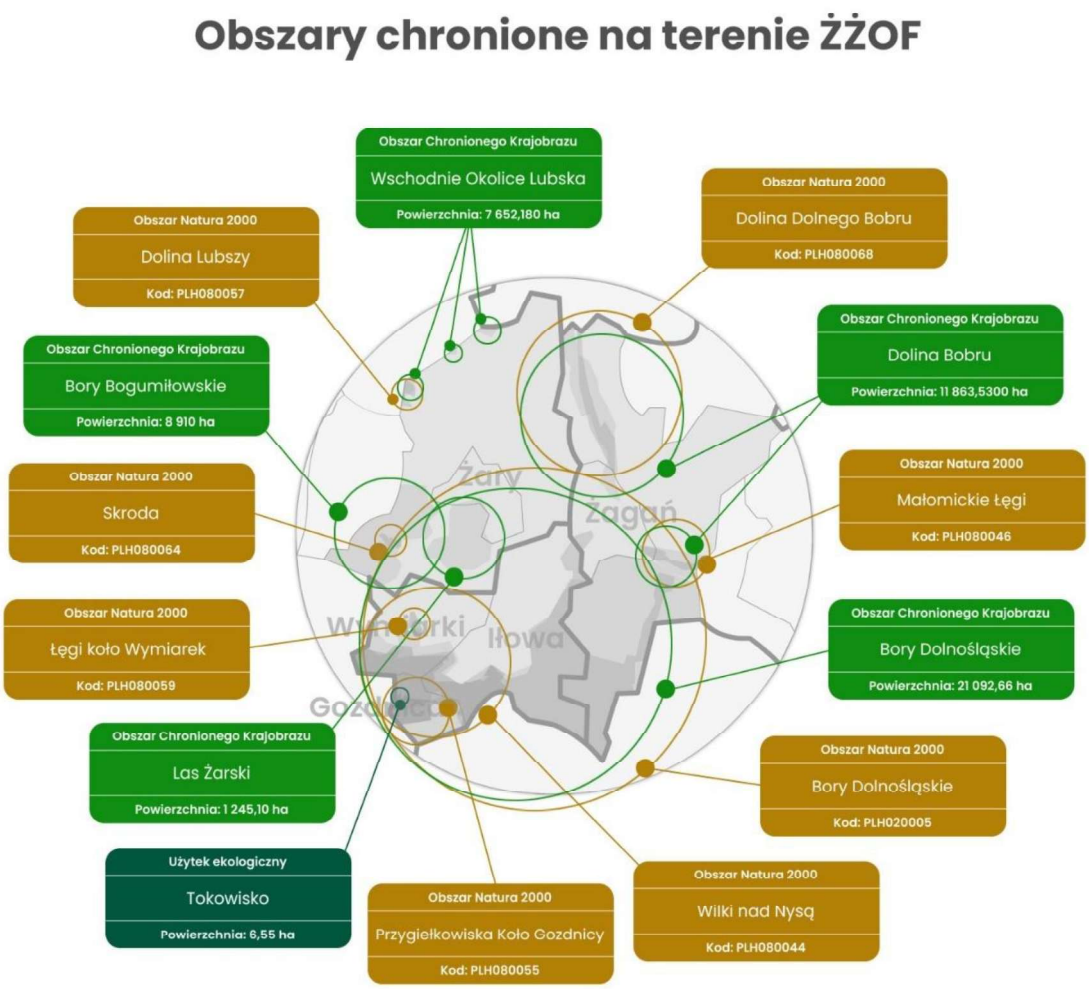
Gminy miejskie ŻŻOF charakteryzują się niewielkim udziałem zieleni nie będącej obszarami leśnymi w całkowitej powierzchni gminy. Ponadto, obszary zieleni w miastach nie ulegają zmianie już od co najmniej 2018r.Na terenie miast zajmują one odpowiednio, w Żarach 3,21% powierzchni, w Żaganiu 3,94%. W pozostałych gminach są to wartości nie przekraczające 0,27%. Świadczy to, o niedocenianiu przez gminy funkcji ekosystemowych roślinności na terenach zurbanizowanych. Relatywnie wysoki udział terenów leśnych w powierzchni części gmin (gmina wiejska Żagań, gmina wiejska Żary, Iłowa i Żagań) nie rekompensuje zidentyfikowanego deficytu ze względu na inne funkcje i sposób użytkowania tych terenów. Tereny zieleni na obszarach zurbanizowanych zatrzymują wody opadowe i obniżają temperaturę powietrza, a także stanowią korytarze komunikacyjne dla ptaków. Zmniejszają hałas uliczny, regulują wilgotność powietrza i wydzielają fitoncydy. Poza tym, roślinność w mieście chroni przed nawiewami pyłów, pożarami i nadmiernym promieniowaniem UV. Ich rolą jest również ozdobienie i uatrakcyjnienie obszaru, w jakim są zlokalizowane, poprzez porządkowanie i upiększanie przestrzeni miasta. Zmiany klimatu bardzo silnie podkreślają znaczenie tych funkcji. Szczególnie silnie ten deficyt uwidocznia się na terenach miast Żary i Żagań. Obszary podlegające prawnej ochronie przyrody w Żarach, Żaganiu i gminie Żagań pozostają bez zmian. Na terenach gminy Żary i Iłowa zwiększyła się powierzchnia obszarów wartościowych przyrodniczo podlegających formom ochrony prawnej. Tylko w gminie Żary zwiększył się obszar terenów prawnie chronionych.. Dominują obszary o najniższym stopniu ochrony -obszary chronionego krajobrazu. Podobnie jak w przypadku obszarów natura 2000 rozciągają się one na terenie kilku gmin. Ponieważ wszystkie tereny chronione są częściami większych obszarów i na terenie ŻŻOF obejmują teren kilku gmin ich ochrona

zależy od dobrej współpracy gmin, w tym również znajdujących się po za obszarem porozumienia ŻŻOF.

Obszary chronione na terenie ŻŻOF:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Bogumiłowskie” – o powierzchni 8 910 ha; położony w części na terenie gmin: Żary (gmina wiejska).
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Wschodnie Okolice Lubska”, powierzchnia 7 652,180 ha, częściowo położny na terenie gminy wiejskiej Żary
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Bobru”, powierzchni a 11 863,5300ha położony w części na terenie Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska).
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Dolnośląskie”. Obszar chronionego krajobrazu o nazwie „Bory Dolnośląskie", o całkowitej powierzchni 21092,66 ha, położony na terenie gminy Przewóz w powiecie żarskim, na terenie gminy Gozdnica, gminy Iłowa, gminy Małomice, gminy i miasta Żagań, gminy Wymiarki w powiecie żagańskim
- Obszar „Las Żarski” PLH08_47 (Zielony Las)obejmuje powierzchnię 1245,1 ha i jest to specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej. W położony na terenie miasta Żary i gminy wiejskiej Żary. Obszar silnie zagrożony antropopresją ze względu na bliskość miasta i dużą atrakcyjność powiązaną z brakiem terenów zielonych na obszarze miasta. Znajduje się na większym terenie objętym ochroną krajobrazu o tej samej nazwie.
- Obszar Natura 2000 PLH080057, „Dolina Lubszy” częściowo położony na terenie gminy wiejskiej Żary.
- Obszar Natura 2000 Kod PLH080064 „Skroda” częściowo położony na terenie gminy wiejskiej Żary.
- Obszar Natura 2000 „Wilki nad Nysą” kod PLH080044 oraz Obszar Natura 2000 Bory Dolnośląskie kod PLB020005 położone są w części na terenie gminy Iłowa.
- Obszar Natura 2000 „Małomickie Łęgi” Kod PLH080046 położony w części na terenie Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska). Obszar Natura 2000 Dolina Dolnego Bobru PLH080068 położony w części na terenie Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska).Obszar Natura 2000 „Bory Dolnośląskie” PLB020005 położony w części na terenie Żagań (gmina miejska), Żagań (gmina wiejska), gmina Iłowa.
- Natura 2000 obszary ptasie „Bory Dolnośląskie” – celem jest ochrona rzadkich gatunków ptaków m.in.: głuszca, bielika, bociana czarnego,
- Użytek ekologiczny Tokowisko – celem ochrony jest odnowienie populacji wrzośca bagiennego i bagna zwyczajnego.
- Obszar Natura 2000 Łęgi koło Wymiarek Kod obszaru: PLH080059, Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa.
- Obszar Natura 2000 Przygiełkowiska koło Gozdnicy, Kod obszaru: PLH080055 Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa.

Mapa 4 Obszary chronione na terenie gmin ŻŻOF

Źródło: opracowanie własne

2.7 Obszar wybranych usług publicznych na terenie ŻŻOF

Opieka nad dziećmi i wychowanie

Zmiany demograficzne, których doświadcza obszar ŻŻOF wymagają podejmowania określonych decyzji dot. dostosowania sposobu i zakresu świadczonych usług publicznych. Gminy z obszaru ŻŻOF, przede wszystkim miasta należące do grupy miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, borykają się z problemami depopulacji i starzenia się społeczeństwa. Wysokiej, jakości usługi społeczne skierowane do mieszkańców mogą wpłynąć na decyzje osiedleńcze młodych ludzi oraz ocenę, jakości życia w danej gminie przez mieszkańców.

W obszarze opieki nad małymi dziećmi deficytem są miejsca w żłobkach i słabe wykorzystanie innych form opieki (np. wykfalifikowane opiekunki). Bariery finansowe nie powinny być granicą dostępu do tych usług. Poprawa opieki nad małymi dziećmi powinna wspomóc uruchomienie zasobu pracy

kobiet i poprawić atrakcyjność miasta dla ludzi młodych. Oferta ta może mieć wpływ również dla imigrantów ekonomicznych, których obecność jest coraz bardziej widoczna.

W wychowaniu przedszkolnym odsetek objętych nim dzieci w wieku 3-5 lat jest wysoki i stale się zwiększa. W tym obszarze wszystkie gminy poprawiły dostęp do usług. Najmniejszy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w jest na obszarach wiejskich, w obu gminach wiejskich i w gminie Iłowa. Dla regionu lubuskiego odsetek ten w roku 2018 wyniósł 85,1% i jest wyższy niż średnia dla całego obszaru ŻŻOF w danym roku. W ostatnich latach wszystkie gminy korzystały ze środków UE na poprawę dostępu do wychowania przedszkolnego oraz wyrównywanie szans edukacyjnych. Również dzięki temu odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminach i na całym obszarze się zwiększał. Liczba przedszkoli i oferowanych miejsc wychowania przedszkolnego jest optymalna we wszystkich gminach. Ofertę publiczna uzupełniają podmiot niepubliczne. Wobec tego nie ma potrzeby tworzenia na obszarze funkcjonalnym kolejnych miejsc, również ze względu na negatywne trendy demograficzne. Istotne jest natomiast utrzymanie dobrej jakości edukacji, również w zakresie kompetencji nauczycieli czy atrakcyjności i różnorodności oferty, m.in. w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych, realizacji działań społeczno-wychowawczych, itp.

Edukacja ogólna -szkoły podstawowe

Wskaźnik dot. skolaryzacji brutto obrazuje dostępność i jakość kształcenia szkół podstawowych. Wskaźnik poniżej 100 (dot. gmin wiejskich oraz gminy Iłowa) wskazuje, że część mieszkańców obszaru realizuje obowiązek edukacyjny w sąsiednich gminach. Wartość wskaźnika powyżej 100 oznacza, że w szkołach uczą się dzieci z sąsiednich gmin (dotyczy rdzeni ŻŻOF). Potwierdzają to pokazane w części dotyczącej komunikacji dane o dojazdach do szkół.

Tabela 7 Współczynnik skolaryzacji brutto

Miasto	2017	2018	2019	2020	2021	Dynamika
Iłowa	85,4	85,4	84,5	82,2	87,7	2,69%
Żagań (M)	98,4	99,3	100,3	102,2	106,2	7,93%
Żagań (G)	57,6	57,5	57,6	58,4	56,5	-1,91%
Żary (M)	110,9	110,8	111,2	112,6	112,6	1,53%
Żary (G)	66,7	66,9	66,2	69,3	63,8	-4,35%
Gozdnica	80,8	78	79,2	84,5	78,4	-2,97
Wymiarki	81,9	88	88	88,9	86,8	5,98%

Źródło: monitorrozwoju.pl

Siatka szkół podstawowych zapewnia dobrą dostępność uczniom na terenie gmin ŻŻOF, jest też optymalna. Jakość nauczania mierzona wynikami egzaminów nie jest równa we wszystkich szkołach, co wymaga podjęcia odpowiednich działań. Pandemia covid-19 wywołała wiele negatywnych skutków w zakresie dobrostanu dzieci i młodzieży, działania systemu edukacji, radzenia sobie ze stresem, trudności emocjonalno-społecznych, itp. Negatywne konsekwencje wywołanych pandemią wymagają również podjęcia specyficznych działań w szkołach na rzecz uczniów. Współczesny rynek pracy wymaga również stałego podnoszenia i aktualizacji kompetencji, dlatego ich nabywania jak najwcześniej, czyli na etapie edukacji, nawet przedszkolnej, jest istotne. Kompetencje cyfrowe, językowe, matematyczno-przyrodnicze, obywatelskie, społeczne to kompetencje przyszłości. Dobra jakość nauczania również zależy od ich opanowania przez uczniów. Przekłada się również na wyniki egzaminów.

W obszarze edukacji gminy jak i mieszkańcy w konsultacjach społecznych wskazywali na niedostateczne wyposażenie szkół w sprzęt do nauki zdalnej, braki w zakresie infrastruktury szerokopasmowego Internetu oraz potrzebę kształtowania i rozwoju kompetencji kluczowych, w tym cyfrowych czy matematyczno-przyrodniczych, zajęć rozwijających zainteresowania uczniów i poszerzania zasobu ich kompetencji i umiejętności, które są cenione na rynku pracy, a także zajęcia społeczno-wychowawcze.

Edukacja na poziomie ponadpodstawowym

Edukacja na poziomie ponadpodstawowym leży w gestii władz powiatowych, a nie gminnych. Na terenie miast -rdzeni ŻŻOF, które mają również status miast powiatowych, działają szkoły ponadpodstawowe ogólnokształcące oraz zawodowe/branżowe. Jedna z powiatowych szkół ulokowana jest również w Iłowej:

- Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Żarach
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Żarach
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Żarach
- Zespół Szkół Ekonomicznych w Żarach
- Zespół Szkół Budowlanych w Żarach
- Zakład Doskonalenia Zawodowego w Żarach (szkoła niepubliczna)
- Prywatna Szkoła Policealna Awangarda
- Prywatna Szkoła Policealna Twoja Szkoła w Żarach (funkcjonowała do roku 2023)
- Społeczne Liceum Ogólnokształcące w Żarach
- Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Żarach
- Technikum Kolejowe w Żarach
- Liceum Ogólnokształcące im. S. Banacha w Żaganiu
- Zespół Szkół Technicznych i Licealnych w Żaganiu
- Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Żaganiu
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych w Iłowej

Oba powiaty realizowały w latach 2017-2023 duże projekty dot. modernizacji szkolnictwa zawodowego, zarówno w zakresie infrastrukturalnym jak i podnoszenia jakości edukacji, dopasowania do potrzeb rynku pracy, współpracy z pracodawcami, ponoszenia kompetencji uczniów i nauczycieli, organizacji staży zawodowych, itd.

W każdym z projektów zaangażowani byli również pracodawcy oraz partnerzy społeczno-gospodarczy, m.in. Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej W Zielonej Górze oraz Zachodnia Izba Przemysłowo-Handlowa z Gorzowa Wlkp. Kilkuletnie projekty współfinansowane ze środków EFS (w ramach RPO Lubuskie 2020) były ważnymi przedsięwzięciami w skali powiatów ale i całego regionu, ze względu na wysokość przeznaczonych środków i szeroki zakres działań skierowanego do szkół, uczniów, nauczycieli czy pracodawców. Kontynuacja tych działań (zakończonych w roku 2023 r.) nadal jest pożądana, ze względu na konieczność elastycznego reagowania na potrzeby i zmiany na rynku pracy (również w kontekście wymagań/oczekiwań pracodawców), potrzebę wspierania uczniów zmagających się z negatywnymi skutkami pandemii (np. wsparcie psychologiczne, doradztwo zawodowe, itp.). W szkołach zawodowych istotny jest nowoczesny proces kształcenia i umożliwienie uczniom zdobycie wysokiej jakości kompetencji kluczowych, które są cenione i poszukiwanie na rynku pracy, przede wszystkim tym lokalnym (w części dotyczącej gospodarki wskazano wyraźnie na brak pracowników), nauki z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi, wyposażenia i metod, również z wykorzystaniem nowych technologii**.** Współpraca z pracodawcami oraz otoczeniem społeczno-

gospodarczym i zapewnienie wysokiej jakości edukacji, stanowi ważny element polityki powiatów. Korzystają z niej również miasta i gminy, dla których zasób wysokiej jakości pracowników jest istotny ze względu na lokalną gospodarkę. Bez odpowiednich środków będzie to trudne[9].

Żadna z gmin ŻŻOF nie jest organem prowadzącym dla szkoły zawodowej, nie prowadzi wobec tego bezpośrednich działań w tym zakresie. Jednak ze względu na to, że w szkołach tych uczy się młodzież z gmin ŻŻOF, zasadne i niezbędne jest podjęcie współpracy na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego na tym obszarze, również ze względu na zapewnienie kadr dla lokalnej gospodarki. Współpraca w tym obszarze zaowocowała nieformalnym porozumieniem pomiędzy gminami ŻŻOF reprezentowanymi przez Lidera ŻŻOF a starostami, żagańskim oraz żarskim. Celem tego porozumienia są podjęte ustalenia dot. wspólnych działań w zakresie możliwych projektów realizowanych w ramach dostępnej alokacji środków. Doświadczenie władz powiatowych w zakresie realizacji przedsięwzięć predestynuje je do udziału w realizacji Strategii ZIT w obszarze edukacji zawodowej, która ma duże znaczenie dla rozwoju ŻŻOF, nie tylko gospodarczego ale i społecznego. Przystąpienie obu powiatów do współpracy z gminami ŻŻOF, na terenie których funkcjonują szkoły zawodowe (Żary, Żagań, Iłowa) zapewni możliwość udziału młodzieży wszystkich gmin w poświęconym specjalnie im wsparciu, odnoszącym ich kompetencje i przygotowującym ich do wejścia na lokalny/regionalny rynek pracy. Realizacja tego typu wsparcia, które odpowiada na zapotrzebowanie pracodawców, szkół, uczniów oraz władz samorządowych. Kondycja rynku pracy na obszarze ŻŻOF, zapotrzebowanie na pracowników, wymaga podjęcia działań wspierających, a przede wszystkim zapobiegających odpływowi młodych ludzi posiadających kwalifikacje zawodowe. Dobrze płatna i atrakcyjna praca jest jednym z czynników, które mogą wpłynąć na decyzje młodych ludzi o pozostaniu na obszarze ŻŻOF. Ten obszar wskazuje na silne powiązania pomiędzy gminami, które obrazują dane dot. przepływów ludności w zakresie edukacji ponadpodstawowej. Żary i Żagań są w tym przypadku ośrodkami edukacyjnymi, w których uczy się młodzież z całego obszaru ŻŻOF, z obszarów obu powiatów a także z innych części regionu.

W Żarach funkcjonuje Łużycka Szkoła Wyższa in. Jana Benedykta Solfy, a wcześniej Wyższa Łużycka Szkoła Humanistyczna, dla której organem prowadzącym jest Holding Edukacyjny sp. z o.o. w Pleszewie, powstała w 2004 r. (wówczas organem prowadzącym był Zakład Doskonalenia Zawodowego w Zielonej Górze; zmiana nazwy i organu prowadzącego miała miejsce w roku 2015). Szkoła oferuje kształcenie na studiach jednolitych magisterskich, pierwszego stopnia (licencjackich i inżynierskich), drugiego stopnia (magisterskich), oraz podyplomowych. W ramach dostępnych kierunków, kandydaci mogą wybrać zarówno kierunki ścisłe, jak i humanistyczne[1]. Uczelnia składa się z 3 katedr: Katedry Logistyki i Bezpieczeństwa narodowego, Katedry Podstaw Pedagogiki, Katedry Administracji, Zarządzania, Finansów i Rachunkowości. W strukturze uczelni jest również Biblioteka Uczelniana, Wydawnictwo Naukowe oraz Biuro Karier. Działał również żłobek, ale pandemia covid-19 spowodowała jego zamknięcie[10].

Kierunki kształcenia dostępne w ŁSW:

- pedagogika
- logistyka
- bezpieczeństwo narodowe
- administracja

[9] Diagnoza kształcenia zawodowego w województwie lubuskim, Związek Powiatów Lubuskich, 2024 r.
[10] lsw.edu.pl

Szkoła prowadzi też kształcenie na studiach podyplomowych oraz różnego rodzaju kursach.[11]

Pomoc społeczna i integracja społeczno-zawodowa

Infrastruktura pomocy społecznej na obszarze ŻŻOF tworzona jest przede wszystkim przez jednostki publiczne, których działalność wspierana i uzupełniana jest przez inne podmioty (np. organizacje pozarządowe). Zasób tej infrastruktury, szczególnie dla osób starszych na obszarze ŻŻOF nie jest zadowalający. Największy deficyt występuje w powiecie żagańskim, do którego należą 3 z 5 gmin ŻŻOF. Nie ma ani jednego domu opieki społecznej. W Iłowej działa niepubliczny Rodzinny Dom Opieki „Cichy Dom". Jedyny dom pomocy społecznej na obszarze ŻŻOF jest w Miłowicach (gmina wiejska Żary), który dysponuje 80 miejscami (dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie). Brak miejsc tego typu powoduje konieczność lokowania osób z terenu gmin ŻŻOF w placówkach poza jego obszarem, na terenie całego województwa, a koszty tych usług wzrastają w każdym roku, podobnie jak liczba kierowanych tam osób. Na rzecz wsparcia deinstytucjonalizacji usług społecznych skierowanych do seniorów i świadczonych w społeczności lokalnej, utworzono Kluby Seniora. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi wzrasta, brakuje jednak miejsc, w których osoby starsze, nie będąc odizolowanymi od społeczności, mogłyby przebywać i funkcjonować.

W przypadku usług opiekuńczych sytuacja wygląda podobnie, na terenie gmin ŻŻOF wzrastają koszty ich finansowania oraz liczba osób, których dotyczą. W tym obszarze widoczny jest deficyt, który w związku ze zidentyfikowanymi zmianami demograficznymi będzie się pogłębiał w kolejnych latach, jeśli gminy nie podejmą decyzji ws. powiększenia dostępnych zasobów miejsc czy zastosowania innych rozwiązań sprzyjających deinstytucjonalizacji. Na terenie ŻŻOF brakuje nowych rozwiązań w zakresie usług społecznych, szczególnie brakuje deinstytucjonalizacji. Na tych obszarach widoczny jest niski poziom wykorzystywania potencjału organizacji pozarządowych i mieszkańców. Brakuje wspólnego Domu Pomocy Społecznej, rozwiązań typu "karta seniora" ułatwiających robienie zakupów i korzystanie z usług.

Bezrobocie w gminach ŻŻOF nie jest wysokie. Jednak wykluczenie społeczne, niepełnosprawność, długotrwałe bezrobocie czy bierność zawodowa są czynnikami, które skutecznie eliminują mieszkańców z rynku pracy i życia społecznego. Najistotniejsze problemy osób i rodzin zdiagnozowane na obszarze ŻŻOF to ubóstwo i wykluczenie społeczne spowodowane brakiem pracy, niepełnosprawnością, ograniczeniami adaptacji w środowisku społecznym. Dodatkowo jest to niedostateczny poziom kompleksowego i wieloetapowego systemu wsparcia motywującego do wychodzenia z obszaru wykluczenia, niewystarczający poziom wspólnych działań przedstawicieli różnych sektorów brak wypracowanych skutecznych mechanizmów wsparcia zawodowego i społecznego. Osoby wymagające wsparcia najczęściej nie mają doświadczenia zawodowego lub jest ono bardzo niewielkie, nie mają wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, nie mają też przygotowania do wejścia na rynek pracy , często nie posiadają środków na dojazdy do większych ośrodków gdzie mogliby uzyskać wsparcie i pomoc (często zamieszkują obszary wiejskie lub są mieszkańcami małych miast borykające się z wykluczeniem komunikacyjnym). Innym ważnym problemem/bariera jest konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi (dziećmi, rodzicami/innymi członkami rodziny, głównie dotyczy to kobiet. Objęcie wsparciem takich osób wymaga aktywnych działań skoncentrowanych na działaniach aktywizujących, pod kątem społecznym i zawodowym, które mają zakończyć się podjęciem pracy lub działalności gospodarczej.

[11] Jw.

Zidentyfikowano najistotniejsze problemy, potrzeby i bariery osób i ich rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na diagnozowanym obszarze:

- ubóstwo,
- przyczyny problemów mają złożony charakter związany najczęściej z brakiem pracy, niepełnosprawnością, ograniczeniami adaptacji w środowisku społecznym,
- niedostateczny poziom kompleksowego i wieloetapowego systemu wsparcia motywującego do wychodzenia z obszaru wykluczenia,
- niewystarczający poziom wspólnych działań przedstawicieli trzech sektorów (administracyjnego, gospodarczego i społecznego),
- brak wypracowanych mechanizmów wsparcia zawodowego i społecznego.

W tym obszarze gminy przede wszystkim samodzielnie podejmują działania, za pośrednictwem własnych jednostek (ośrodków pomocy społecznej) realizując programy wsparcia i wdrażając dostępne formy tego wsparcia. Poza systemowym wsparciem dostępne jest również wsparcie realizowane przez organizacje społeczne, samodzielnie lub we współpracy z jst.

2.8 Smart City

Usługi elektroniczne są częścią Smart City - inteligentnego miasta, które wykorzystuje technologie informacyjno-komunikacyjne w celu zwiększenia interaktywności i wydajności infrastruktury miejskiej i jej komponentów składowych, a także do podniesienia świadomości mieszkańców. Stosowanie nowoczesnych technologii w celu rozwoju nowoczesnego, inteligentnego miasta powinno prowadzić do świadomej partycypacji społecznej, tworzenia takich rozwiązań, jakich oczekują i jakie podpowiadają mieszkańcy, co w praktyce wpływa na rozwój demokratyzacji życia, stanowiąc uboczny, ale jakże ważny efekt rozwoju inteligentnych miast. Świadome uczestnictwo mieszkańców w tym procesie musi wynikać z wiary w to, że tworzenie i rozwój inteligentnego miasta to nie tylko moda i fascynacja technologią, lecz także prawdziwe dążenie do tego, aby poprawić warunki życia w mieście. Działania takie obejmują wszystkie sfery życia obszarów miejskich i wiejskich.

Stan obecny rozwiązań wpisujących się w idee Smart City w ŻŻOF nie wygląda imponująco. Z nielicznymi wyjątkami usług, w których możliwe jest dokonanie opłaty, proponowane przez gminy ŻŻOF to e-usługi na niskim poziomie interakcji. Nie są one zintegrowane nawet na poziomie gmin. W obszarze Smart City zostały wdrożone pojedyncze projekty, które jednak nie mają większego wpływu na funkcjonowanie gmin i mieszkańców. Dotyczą one różnych obszarów życia, ale nie są w żaden sposób skoordynowane lub powiązane. Jedyny projekt, który objął ŻŻOF, ale składający się jeszcze z czterech gmin to System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej (SDIP) (miasta Żary i Żagań oraz gminy wiejskie Żary i Żagań). Prezentuje on w formie elektronicznej – przepływ aktualnych informacji o najbliższych odjazdach autobusów komunikacji miejskiej z przystanków ujętych w systemie. Celem projektu jest unowocześnienie sytemu informacji pasażerskiej, zachęcenie ludzi do częstszego korzystania z transportu publicznego. Mieszkańcy w trakcie spotkań konsultacyjnych zwracali uwagę na niewielki wpływ projektu na ich decyzję dotyczące wyboru środka komunikacji.

Poszczególne gminy lub ich jednostki organizacyjne wprowadziły w tym zakresie pojedyncze usługi dotyczące np. sprzedaży biletów w instytucjach kultury. Najciekawsze nowe działania w obszarze Smart City to Żarski Rower Miejski oraz platforma do konsultacji społecznych w Żarach konsultacje JST. Ta ostatnia platforma jest również stosowana w innych gminach ŻŻOF. Jest to bardzo ograniczona forma kontaktu z mieszkańcami.

Rozwiązania w zakresie smart city nie są wykorzystywane w rozwijaniu usług turystycznych i kulturalnych. Nie wykorzystuje się potencjału organizacji pozarządowych oraz możliwości tkwiących

w działaniach nieformalnych mieszkańców. Obszarem, w którym jest widoczny duży potencjał dla takich rozwiązań jest wewnętrzna integracja ŻŻOF. Problemem definiowanym przez mieszkańców jest nieznajomość innych gmin, ich potencjałów, ludzi. Brakuje systemowych rozwiązań w zakresie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy organizacjami pozarządowymi, grupami mieszkańców, gminami i ich jednostkami organizacyjnymi.

2.9 Atrakcyjność turystyczna Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

Na atrakcyjność turystyczną ŻŻOF wpływa przede wszystkim położenie na terenach bogatych w walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe/krajoznawcze. Cały obszar oferuje wiele atrakcji dla miłośników aktywnego wypoczynku, m.in. trasy piesze i rowerowe, konne, spływy kajakowe. Potencjał turystyczny tworzą ponadto liczne obiekty zabytkowe, które są w różnym stanie technicznym, ich nagromadzenie jest przede wszystkim w gminach miejskich, tam też są one w lepszym stanie. Nie brakuje zabytków w obu gminach wiejskich, jednak w większości ich stan jest zły lub są one w ruinie. Do dyspozycji turystów pozostaje słabo rozbudowana baza noclegowo-gastronomiczna, której zasób się zasadniczo nie zmienia. Na przestrzeni lat 2014-2018 liczba miejsc noclegowych w powiecie żarskim, do którego należą obie żarskie gminy, zwiększała się nieznacznie. Natomiast na terenie powiatu żagańskiego, do którego należą obie gminy Żagań oraz Iłowa, nieznacznie się zmniejszała (z wyjątkiem roku 2016). Liczba turystów zagranicznych, którzy korzystali z noclegów na terenie gmin ŻŻOF, zmniejszyła się w stosunku do roku 2014, nawet dwukrotnie w roku 2019.

Gminy należące do ŻŻOF nie przeznaczają znaczących środków na turystykę. Dane GUS-BDL wskazują na dane tylko dla 3 gmin. Pozostałe gminy, na podstawie statystyki publicznej, nie ponoszą wydatków w tym dziale. Jeśli ponoszą na działania związane z turystyką to w innym obszarze i innych działach budżetowych, np. kultura i dziedzictwo kulturowe, sport czy rekreacja. W takim układzie danych GUS-BDL wynika, że w roku 2019 najwięcej środków budżetowych poniosło miasto Żary.

Podstawę lokalnej tożsamości stanowią zasoby kulturowe i praktyka ich użytkowania oraz twórczego rozwijania. Najbogatsze zasoby dziedzictwa kulturowego posiadają dwa największe miasta w ramach partnerstwa, przede wszystkim Żagań oraz Żary. Szczególnie Żagań jest zasobny w unikatowe zabytki architektury. Ich stan jest różny, w zależności od nakładów i prac, które udało się wykonać. Przywracanie ich świetności trwa od wielu lat i jest uzależnione od środków finansowych, przede wszystkim zewnętrznych (głównie z budżetu UE), które pozwalają je zachować, udostępniać i promować. Inwestycje tego typu w Iłowej, Żarach czy Żaganiu wspierane są m.in. w ramach realizacji działań rewitalizacyjnych (na podstawie gminnych programów rewitalizacji czy lokalnych programów ochrony zabytków). Gminy wiejskie również posiadają w swych zasobach zabytkowe i cenne obiekty, ale ich stan jest w większości zły. W ich przypadku istotnym zasobem jest także dziedzictwo przyrodnicze, które stanowi istotny walor, wciąż nie w pełni niewykorzystany. Zachowany zabytkowy układ miejski oraz ślady historii pozwalają poczuć klimat wielu epok. Do najcenniejszych żagańskich zabytków należą: dawne Opactwo Kanoników Regularnych św. Augustyna, tzw. Zespół Poaugustiański, Pałac Książęcy wraz z przypałacowym parkiem, Wieża Kościoła Poewangelickiego z punktem widokowym. Istotnym elementem na mapie Żagania jest również Muzeum Obozów Jenieckich. Zespół urbanistyczno-krajobrazowy Żagania wpisany jest do rejestru zabytków. Na terenie miasta jest 79 obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie wymagają inwestycji w zakresie odbudowy, renowacji oraz podniesienia standardu w zakresie wyposażenia w infrastrukturę.

Żary, również posiadające bogaty zasób obiektów historycznych, borykają się z problemem zagospodarowania kompleksu zabytkowego w skład, którego wchodzą: Zamek Bibersteinów - kubatura 17 445 m3, powierzchnia użytkowa ok. 2000m2, Pałac Promntizów - kubatura ok.48 000m3, powierzchnia użytkowa ok.10 000m2, ogród sekretny przy pałacu - powierzchnia ok. 0,3 ha. To

właśnie z zespołem zamkowo-pałacowym związana jest historia pobytu na ziemi żarskiej Georga Philippa Telemanna. Skala obiektów i wielkość środków finansowych potrzebnych do odbudowy całego kompleksu i jego utrzymania przekracza możliwości żarskiego samorządu a stanowi on dominantę przestrzenną całej zabytkowej Starówki w Żarach. Starówka żarska z gotyckimi kościołami posiada średniowieczny unikalny układ urbanistyczny. Pozostały w 40 % do czasów obecnych mury miejskie z XV w. z dwiema basztami. W mieście funkcjonuje Muzeum Pogranicza Śląsko- Łużyckiego posiadające wyjątkowe zbiory dawnej żarskiej fabryki porcelany. W mieście istnieje także prywatne Muzeum Wojen i Życia z unikalną kolekcją guzików wojsk napoleońskich. Łącznie w Żarach jest 228 zabytków wpisanych do rejestru. Wśród pozostałych obiektów zabytkowych w ŻŻOF wyróżnia się jeszcze Pałac i park dworski w Iłowej, w którego architekturze i wystroju dominują elementy sztuki orientalnej. W Gozdnicy ważna jest tradycja produkcji ceramiki, zarówno budowlanej jak i porcelany.

Obiekty zabytkowe stanowiące dziedzictwo kulturowe na terenie ŻŻOF nie są w żaden sposób ze sobą połączone, powiązane w ramach produktów turystycznych i tym samym w takiej formie udostępniane turystom. Każda z gmin posiada w swojej ofercie liczne obiekty zabytkowe o różnym znaczeniu (lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym), ale każda z nich skupia się na samodzielnym i indywidualnym działaniu i promowaniu.

Oferta turystyczna ŻŻOF nie jest konkurencyjna. Jej poprawa wymagałaby istotnych nakładów finansowych na renowację wybranych obiektów i aktywnych działań w zakresie budowy produktów turystycznych oraz zarządzania nimi, w tym np. sieciowania oraz szerszego udostępnienie turystom, zarówno zagranicznym jak i mieszkańcom regionu. Kolejna barierą w rozwoju turystyki jest słabość sektora usług dla turystów oraz brak ścieżek rowerowych i sprawnego systemu komunikacyjnego. Brakuje wspólnych produktów turystycznych na obszarze ŻŻOF.

W tworzeniu oferty turystycznej w bardzo mały zakresie wykorzystuje się wiedzę, doświadczenia i inicjatywy organizacji pozarządowych oraz mieszkańców. Poważnym zasobem są artyści amatorzy, hobbiści, których działalność może być czynnikiem integrującym mieszkańców ŻŻOF a posiadana wiedza o zasobach kulturowych i przyrodniczych ŻŻOF może w istotny sposób wzbogacić ofertę dla mieszkańców i turystów.

Te same bariery rozwojowe ograniczają wykorzystanie zasobów przyrodniczych obszaru. Pomimo ich atrakcyjności, Zielony Las, Bory Dolnośląskie nie są wykorzystywane dla tworzenia wspólnych produktów turystycznych.

2.10 Analiza konkurencyjności miast – rdzeni Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

Analiza konkurencyjności miast Żary i Żagań została wykonana w oparciu o sytuację i dynamikę zmian w 12 obszarach wymienionych w Monitorze Rozwoju Lokalnego – narzędziu przygotowanym przez Związek Miast Polskich do wykonywania analiz strategicznych w samorządach. Do porównania wprowadzony został jeszcze jeden ośrodek z tej samej kategorii miast – Nową Sól. Analiza prowadzona była dwukrotnie i obejmowała okresy 2014-2018 i 2016-2021.

W pierwszym okresie ,biorąc pod uwagę ogólny wskaźnik rozwoju, Żary znacznie wyprzedzają obydwa pozostałe miasta, które znajdują się praktycznie na tym samym poziomie. Wskaźnik dynamiki zmian pokazuje odmienną sytuację. Najwyższy wskaźnik ma Nowa Sól nieznacznie wyprzedzając Żary. Żagań pod tym względem wyraźnie ustępuje obydwu miastom.

W poszczególnych obszarach obydwa miasta – rdzenie ŻŻOF najlepiej prezentują się w obszarze gospodarczym, rynku pracy i dostępności siły roboczej, dostępności i jakości usług i infrastruktury. Najniżej ocenione zostały w obszarach: dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych, dostępność komunikacyjna wewnętrzna i zewnętrzna oraz ład i struktura przestrzenna obszaru.

Analiza pokazuje dość dużą konkurencyjność Żar w stosunku do wybranych miast województwa lubuskiego. Zarówno sytuacja obecna jak i dynamika zmian wypada korzystnie na tle Żagania, w Nowej Soli widoczna jest wyższa dynamika zmian w poszczególnych obszarach. Wyraźnie najsłabszą stroną Żar są obszary: Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) i Ład i struktura przestrzenna obszaru.

Najlepszy wynik miasto Żary uzyskuje w obszarach:

- Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki;
- Sytuacja materialna mieszkańców;
- Poziom bezpieczeństwa;
- Sytuacja demograficzna;
- Lokalne środowisko przyrodnicze.

Żagań najwyższy ranking uzyskał tylko w obszarze: rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej.

Z analizy wynika, że głównym motorem rozwojowym ŻŻOF jest miasto Żary. Problemem jest to, że Żary popadły w stagnację gospodarczą i borykają się z poważnym problemem depopulacji.

Analiza za kolejny okres, lata 2019-2021 wskazuje na ziszczenie się zagrożeń wskazanych w analizach poszczególnych obszarów. Na konkurencyjność miast w coraz większym stopniu rzutuje demografia. Szczególnie wyraźnie widać to w Żarach. Ludność miasta zmniejsza się i pogarsza się struktura demograficzna społeczności miejskiej. Zmiany są na tyle szybkie, że miasto traci swoją konkurencyjność w tym zakresie.

Wskazana w poprzednim okresie wysoka dynamika procesów rozwojowych w Nowej Soli skutkuje uzyskanie przez to miasto lepszego wyniku w stosunku do Żar, które pozostają na niewiele obniżonym poziomie. Żagań poprawił swój wynik punktowy nie zmieniając pozycji w rankingu. Pozycja Żagania poprawiła się w obszarze dostępności zasobów mieszkaniowych, zasobów instytucjonalnych i kapitale społecznym oraz w obszarze lokalnego środowiska przyrodniczego. W sektorze gospodarczym, Żagań nie spełnia roli silnego ośrodka rozwoju. W Żarach obciążeniem są procesy demograficzne oraz utrzymująca się niska dynamika rozwoju gospodarczego. Nowym ośrodkiem wzrostu stała się gmina Iłowa, nie brana wcześniej pod uwagę, która dzięki przeprowadzonym inwestycjom i pozyskiwaniu inwestorów zyskała dużą liczbę miejsc pracy.

2.11 Analiza SWOT

Tabela 8 Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
1. Położenie przy granicy z Niemcami i dobre położenie w stosunku do sieci dróg krajowych i autostrad wspierające działalność eksportową firm.	1. Mała konkurencyjność płacowa ŻŻOF w stosunku do miejskich metropolii. 2. Duże zróżnicowanie gospodarki pomiędzy obszarami powiązanym z Żarami i Żaganiem

2. Duży zasób wyznaczonych terenów inwestycyjnych w gminach. 3. Dobrze rozwinięty i stabilnie funkcjonujący sektor dużych i średnich przedsiębiorstw. 4. Duża liczba dynamicznie rozwijających się małych oraz mikro firm. 5. Walory i zasoby dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, które są potencjalnie możliwe do wykorzystania do rozwoju turystyki weekendowej i handlowej. 6. Duży potencjał wiedzy o możliwościach wykorzystywania zasobów kulturowych i przyrodniczych i doświadczenie organizacji pozarządowych i nieformalnych grup mieszkańców. 7. Potencjał instytucji i organizacji otoczenia biznesu. 8. Rozpoczęty i wysoko oceniany proces modernizacji edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF. 9. W miastach rośnie liczba placówek przedszkolnych, które w większości zaspokajają potrzeby mieszkańców. 10. Rośnie liczba niepublicznych placówek. Opieki nad dziećmi do lat 3 11. Zmniejszająca się liczba gospodarstw domowych objętych świadczeniami pomocy społecznej 12. Optymalna siatka szkół podstawowych na obszarze ŻŻOF. 13. Zmniejsza się zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach ŻŻOF. 14. Duży udział terenów leśnych na obszarze ŻŻOF. 15. Zmniejszający się poziom zanieczyszczenia powietrza. 16. Mieszkańcy gmin ŻŻOF wspierają działania proekologiczne. 17. Duże zainteresowanie przedsiębiorców produkcją energii z OZE. 18. Duże zainteresowanie mieszkańców nowymi usługami z zakresu smart city.	(nierównomierny rozwój gospodarki na tych obszarach). 3. Tereny inwestycyjne w gminach wymagają uzbrojenia przed ich zagospodarowaniem 4. Niski poziom integracji instytucjonalnej ŻŻOF. 5. Niedostateczna integracja komunikacyjna ŻŻOF. 6. Ograniczony zasób pracowników i niski poziom wsparcia imigrantów na rynku pracy. 7. Niewystarczający i nieadekwatny zakres wsparcia firm na terenie ŻŻOF przez instytucje wspierające biznes oraz same gminy. 8. Zły stan techniczny zasobów dziedzictwa kulturowego i wysokie koszty inwestycyjne w obiektach zabytkowych. 9. Słabo rozwinięty sektor usług gastronomicznych i hotelarskich, dodatkowo osłabiony przez pandemię. 10. Niski poziom współpracy gmin i niewielkie doświadczenie w tworzeniu wspólnych projektów rozwojowych. 11. Niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych i inicjatyw mieszkańców w tworzeniu oferty turystycznej i kulturalnej. 12. Brak rozpoznawalności ŻŻOF wśród mieszkańców obszaru oraz w regionie. 13. Niezadowalający poziom i zakres współpracy z pracodawcami w zakresie edukacji zawodowej (m.in. ograniczony zakres staży zawodowych oraz szkoleń podnoszących kompetencje) oraz niski poziom kompetencji uczniów szkół zawodowych 14. Niewystarczająca infrastruktura domów opieki społecznej, klubów seniora i innych form opieki na trenie ŻŻOF, która nie zaspokaja potrzeb mieszkańców oraz

	zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym. 15. Wzrastająca liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i wzrastający koszt tych usług, co jest efektem starzejącego się społeczeństwa. 16. Niewystarczająca liczba żłobków/klubów dziecięcych a także brak innych form (poza instytucjonalnymi) opieki. 17. Niezadowalające wyniki egzaminów 8-klasitów w wybranych gminach ŻŻOF. 18. Wzrost kosztów ponoszonych przez gminy za pobyt mieszkańców w DPS-ach. 19. Zbyt mały zakres usług opiekuńczych. 20. Niewielka skala wykorzystywania potencjału organizacji pozarządowych w wykonywaniu zadań w zakresie opieki społecznej. 21. Ubóstwo i wykluczenie społeczne eliminujące z rynku racy osoby w szczególnej sytuacji. 22. Brak skoordynowanych i kompleksowych działań w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej na obszarze ŻŻOF. 23. Mieszkańcy postrzegają stan środowiska jako zły. 24. Niski poziom efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych. 25. Duży udział budynków ogrzewanych węglem. 26. Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w rdzeniu ŻŻOF (Żary i Żagań- gminy miejskie) powodowany niską emisją. 27. Brak jednolitego systemu komunikacji publicznej i spójnego systemu ścieżek rowerowych. 28. Niski poziom wykorzystania OZE przez gminy.

	29. Brak działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji z transportu. 30. Brak przygotowania do zmian klimatu w gminach ŻŻOF. 31. Niski poziom skanalizowania terenów wiejskich. 32. Brak koordynacji w planowaniu przestrzennym na terenie ŻŻOF. 33. Zagrożenie emisją zanieczyszczeń przemysłowych na niektórych obszarach ŻŻOF. 34. Niewielki udział zieleni nie będącej obszarami leśnymi w całkowitej powierzchni gmin. 35. Nieuwzględnianie udziału mieszkańców w rozwiazywaniu problemów i planowaniu zmian w systemie mobilności. 36. Niewielki zakres i brak integracji e-usług świadczonych w ramach ŻŻOF. 37. Przypadkowość wyboru istniejących funkcji i e-usług.
Szanse	**Zagrożenia**
1. Nowe fundusze UE preferują wsparcie dla wykorzystania własnych zasobów gmin (przyrodniczych, historyczno-kulturowych). 2. Przebudowana do standardu autostrady kluczowa trasa komunikacyjna DK 18. 3. Zwiększająca się liczba imigrantów ekonomicznych zainteresowanych stałym pobytem. 4. Gminy zlecają realizację usług opiekuńczych partnerom społecznym. 5. Dostępność środków UE na wsparcie zmniejszania niskiej emisji. 6. Poszerzenie udziału mieszkańców w projektowaniu działań w zakresie monitoringu i ochrony powietrza.	1. Zmniejszenia się ruchu turystycznego po pandemii covid-19. 2. Duże ośrodki miejskie konkurują z gminami ŻŻOF o pracowników i mieszkańców. 3. Pogłębianie się niekorzystnych procesów demograficznych. 4. Słabo rozwinięty system monitoringu zanieczyszczeń powietrza. 5. Brak udziału mieszkańców w planowaniu rozwoju 6. Brak wizji rozwoju ŻŻOF w stronę smart city.

7. Konieczność zmian w funkcjonowaniu usług publicznych wynikająca z epidemii COVID-19. 8. Poszerzanie się możliwości technologicznych oraz zwiększająca się liczba przykładów dobrych praktyk pozwoli na lepsze planowanie nowych rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie miast i gmin i ułatwiających życie mieszkańców.	

Źródło: opracowanie własne.

3. Cele i kierunki działań Strategii ŻŻOF

Strategia ZIT ŻŻOF jest dokumentem stanowiącym wsparcie dla rozwoju pięciu samorządów. Plany strategiczne i operacyjne zapisane w tym dokumencie są ukierunkowane na wzrost integracji ŻŻOF w obszarach: gospodarczym, społecznym, przestrzenno-środowiskowym. Ponadto dokument określa narzędzia do realizacji tych założeń, m.in. zintegrowane podejście.

Tabela 9 Zidentyfikowane cele strategiczne i kierunki działań

Cel strategiczny 1	**Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF**
Kierunki Działań	
Kierunek Działania1.1.	Dostępne tereny inwestycyjne na obszarze ŻŻOF
Kierunek Działania 1.2	Rozwijanie potencjału gmin ŻŻOF do wspierania przedsiębiorczości, m.in. poprzez usługi dla firm na terenie ŻŻOF oraz budowanie potencjału gmin ŻŻOF
Kierunek Działania 1.3	Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w gospodarce
Kierunek Działania 1.4	Wspólny i jednolity system promocji gospodarczej ŻŻOF
Cel strategiczny 2	**ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu**
Kierunki Działań	
Kierunek Działania 2.1	Wsparcie przygotowania gmin ŻŻOF do zmian klimatycznych (w tym przeciwdziałanie zagrożeniom w zakresie klęsk żywiołowych lub budowanie odporności na klęski żywiołowe, gospodarowanie wodami opadowymi, rozwój małej retencji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury)
Kierunek Działania 2.2	Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza powodowanego niską emisją

Kierunek Działania 2.3.	Stworzenie przyjaznego mieszkańcom ŻŻOF i jednolitego systemu mobilności miejskiej
Kierunek Działania 2.4	Wzmocnienie i koordynacja działań na rzecz ochrony przyrody na obszarze ŻŻOF
Kierunek Działania 2.5	Objęcie całego obszaru ŻŻOF systemami odprowadzania i utylizacji ścieków
Cel strategiczny 3	**Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF**
Kierunki Działań	
Kierunek Działania 3.1.	Wysokiej jakości edukacja ogólnokształcąca w gminach ŻŻOF
Kierunek Działania 3.2.	Wsparcie dla różnorodnych form opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającym powrót rodzicom/opiekunom na rynek pracy oraz podniesienie jakości wychowania przedszkolnego
Kierunek Działania 3.3.	Przyjazna i wspólna polityka społeczna, w tym senioralna, w gminach ŻŻOF
Kierunek Działania 3.4	Wsparcie społecznej i zawodowej integracji wewnątrz ŻŻOF
Kierunek Działania 3.5.	Rozszerzanie oferty-e-usług na terenie gmin ŻŻOF
Cel strategiczny 4	**Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF**
Kierunki Działań	
Kierunek Działania 4.1	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej ŻŻOF,
Kierunek Działania 4.2	Wykorzystanie potencjału mieszkańców i organizacji pozarządowych do tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej dla ŻŻOF
Kierunek Działania 4.3.	Rewaloryzacja i modernizacja zabytków architektury, zabytkowych parków oraz przestrzeni publicznej miast oraz nadanie im nowych funkcji pozwalających na wykorzystywanie do: wypoczynku, turystyki, działalności kulturalnej, edukacyjnej, integracyjnej, spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, gości i turystów.

Źródło: opracowanie własne.

Cel strategiczny 1 jest odpowiedzią na problemy w obszarze gospodarki gmin ŻŻOF, skupione wokół dostępności terenów inwestycyjnych, systemowym i adekwatnym wsparciu dla sektora firm z tego obszaru czy wspieraniu rozwoju zasobów ludzkich (kadr dla lokalnej gospodarki), m.in. w zakresie rozwoju szkolnictwa zawodowego. Nowoczesne kadry dla gospodarki ŻŻOF są filarem rozwoju gospodarczego. Niestety negatywne trendy demograficzne, nie tylko na tym obszarze, ale i w całym regionie, nie sprzyjają rynkowi pracy.

Cel strategiczny 2 to cel skupiony wokół kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym, zmianami klimatu, energią odnawialną i mobilnością na terenie ŻŻOF. Problemy w zakresie niskiej emisji, niskiego poziomu mobilności w gminach ŻŻOF związanego m.in. z brakiem zintegrowanej i odpowiednio rozwiniętej sieci ścieżek rowerowych, problemy wynikające z zagrożenia suszą i brakiem retencjonowania wody czy ochroną i zachowaniem lokalnych zasobów bioróżnorodności znajdują swoje odzwierciedlenie w wytyczonych celach i kierunkach działania.

Ce strategiczny 3 to cel skupiony na problemach społecznych, poziomie i jakości usług społecznych i publicznych w tym obszarze świadczonych na rzecz mieszkańców. Edukacja, polityka społeczna, w tym senioralna, integracja społeczno-zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym to ważne filary funkcjonowania ŻŻOF. Słaby poziom i niska powszechność usług świadczonych elektronicznie na tym obszarze również wymaga interwencji. Ma to znaczenie szczególnie w kontekście działań zmierzających do integracji gmin w obszarze turystyki czy kultury.

Cel strategiczny 4 skupia się na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym oraz efektywnym wykorzystaniu przestrzeni w gminach ŻŻOF na rzecz wspierania istniejących i kreowaniu nowych funkcji społecznych, gospodarczych, integracyjnych i turystycznych. Niewykorzystany i nie wykorzystywany potencjał turystyczny gmin ŻŻOF jest jedną z najsłabszych stron i wyzwaniem na kolejne lata.

Wyznaczone cele Strategii zostały poddane analizie ich zgodności z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz FEWL 21-27. W tabeli poniżej wskazano wyniki tej analizy potwierdzające zgodność i synergię zaplanowanych celów gmin należących do ŻŻOF.

Tabela 10 Zgodność celów Strategii ZIT z celami SRWL 2030 i FEWL 21-17

Cele Strategii ZIT		**Cele SRWL**	
Cele strategiczne	Kierunki Działań	Cele strategiczne	Cele operacyjne
Cel strategiczny 1: Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	KD 1.1: Dostępne tereny inwestycyjne na obszarze ŻŻOF KD 1.2: Rozwijanie potencjału gmin ŻŻOF do wspierania przedsiębiorczości, m.in. poprzez usługi dla firm na terenie ŻŻOF oraz budowanie potencjału gmin ŻŻOF KD 1.3: Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w gospodarce KD 1.4: Wspólny i jednolity system promocji gospodarczej ŻŻOF	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna	CO 1.3 Wysoka jakość kształcenia oraz jego powiązanie z regionalnym rynkiem pracy CO 1.4 Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i powiązań gospodarczych regionu CO 1.6 Rozwój potencjału turystycznego
		CS 3 Integracja przestrzenna regionu	CO 3.6 Wzmocnienie funkcji społeczno-gospodarczych miast średnich i lokalnych ośrodków miejskich
		CS 4: Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę	CO 4.3 Wysoka sprawność działania administracji publicznej i instytucji regionalnych oraz współdziałanie na rzecz rozwoju regionu
Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	KD 2.1: Wsparcie przygotowania gmin ŻŻOF do zmian klimatycznych (w tym przeciwdziałanie zagrożeniom w zakresie klęsk żywiołowych lub budowanie odporności na klęski żywiołowe, gospodarowanie wodami opadowymi, rozwój małej retencji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) KD 2.2: Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza powodowanego niską emisją KD 2.3: Stworzenie przyjaznego mieszkańcom ŻŻOF i jednolitego systemu mobilności miejskiej KD 2.4: Wzmocnienie i koordynacja działań na rzecz ochrony przyrody na obszarze ŻŻOF CO 2.5: Objęcie całego obszaru ŻŻOF systemami odprowadzania i utylizacji ścieków	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna	CO 1.2 Rozwój zielonej gospodarki, w tym energetyki przyjaznej środowisku
		CS 3: Integracja przestrzenna regionu	CO 3.1 Modernizacja oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej i transportu zbiorowego 3.4 Ochrona środowiska przyrodniczego, w tym przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatu

Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	KD 3.1: Wysokiej, jakości edukacja ogólnokształcąca w gminach ŻŻOF KD 3.2: Wsparcie dla różnorodnych form opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającym powrót rodzicom/opiekunom na rynek pracy oraz podniesienie jakości wychowania przedszkolnego KD 3.3: Przyjazna i wspólna polityka społeczna, w tym senioralna w gminach ŻŻOF KD 3.4: Wsparcie społecznej i kulturalnej integracji wewnątrz ŻŻOF, obejmującej również pracowników z zagranicy KD 3.5: Rozszerzanie oferty e-usług na terenie gmin ŻŻOF	CS 2: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi	CO 2.1 Wzrost dostępności i efektywności kształcenia oraz wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi CS 2.2 Promocja włączenia społeczno-zawodowego oraz kompleksowe wsparcie seniorów
		CS 4: Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę	CO 4.1 Efektywna współpraca międzyregionalna i transgraniczna CO 4.5 Rozwój e-usług i kompetencji cyfrowych społeczeństwa
Cel strategiczny 4: Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	KD 4.1: Wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej ŻŻOF KD 4.2: Wykorzystanie potencjału mieszkańców i organizacji pozarządowych do tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej dla ŻŻOF CO 4.3: Rewaloryzacja i modernizacja zabytków architektury, zabytkowych parków oraz przestrzeni publicznej miast oraz nadanie im nowych funkcji pozwalających na wykorzystywanie do: wypoczynku, turystyki, działalności kulturalnej, edukacyjnej, integracyjnej, spędzania wolnego czasu	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna	CO 1.6: Rozwój potencjału turystycznego
		CS 2: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi	CO 2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego CO 2.6 Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej

	przez mieszkańców, gości i turystów		

Źródło: opracowanie własne

3.1 Podejście zintegrowane

Cele strategiczne i kierunki działania odnoszą się do poszczególnych obszarów (wymiarów) rozwoju, są powiązane również z celami FEWL 21-27 (cele polityki spójności), oraz zintegrowanymi projektami ułożonymi w wiązki i powiązanymi ze sobą w sposób bezpośredni i/lub pośredni.

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju obszaru objętego instrumentem ZIT i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych. Oznacza to, że projekt ten ma wpływ na więcej niż jedną gminę z obszaru ŻŻOF oraz że jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej strategii.

W przypadku projektu zintegrowanego deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów inwestycyjnych, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich", mieszkańców co najmniej 2 gmin.

W celu zapewnienia podejścia zintegrowanego projekty zostały przeanalizowane w zakresie:

- realizacji wybranego celu strategicznego;
- realizacji w ramach wiązki powiązanych ze sobą projektów;
- wpływu na rozwój więcej niż jednej gminy ŻŻOF;
- wspólne przygotowanie przez gminy ŻŻOF (projekty partnerskie).

Tabela 11 Integracja celów, kierunków działań i zintegrowanych wiązek projektowych Strategii z celami FEWL 21-27

Obszar	Cel strategiczny Strategii ZIT ŻŻOF	Kierunek Działania Strategii ZIT ŻŻOF	Wiązka Projektów Zintegrowanych	Cele szczegółowe FEWL 21-27

Gospodarczy	**Cel strategiczny 1** Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	1.1, 1.2, 1.4	WPZ 2 Wsparcie nowoczesnej gospodarki	CS 1.3, Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne CS. 4f wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
Przestrzenno-środowiskowy	**Cel strategiczny 2** ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	2.2	WZP 3 Zwiększenie wykorzystania OZE w gminach ŻŻOF	CS 2.2 Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
		2.1, 2.4	WPZ 4 Ochrona przyrody i klimatu na terenie ŻŻOF	CS 2.4, Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego CS 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia
		2.3	WPZ 5 Zintegrowany system ścieżek rowerowych ŻŻOF	CS 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
	Cel strategiczny 4 Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	4.1, 4.3	WPZ 6 Wsparcie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwój turystyki na obszarze ŻŻOF	CS 5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich
Społeczny	**Cel strategiczny 3** Zrównoważone usługi publiczne	3.1, 1.3	WPZ 7 Dostępność i wysoka jakość	CS 4f wspieranie równego do

	dla mieszkańców ŻŻOF		edukacji w gminach ŻŻOF	stępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
		3.4	WPZ 8 Integracja społeczna i zawodowa w gminach ŻŻOF	CS 4h wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji
		3.5	WPZ 1 Poprawa jakości i dostępności e-usług komunalnych	CS 1.2 Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

Źródło: opracowanie własne

W tabeli poniżej zostały opisane wiązki projektowe, również w kontekście zintegrowania celów i projektów i wzajemnych powiązań. W tabeli znajduje się odniesienie do projektów zapisanych na liście projektów ZIT oraz na liście projektów komplementarnych.

Tabela 12 Wiązki projektów zintegrowanych w ramach ZIT

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 1. Poprawa jakości i dostępności e- usług komunalnych	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 1/cs 1.2
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działań	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF Kierunek Działania 3.5 Rozszerzanie oferty e-usług na terenie gmin ŻŻOF
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 2: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi CS 4: Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę
Projekty - lista ZIT	
Gmina	Projekt
Lider-Miasto Żary Projekt zintegrowany dla wszystkich gmin ŻŻOF	Procesy cyfrowe przyjazne mieszkańcom ŻŻOF

(Partnerzy projektu: Miasto Żagań, Gmina Iłowa, Gmina Żary, Gmina Żagań)	
Miasto Żagań	Cyfryzacja wybranych procesów zarządzania w Żaganiu
Gmina Iłowa	Utworzenie i wdrożenie systemu interaktywnych usług administracji elektronicznej w Gminie Iłowa
Gmina Gozdnica	Digitalizacja dziedzictwa kulturowego miasta Gozdnica
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego
Uzasadnienie	

Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę projektów nr 1 wynika z części kierunkowej Strategii, tj. Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF, Kierunek Działania 3.5. Rozszerzanie oferty e-usług dla mieszkańców. Usługi elektroniczne są częścią Smart City - inteligentnego miasta, które wykorzystuje technologie informacyjno-komunikacyjne w celu zwiększenia interaktywności i wydajności infrastruktury miejskiej i jej komponentów składowych, a także do podniesienia świadomości mieszkańców. Z przeprowadzonej diagnozy strategicznej wynika, iż zakres e- usług realizowanych w gminach ŻŻOF jest ograniczony. Mieszkańcy mogą korzystać z funkcjonujących w całym kraju portali ePUAP i emp@atia. Skala użytkowania tych portali jest niewielka. Dostęp do portalu ePUAP jest przez BIP urzędów i korzystanie z niego nie jest intuicyjne. Miasto Żary udostępnia te usługi w formie wyodrębnionej zakładki e-urząd na stronie głównej i promuje kontakt z urzędem w formie elektronicznej. Trzy gminy: gmina Żary o statusie miejskim, gmina Żagań o statusie miejskim oraz gmina wiejska Żary wprowadziły dodatkowe usługi, lecz z nielicznymi wyjątkami usług w których możliwe jest dokonanie opłaty, proponowane przez gminy ŻŻOF e-usługi są na niskim poziomie interakcji. Nie są one zintegrowane nawet na poziomie gmin. Obszarem, w którym jest widoczny duży potencjał dla zastosowania takich rozwiązań jest wewnętrzna integracja ŻŻOF, np. w obszarze kultury, rekreacji czy turystyki.

Poszczególne gminy lub ich jednostki organizacyjne wprowadziły w tym zakresie pojedyncze usługi dotyczące np. sprzedaży biletów w instytucjach kultury. Najciekawsze nowe działania w obszarze Smart City to Żarski Rower Miejski oraz platforma do konsultacji społecznych w Żarach konsultacje JST. Ta ostatnia platforma jest również stosowana w innych gminach ŻŻOF. Jest to bardzo ograniczona forma kontaktu z mieszkańcami. Rozwiązania w zakresie smart city nie są wykorzystywane w rozwijaniu usług turystycznych i kulturalnych. Nie wykorzystuje się potencjału organizacji pozarządowych oraz możliwości tkwiących w działaniach nieformalnych mieszkańców. Jest to obszar o dużym potencjale lecz dotychczas nie zagospodarowany.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030. Są to projekty partnerskie i/lub deklarują objęcie usługami, produktami więcej niż jedną gminę. Wszystkie projekty są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Projekt Usługi cyfrowe w ŻŻOF jest projektem wspólnym wszystkich gmin ŻŻOF. Pozostałe projekty będą realizowane przez poszczególne gminy, ale produkty i usługi wytworzone w ramach tych projektów będą dostępne dla wszystkich mieszkańców. Stworzone w ramach projektu oprogramowanie będzie wspierać integrację gmin wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego i wyrównywać dostęp do usług elektronicznych, poszerzy również grupy docelowe korzystające z tego oprogramowania oraz będzie wspierać zmniejszanie deficytu znajomości innych gmin ŻŻOF przez mieszkańców.

W ramach projektów powstanie wspólna dla wszystkich gmin aplikacja turystyczna prezentująca zasoby wszystkich gmin oraz otwierająca możliwości do korzystania z nich przez turystów i mieszkańców. Mieszkańcy

wszystkich gmin uzyskają dostęp do dodatkowych e-usług świadczonych przez urzędu gmin. Zmniejszy się w ten sposób zróżnicowanie poszczególnych gmin w stopniu dostępu do usług w formie elektronicznej. Rezultatem projektów będzie również stworzenie zintegrowanego systemu zarządzania informacją w celu skrócenia czasu obsługi mieszkańców oraz poprawy jakości danych, oraz ich spójności i kompletności. Działanie wpłynie również na przyspieszenie procesów decyzyjnych dotyczących inwestycji na obszarze ŻŻOF.

Powiazania między projektami
Przedsięwzięcie zintegrowane jest komplementarne z wiązką projektów nr 6, której realizacja przyczyni się do zwiększenia dostępności zasobów kulturowych i przyrodniczych gmin, poprawi znajomość tego obszaru przez mieszkańców i zwiększy wewnętrzną spójność obszaru. Wdrożone systemy promocji turystycznej i gospodarczej będą kompatybilne z systemami e-usług wprowadzanych przez gminy ŻŻOF.

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 2. Wsparcie nowoczesnej gospodarki	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 2/cs 1.3 CP 5/ cs 5 i;
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działań	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF Kierunek Działania 1.1 Dostępne tereny inwestycyjne na obszarze ŻŻOF Kierunek Działania 1.2 Rozwijanie potencjału gmin ŻŻOF do wspierania przedsiębiorczości, m.in. poprzez usługi dla firm na terenie ŻŻOF oraz budowanie potencjału gmin ŻŻOF Kierunek Działania 1.4 Wspólny i jednolity system promocji gospodarczej ŻŻOF
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna
Projekty - lista ZIT	
Gmina	Projekt
Lider-Miasto Żary Projekt zintegrowany dla gmin ŻŻOF (Partnerzy: Miasto Żagań Gmina Iłowa Gmina żary Gmina Żagań)-	Zintegrowany system usług zrównoważonego rozwoju gospodarczego – Lubuski Południowy Filar Przedsiębiorczości
Gmina Iłowa	Giełda Dobrych Praktyk dla ŻŻOF w Dobrym Miejscu
Gmina Żagań	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Tomaszowo, gmina Żagań
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Miasto Żary. Nowe tereny inwestycyjne -ul. Żagańska
	Budowa inkubatora technologicznego i stworzenie centrum transferu technologii dla ŻŻOF
Uzasadnienie	
Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii.	

Realizacja projektów stanowiących wiązkę nr 2 wynika z części kierunkowej Strategii, tj. Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF; Kierunki Działania 1.1 Dostępne tereny inwestycyjne na obszarze ŻŻOF; 1.2 Rozwijanie potencjału gmin ŻŻOF do wspierania przedsiębiorczości, itp. poprzez usługi dla firm na terenie ŻŻOF oraz budowanie potencjału gmin ŻŻOF; Kierunek Działania 1.4 Wspólny i jednolity system promocji gospodarczej ŻŻOF.

Badania statystyczne dojazdów do pracy pokazują znaczący ruch pomiędzy miejscowościami ŻŻOF oraz silny wpływ tego obszaru na pozostałą część powiatów żarskiego i żagańskiego. Gminy ŻŻOF wiąże ze sobą silna gospodarka opierająca się na dużym udziale przedsiębiorstw średnich i dużych skupionych na obszarze miasta Żary i przyległych terenach gminy wiejskiej Żary co generuje duży ruch ludności dojeżdżającej do pracy. Silnym generatorem ruchu jest również Iłowa i zlokalizowane tam duże firmy. Analiza przejazdów do pracy w gminach ŻŻOF jednoznacznie wskazuje Żary jako ośrodek dominujący w ŻŻOF. Oceniając potencjał według liczby dojeżdżających, kolejno pojawia się miasto Żagań, gmina wiejska Żary i Iłowa. Gmina Iłowa jest silnie rozwijającym się satelitą w układzie żarsko- żagańskim. Nowe inwestycje mogą w tym przypadku zmienić obraz tej gminy i wzmocnić jej rolę w układzie ŻŻOF. Gminy wiejskie są uzależnione od swoich ośrodków miejskich. Pomimo tak silnych relacji wewnątrz ŻZOF, na tym obszarze brakuje współdziałania gmin w organizowaniu systemu wsparcia dla przedsiębiorców. Gminy konkurują pomiędzy sobą o nowych inwestorów zabiegając o włączanie terenów inwestycyjnych do SSE, wspierając ich we własnym zakresie i organizując działania promocyjne. Istniejące organizacje wsparcia biznesu nie mają możliwości lokalowych i kadrowych pozwalających na szerokie działanie na terenie całego ŻŻOF. Część z nich ogranicza się do organizowania pojedynczych wydarzeń. Nie powiodła się próba rozbudowy potencjału lokalowego Fundacji Przedsiębiorczość i poszerzenia jej działalności. Brak współpracy gmin i słabość sektora wsparcia przedsiębiorczości jest jedną z barier rozwojowych gospodarki ŻŻOF. Na terenie funkcjonalnym widoczny jest również wyczerpywanie się zasobu terenów pod inwestycje. Planowane do realizacji projekty są zgodne z celami i zasadami wynikającymi z FEWL 21-27. Wsparcie lubuskiej gospodarki w ŻŻOF powinno być prowadzone m.in. poprzez podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępu do Filaru Zintegrowanych Usług Zrównoważonego Rozwoju oraz innych form, adekwatnych do zidentyfikowanych potrzeb tego sektora.

Przyczyną realizacji projektów jest deficyt wsparcia przedsiębiorczości na terenie ŻŻOF i niewystarczający zakres działań skierowanych do MŚP, zasadnym jest poszerzenie oferty świadczonych usług jako elementu rozwoju infrastruktury biznesowej. Wsparcie dla przedsiębiorców spowoduje upowszechnienie zastosowania TIK i wzrost efektywności działań MŚP, również w obszarach cyfryzacji, zwiększy zasięg działalności przedsiębiorstw oraz znacznie ułatwi współpracę między przedsiębiorstwami i klientami. W ujęciu globalnym działania w tym obszarze będą przybliżać lubuską gospodarkę do modelu gospodarki 4.0. Nowoczesne kanały komunikacji, automatyzacja wielu procesów i dystrybucji przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw. Rozwijanie stref inwestycyjnych daje szanse przedsiębiorcom na wykorzystanie efektów wsparcia rozwojowego i rozbudowę swoich firm na przygotowanym terenie inwestycyjnym.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr 2 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Projekt Zintegrowany system usług zrównoważonego rozwoju gospodarczego – Lubuski Południowy Filar Przedsiębiorczości jest projektem wspólnym wszystkich gmin ŻŻOF, projekt Giełda Dobrych Praktyk dla ŻŻOF w Dobrym Miejscu jest również przeznaczony dla przedsiębiorców z całego obszaru ŻŻOF. Przewiduje stworzenie wyodrębnionego Filaru Zintegrowanego Systemu Usług wspierających MSP na terenie całego ŻŻOF.

Stworzenie w Iłowej w obiekcie nazywanym Dobre miejsce Giełdy Dobrych Praktyk ŻŻOF ośrodka wsparcia przedsiębiorczości-centrum szkoleniowego obejmującego wszystkie gminy ŻŻOF pozwoli na zintegrowanie działań na tym obszarze i połączenie różnych form wsparcia w jeden skuteczny mechanizm.

Powiazania między projektami Przedsięwzięcie zintegrowane jest powiązane z WPZ 7 i 8. W tych obszarach budowane jest wsparcie rynku pracy dzięki realizacji projektów kształcenia zawodowego w powiatach żarskim i żagańskim oraz wsparcia integracji społecznej i zawodowej realizowanego przez wszystkie gminy ŻŻOF. Wiązka jest również komplementarna z projektami wskazanymi w wiązce nr 5, czyli systemem ścieżek rowerowych. System ścieżek rowerowych to alternatywna forma komunikacji, która zapewnia dojazd do miejsc pracy na obszarze ŻŻOF.	
Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 3. Zwiększenie wykorzystania OZE w gminach ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 2/cs 2.2
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działań	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu. Kierunek Działania 2.2 Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza powodowanego niską emisją.
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna
Projekty - lista ZIT	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Budowa instalacji OZE przy basenie w Żarach oraz jednostkach oświatowych
Arena Żagań sp. z o.o.	Budowa instalacji OZE w obiekcie krytej pływalni w Żaganiu
Gmina Żagań	Budowa magazynu energii przy Publicznej Szkole Podstawowej w Tomaszowie, gmina Żagań
Gmina Iłowa	Zielona energia – instalacja fotowoltaiczna z magazynem energii w hali sportowo-widowiskowej przy ul. Piaskowej w Iłowej.
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska
	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej
	Termomodernizacja budynków szkolnych
	Kompleksowe świetlenie na terenie miasta z zastosowaniem LED Oświetlenie i monitoring parku przypałacowego
Miasto Żary	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej
	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy
	Termomodernizacja budynków oświatowych i obiektów sportowych w mieście
	Kompleksowa wymiana oświetlenia ulicznego na LED.
Gmina Żary	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska oraz

	Program montażu instalacji fotowoltaicznych (dotacje dla mieszkańców) na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej
	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy
	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego
Gmina Żagań	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej
	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego
Gmina Iłowa	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej
	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy
	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego

Uzasadnienie

Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę nr 3 wynika z części kierunkowej Strategii, tj. Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu. Kierunek Działania 2.2 Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza powodowanego niską emisją.

Badania, jakości powietrza wskazują, że najwyższe stężenie zanieczyszczeń pochodzących z niskiej emisji występuje w okresie grzewczym. Dotyczy to źródeł ciepła z budynków indywidualnych oraz ciepłownie zasilające budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. Obecnie funkcjonujące w Żarach i w Żaganiu ciepłownie opalane są węglem. Program ich wymiany na bardziej ekologiczny jest rozłożony na dłuższy czas. Miasta prowadzą programy wymiany indywidualnych źródeł ciepła, ciągle jednak skala użytkowania pieców węglowych jest duża. W przypadku indywidualnych źródeł ciepła na terenach wiejskich głównym problemem jest niska dostępność do sieci gazowniczej. Gminy ŻŻOF w niewielkim stopniu wykorzystują energię ze źródeł odnawialnych. O ile przedsiębiorcy prywatni intensywnie inwestują i przygotowują kolejne projekty w tym zakresie co jest widoczne w danych dotyczących wydanych decyzji o warunkach zabudowy w gminach Iłowa i w gminie wiejskiej Żary, to samorządy wykorzystują OZE w niewielkim zakresie. Przeprowadzając inwestycje z zakresu modernizacji energetycznej obiektów publicznych instalacje OZE stosowane są incydentalnie, w pojedynczych przypadkach. Jedyna instalacja działająca w większej skali to technologia solarnego suszenia osadów ściekowych w oczyszczalni ścieków. Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii jest jednym z ważnych elementów walki z zanieczyszczeniem powietrza a szczególnie z niską emisją pochodzącą ze źródeł ciepła. Planowane do realizacji projekty są zgodne z celami i zasadami wynikającymi z FEWL 21-27. Dotychczasowy, zbyt niski poziom wykorzystywania OZE w gminach ŻŻOF nie sprzyjał wysokiej efektywności działań w zakresie zapobieganiu niskiej emisji. Stanowi ona jedno z najważniejszych zagrożeń dla środowiska, obniża atrakcyjność obszaru poprzez zmniejszenie odczuwalnego komfortu życia mieszkańców i widoczny, negatywny wpływ na stan zdrowia mieszkańców. Bardzo ważnym aspektem wprowadzania OZE jest uzupełninie tymi działaniami projektów kompleksowej termomodernizacji budynków. Znacząco podnosi to efektywność tych działań i wspiera ograniczenie zużycia energii pierwotnej i wytwarzania zanieczyszczeń powietrza.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr3 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Problem niskiej emisji jest najczęściej postrzeganym przez mieszkańców ŻŻOF problemem w obszarze środowiska. Wszystkie działania w tym zakresie (budowa źródeł energii odnawialnej i magazynów energii elektrycznej) cieszą się bardzo dużym poparciem mieszkańców. Złożone projekty dotyczą produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz jej magazynowania. Są to projekty dotyczące ważnych obiektów, służących mieszkańcom całego obszaru funkcjonalnego oraz szeroko oddziaływujące na ten obszar. Relatywnie duża skala tych inwestycji powoduje, że ich oddziaływanie przekracza obszar pojedynczej gminy.

Powiązania między projektami

Przedsięwzięcie zintegrowane jest komplementarne z wiązką projektów nr 4,5 których realizacja przyczyni się do podniesienia zdolności gmin do adaptacji do zmian klimatu oraz do zwiększenia poziomu ochrony środowiska naturalnego. Projekty związane z retencjonowaniem wody, zwiększaniem obszaru terenów zielonych i rozszczelnienia zabetonowanych powierzchni terenów zurbanizowanych uzupełniają katalog działań mitygujących i przystosowujących do zmian klimatu. Programy edukacji ekologicznej powiązane z działaniami w zakresie ochrony przyrody realizowanymi w bezpośredniej bliskości placówek edukacyjnych wspierają podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 4. Ochrona przyrody i klimatu na terenie ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 2/cs 2.4 CP 2/cs 2.7
Cele Strategii ŻŻOF	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu. Kierunek Działania 2.1 Wsparcie przygotowania gmin ŻŻOF do zmian klimatycznych (w tym przeciwdziałanie zagrożeniom w zakresie klęsk żywiołowych lub budowanie odporności na klęski żywiołowe, gospodarowanie wodami opadowymi, rozwój małej retencji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) Kierunek Działania 2.4 Wzmocnienie i koordynacja działań na rzecz ochrony przyrody na obszarze ŻŻOF
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 3: Integracja przestrzenna regionu
Projekty - lista ZIT	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Ekopark Słowackiego
	Odbudowa retencji na terenie miasta Żary
Miasto Żagań	Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu w Żaganiu
	Centrum ochrony bioróżnorodności w Żaganiu
Gmina Żary	Budowa ogrodów deszczowych na terenie Gminy Żary

Gmina Iłowa	~~Odtworzenie struktury biologicznej zbiornika retencyjnego zlokalizowanego przy ul. Młyńskiej w Iłowej~~ Zabezpieczenie zbiornika retencyjnego w Klikowie
Gmina Żagań	Niebiesko – zielona infrastruktura na terenie szkół gminy Żagań
	Zagospodarowanie parku w miejscowości Bukowina Bobrzańska na potrzeby edukacji przyrodniczej
Miasto Gozdnica	Budowa donicowych ogrodów deszczowych w Gozdnicy
Gmina Wymiarki	Budowa ogrodów deszczowych zbierających wodę deszczową z budynków użyteczności publicznej
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Modernizacja oczyszczalni ścieków
Miasto Żary	Uzbrojenie dzielnicy „Leśna”, Żagańska, terenów pomiędzy koszarami a cmentarzem, ekoosiedle – ul. Żagańska
	Inwestycje w błękitno – zieloną infrastrukturę na terenie Żar (m.in. zagospodarowanie wód opadowych itp.
	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków Etap II i Etap III
	Budowa instalacji fotowoltaicznej o mocy do 315 kW wraz infrastrukturą techniczną
Gmina Żary	Budowa sieci kanalizacyjnej w m. Łaz
	Rozbudowa i wymiana sieci wodociągowej w m. Olbrachtów
	Modernizacja ujęcia wody w m. Sieniawa Żarska
	Modernizacja ujęcia wody w m. Bogumiłów
	Modernizacja ujęcia wody w m. Łaz
	Modernizacja zasilania sieci wodociągowej w m. Kadłubia
	Spięcie wodociągu Drożków i Złotnik w celu alternatywnego zasilania wody
	Spięcie wodociągu Bogumiłów i Olbrachtów w celu alternatywnego zasalania wody
	Budowa wieży ciśnień dla wodociągu w m. Bieniów
	Kontynuacja Programu dla mieszkańców w zakresie gromadzenia wody deszczowej „Gmina Żary łapie deszcz”.
	Przebudowa zbiorników wodnych w m. Łukawy, Bieniów, Lubanice, Mirostowice Dolne pod kątem retencji wody
Gmina Iłowa	Przebudowa systemu gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Iłowa
	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków – program grantowy
Uzasadnienie	
Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę nr 4 wynika z części kierunkowej Strategii, Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu; Kierunek Działania 2.1Wsparcie przygotowania gmin ŻŻOF do zmian klimatycznych (w tym przeciwdziałanie zagrożeniom w zakresie klęsk żywiołowych lub budowanie odporności na klęski żywiołowe, gospodarowanie wodami opadowymi, rozwój małej retencji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury); Kierunek Działania 2.4 Wzmocnienie i koordynacja działań na rzecz ochrony przyrody na obszarze ŻŻOF. Skutki zmieniającego się klimatu, zwłaszcza wzrost temperatury, częstotliwości i nasilenia zjawisk ekstremalnych, występujące w ostatnich kilku dekadach pogłębiają się stanowiąc zagrożenie dla społecznego i gospodarczego rozwoju wielu krajów na świecie w tym także dla Polski. Konieczne jest zatem podjęcie działań	

na rzecz dostosowania się do prognozowanych skutków zmian klimatu, które powinny być realizowane jednocześnie z działaniami ograniczającymi emisję gazów cieplarnianych. Obszar ŻŻOF jest podatny na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu. Jest to teren o wysokim stopniu zagrożenia suszą a jednocześnie, występują tutaj zagrożenia powodziami, szczególnie na terenach przez które przepływa rzeka Bóbr. Gminy są słabo przygotowane do tych zmian. Systemy kanalizacyjne w zbyt małym stopniu pozwalają na separację wód opadowych od ścieków komunalnych. Dalece niewystarczające są możliwości systemów retencji zarówno tworzonych przez gminy jak i mieszkańców. Tereny zieleni miejskiej są bardzo ograniczone a w ich tworzeniu nie były wykorzystywane elementy wspierające wykorzystywanie wód opadowych. Projektowane działania w szerokim zakresie odpowiadają na te wezwania. Projektowane działania odpowiadają na zidentyfikowane zagrożenia i w sposób kompleksowy wspierają przygotowanie gmin do zmian klimatu.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki projektów nr 4 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Charakter oddziaływań środowiskowych proponowanych projektów powoduje, że każdy z nich ma pozytywny wpływ na całość obszaru funkcjonalnego.

Projekt odtwarzania i renaturyzacji zbiornika retencyjnego w gminie Iłowa „Zabezpieczenie zbiornika retencyjnego w Klikowie" współdziała z projektem „Odbudowa retencji na terenie miasta Żary" realizowanym przez Miasto Żary, który będzie polegał na kompleksowej odbudowie retencji, jak również renaturyzacji zbiorników wodnych w zlewni. Podobne oddziaływanie ma projekt miasta Żagań polegający na montażu studni chłonnych i rozszczelnieniu zabetonowanych powierzchni parkingów , który pozwoli na uporządkowanie gospodarki wodami opadowymi poprzez kontrolowane odprowadzanie ich do gruntu i na tereny zielone. Te projekty realizowane w zlewni Bobru mają wpływ na cały obszar funkcjonalny. Ich uzupełnieniem i rozszerzeniem są działania o charakterze małych inwestycji wspierających bioróżnorodność i małą retencję oraz programy edukacyjne.

Powiazania między projektami

Projekty ujęte w wiązce nr 4 są komplementarne z wiązkami nr 3 i 5 których realizacja przyczyni się do zapewnienia efektywności energetycznej ŻŻOF, co jest jednym z rozwiązań służących adaptacji do zmian klimatu. Zarówno projekty ukierunkowane na transformację w kierunku gospodarki zeroemisyjnej, jak również projekty związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii mają bowiem na celu m.in. ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, co jest niezwykle ważne w dobie kryzysu klimatycznego. Podobny wpływ mają projektu z zakresu mobilności miejskiej a szczególnie rozwiązania z zakresu transportu rowerowego, który w wpływa bezpośrednio na redukcję niskiej emisji.

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 5 Zintegrowany system ścieżek rowerowych ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 2/cs 2.8
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działania	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu. Kierunek Działania 2.3.Stworzenie przyjaznego mieszkańcom ŻŻOF i jednolitego systemu mobilności miejskiej

Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 3: Integracja przestrzenna regionu
Projekty -lista ZIT	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Budowa ścieżek rowerowych w Żarach w miejscach wynikających z koncepcji opracowanej dla ŻŻOF
~~Miasto Żagań-Lider projektu Gmina Iłowa- Partner projektu~~	~~Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż DW nr 296 Żagań-Iłowa~~
Miasto Żagań	Budowa ścieżek rowerowych w Żaganiu
Gmina Iłowa	Rozwój mobilności miejskiej w Iłowej poprzez budowę kładki oraz ciągu pieszo-rowerowego
Gmina Żary	Budowa ścieżki rowerowej relacji Żary – Lubomyśl – Surowa (etap I – Żary – Lubomyśl)
Gmina Żagań	Budowa ścieżki rowerowej w miejscowości Tomaszowo, gm. Żagań
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Ścieżki rowerowe uzupełniające trasę północ - południe w Żarach
	Zakup i montaż stacji ładowania pojazdów elektrycznych
	Przystanki kolejowe od Małomic do Sieniawy Żarskiej w Żarach np. Żary al. Wojska Polskiego, Żary Moniuszki
	Budowa Łącznika ul. Fabryczna – Kronopol, oraz budowa drogi Auchan - Kunice
Miasto Żagań/MZK Żagań sp. z o.o.	Budowa ścieżki rowerowej łączącej Moczyń z Kolonią Laski w Żaganiu
	Budowa ścieżki rowerowej łączącej Żagań z Żarami – część na terenie administracyjnym miasta Żagań
	Budowa ścieżki rowerowej łączącej ul. Skarbową z Nowogródzką w Żaganiu
	Budowa ścieżki rowerowej łączącej ul. Żarską z Przyjaciół Żołnierza w Żaganiu
	Zakup autobusów niskoemisyjnych na potrzeby organizacji nowoczesnego, przyjaznego środowisku transportu publicznego Montaż stacji ładowania pojazdów elektrycznych
	Przystanek kolejowy za osiedlem Bema
	Budowa ronda na skrzyżowaniu ulic Keplera, Piłsudskiego, Wojska Polskiego, Armii Krajowej
Gmina Żary	Budowa ścieżek rowerowych wraz z ich oświetleniem solarnym na terenie Gminy Żary: • Żary – Mirostowice Dolne – Kunice w stronę Jankowej Żagańskiej (dr. powiatowa) • Żary – Sieniawa Żarska (od osiedla Kronopol do granicy z Lipinkami Łużyckimi) – (dr. krajowa) • Żary – Mirostowice Dolne przez Łaz do Olbrachtowa – (dr. powiatowa) Żary (Kunice)-SiodłoŻary-Grabik
Gmina Żagań	Budowa ścieżki rowerowej w kierunku Żagań - Stypułów
	Budowa ścieżek rowerowych:

	- Stary Żagań – Żagań - Tomaszowo – Bożnów – Żagań - Bukowina Bobrzańska – Bożnów
	Wymiana i montaż oświetlenia energooszczędnego
Gmina Iłowa	Budowa ścieżki rowerowej z Czernej do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej z Klikowa do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej z Borowego do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej na terenie miasta Iłowa, budowa ścieżki rowerowej na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej

Uzasadnienie

Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę nr 5 wynika z części kierunkowej Strategii, Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu. Kierunek Działania 2.3.Stworzenie przyjaznego mieszkańcom ŻŻOF i jednolitego systemu mobilności miejskiej.

Celem planowania zrównoważonej mobilności miejskiej jest dążenie do stworzenia zrównoważonego systemu transportu w miejskim obszarze funkcjonalnym. Obejmuje ono wszystkie rodzaje i formy transportu, zarówno transport publiczny jak i prywatny, zmotoryzowany i niezmotoryzowany i dotyczy: zwiększenia skuteczności i efektywności transportu, redukcję negatywnego wpływu na środowisko, poprawę bezpieczeństwa, poprawę jakości i atrakcyjności komunikacji miejskiej.

Na obszarze ŻŻOF podstawowym środkiem transportu są samochody osobowe. Ich liczba znacznie wzrasta, razem z liczbą przemieszczających się osób. Publiczne środki transportu w tym samym czasie notują zmniejszającą się liczbę pasażerów. Skala wzrostu jest bardzo wysoka i wynosi dla samochodów osobowych 19,42% w powiecie żarskim i 22% w powiecie żagańskim. Nadmierne zatłoczenie miast – rdzeni ŻŻOF i wysoki poziom niskiej emisji uzasadnia konieczność rozbudowy systemu transportu alternatywnego opierającego się o rowery tradycyjne i elektryczne, hulajnogi elektryczne. Dotychczas takie formy mobilności nie stanowią silnej strony obszaru. Pięć gmin ma mniej niż 1km ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe w miastach liczą więcej kilometrów, ale w żadnym nie tworzą zintegrowanej sieci. Składają się z niepołączonych odcinków. Uruchomiony w Żarach rower miejski działa w niewielkim zakresie a plany jego rozwijania będą ograniczone przez brak powiązania ze sobą istniejących ścieżek rowerowych. W dotychczasowej praktyce brakowało współdziałania gmin w rozwiązywaniu problemów komunikacyjnych. Najsilniej obciążone ruchem są miasta – rdzenie, przyjmujące ruch dojeżdżających do pracy i do szkól. Wzrastający ruch pojawi się na trasie do Iłowej, ze względu na nowopowstałe inwestycje wymagające wielu tysięcy pracowników. Budowa systemu ścieżek rowerowych jest jednym z ważnych elementów rozwiazywania problemów komunikacyjnych i redukcji niskiej emisji na obszarze ŻŻOF.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr 5 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Gminy ŻŻOF opracowały koncepcję budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie Żarsko- Żagańskiego obszaru Funkcjonalnego. (Miasto Żary, Miasto Żagań, Gmina Żary, Gmina Żagań, Gmina Iłowa). Zakłada ona budowę spójnego systemu komunikacyjnego łączącego wszystkie gminy. Przedstawione projekty tworzą podstawowy szkielet połączeń, który w przyszłości będzie rozwijany zgodnie z przyjętą koncepcją. Szczególnie ważne są ścieżki łączące gminy wiejskie z miastami – rdzeniami. Dla wszystkich mieszkańców ŻŻOF kluczowe jest usprawnienie ruchu w głównym ośrodku skupiającym największą liczbę przyjezdnych – w Żarach. Dzięki realizacji proponowanych ścieżek integracja komunikacyjna w ŻZOF w aspekcie komunikacji alternatywnej osiągnie dużo wyższy stopień zaawansowania.

Powiazania między projektami

Przedsięwzięcie zintegrowane jest komplementarne z WPZ 2 i 3, których realizacja przyczyni się do zapewnienia efektywności energetycznej ŻŻOF, co jest jednym z rozwiązań służących jego adaptacji do zmian klimatu. Zarówno projekty ukierunkowane na transformację w kierunku gospodarki zeroemisyjnej, jak również projekty związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii mają bowiem na celu .in. ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, co jest niezwykle ważne w dobie kryzysu klimatycznego. Jest również uzupełnieniem działań ujętych WPZ 6. Poprawi bowiem dostępność do obiektów kultury i terenów sprzyjających rekreacji. Poprawi również bezpieczeństwo mieszkańców i turystów korzystających z komunikacji rowerowej.	
Wiązka Projektów Zintegrowanych 6. Wsparcie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwój turystyki na obszarze ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 5/ cs 5 i
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działania	Cel strategiczny 4-Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF. Kierunek Działania 4.1Wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej ŻŻOF oraz nadania im nowych funkcji kulturalnych, społecznych, gospodarczych, integrujących. . Kierunek Działania 4.3 Rewaloryzacja i modernizacja zabytków architektury, zabytkowych parków oraz przestrzeni publicznej miast oraz nadanie im nowych funkcji pozwalających na wykorzystywanie do: wypoczynku, turystyki, działalności kulturalnej, edukacyjnej, integracyjnej, spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, gości i turystów
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna CS 2: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi
Projekty -lista ZIT	
Gmina	Projekt
Miasto Żary	Udostepnienie Zamku Bibersteinów w Żarach do celów kulturalnych -etap I
Miasto Żagań	Przebudowa i remont obiektów zabytkowych w Żaganiu
Gmina Iłowa	Zagospodarowanie terenu przy budynku Centrum Aktywności Społecznej pn. „Dobre Miejsce”
Gmina Żary	Odnowienie i zagospodarowanie zabytkowego parku Petzolda we Włostowie
	Stworzenie Centrum Kultury i spotkań mieszkańców w Biedrzychowicach Dolnych
Gmina Gozdnica	Parkowa oś miasta – zagospodarowanie terenu przy Domu Kultury
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Modernizacja i nadanie nowych funkcji terenowi wyspy parkowej wraz z zabytkowym kąpieliskiem miejskim
	Park przy Pałacu Książęcym w Żaganiu – przywrócenie świetności infrastrukturze parkowej

	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)
	Budowa parków linowych w m. Lubomyśl, Olbrachtów dla potrzeb turystyki
	Stworzenie Centrum rekreacyjno-kulturalno-turystycznego w Biedrzychowicach Dolnych pod potrzeby mieszkańców i turystów
	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)
Gmina Iłowa	Rewaloryzacja zabytkowego parku w Iłowej
	Zagospodarowanie turystyczne rzeki Czerna
	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)
	Odnowa centrum Iłowej
Miasto Żary Gmina Żagań	Udostępnienie zamku Bibersteinów Etap 2: rewaloryzacja I i II piętra oraz poddasza
	Modernizacja przestrzeni ul. Podchorążych, do Pl. Inwalidów, ul. Parkowa
	Łącznik bulwar nad Żarką
	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)
	Odtwarzanie i rozbudowa przestrzeni zielonej na terenie gm. Żagań
	Tworzenie przystani kajakowych na rzece Bóbr i Kwisa
	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)

Uzasadnienie

Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę projektów nr 6 wynika z części kierunkowej Strategii, Cel strategiczny 4- Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF.
Kierunki Działania: 4.1Wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej ŻŻOF; 4.2Wykorzystanie potencjału mieszkańców i organizacji pozarządowych do tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej dla ŻŻOF oraz 4.3. Rewaloryzacja i modernizacja zabytków architektury, zabytkowych parków oraz przestrzeni publicznej miast oraz nadanie im nowych funkcji pozwalających na wykorzystywanie do: wypoczynku, turystyki, działalności kulturalnej, edukacyjnej, integracyjnej, spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, gości i turystów.
Na atrakcyjność turystyczną ŻŻOF wpływa przede wszystkim położenie na terenach bogatych w walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe/krajoznawcze. Cały obszar oferuje wiele atrakcji dla miłośników aktywnego wypoczynku, m.in. trasy piesze i rowerowe, konne, spływy kajakowe. Podstawę lokalnej tożsamości stanowią zasoby kulturowe i praktyka ich użytkowania oraz twórczego rozwijania. Najbogatsze zasoby dziedzictwa kulturowego posiadają dwa największe miasta w ramach partnerstwa, przede wszystkim Żagań oraz Żary. Szczególnie Żagań jest zasobny w unikatowe zabytki architektury. Ich stan jest różny, w zależności od nakładów i prac, które udało się wykonać. Przywracanie ich świetności trwa od wielu lat i jest uzależnione od środków finansowych, przede wszystkim zewnętrznych. Obiekty zabytkowe stanowiące dziedzictwo kulturowe na terenie ŻŻOF nie są w żaden sposób ze sobą połączone, powiązane w

ramach produktów turystycznych i tym samym w takiej formie udostępniane turystom. Każda z gmin posiada w swojej ofercie liczne obiekty zabytkowe o różnym znaczeniu (lokalnym, regionalnym, krajowym, międzynarodowym), ale każda z nich skupia się na samodzielnym i indywidualnym działaniu i promowaniu. Oferta turystyczna ŻŻOF nie jest konkurencyjna. Jej poprawa wymagałaby istotnych nakładów finansowych na renowację wybranych obiektów i aktywnych działań w zakresie budowy produktów turystycznych oraz zarządzania nimi, w tym np. sieciowania oraz szerszego udostępnienie turystom, zarówno zagranicznym jak i mieszkańcom regionu. Kolejna barierą w rozwoju turystyki jest słabość sektora usług dla turystów oraz brak ścieżek rowerowych i sprawnego systemu komunikacyjnego. Brakuje wspólnych produktów turystycznych na obszarze ŻŻOF.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr 6 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Zaplanowane projekty dotyczą obiektów, których historia i znaczenie dla integracji kulturowej obszaru jest nie do przeceniania. Kolejny etap restauracji żarskiego Zamku, przebudowa i remont obiektów zabytkowych w Żaganiu , tj. Oranżerii Pałacowej która jest częścią niezwykłego zabytku - Pałacu Książęcego w Żaganiu w celu prowadzenia tam działalności kulturalnej oraz fragmentów murów miejskich. Zagospodarowanie przestrzeni w Parku Dworskim, przy tzw. Dobrym Miejscu, pozwoli na przygotowanie miejsca społecznej integracji mieszkańców i organizacji działań kulturalnych, mających również potencjał atrakcji turystycznych, co wzbogaci ofertę Parku.

Powiazania między projektami

Projekty skupione wiązce nr 6 są komplementarne z wiązkami nr 1, nr 2 oraz nr 5. W odniesieniu do wiązki nr 1, rozwijanie usług w formie cyfrowej wspiera działania promocyjne w zakresie turystyki oraz gospodarki (wiązka nr 2) zwiększając ich dostępność oraz poszerzając zakres funkcji dostępnych w sieci. Rozbudowa ścieżek rowerowych ujęta w wiązce nr 5 wspiera dostępność do obiektów zabytkowych oraz ułatwi poruszanie się po obszarze funkcjonalnym. Ponadto, podnosi jego atrakcyjność dla turystów i zwiększa bezpieczeństwo. Projekt Gminy Iłowa dot. Dobrego Miejsca tworzy spójną całość. Rozwiązania w zakresie wsparcia przedsiębiorczości i dodatkowo zagospodarowanie przestrzeni wokół i nadanie im nowych funkcji, stwarza wiele możliwości rozwoju, również integracji gmin ŻŻOF.

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 7. Dostępność i wysoka jakość edukacji w gminach ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 4/cs 4 f
Cele Strategii ŻŻOF/Kierunki Działania	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF Kierunek Działania 3.1 Wysokiej jakości edukacja ogólnokształcąca w gminach ŻŻOF Kierunek Działania 3.2 Utworzenie miejsc opieki w klubie dziecięcym/żłobku Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka Kierunek Działania 1.3 Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w gospodarce
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 2: Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi CS 1: Inteligentna, zielona gospodarka regionalna
Projekty - lista ZIT	

Gmina	Projekt
Powiat Żarski	Kadry dla gospodarki ŻŻOF-wsparcie dla rozwoju edukacji zawodowej -powiat żarski
Powiat Żagański	Kadry dla gospodarki ŻŻOF-wsparcie dla rozwoju edukacji zawodowej -powiat żarski
Miasto Żary	Świadomy i kompetentny uczeń żarskiej szkoły podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Żarach
	Kreatywny świat przedszkolaka
Miasto Żagań	Kompetentni i odkrywczy uczniowie żagańskich szkół
	Uczeń z pasją i zdolnościami
Gmina Iłowa	Świadomy i kompetentny uczeń iłowskiej szkoły podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Gminie Iłowa
Gmina Żagań	Kompetentny uczeń-programowanie kluczem do sukcesu po szkole
	Program Rozwoju Młodych Liderów
Gmina Gozdnica	Uczeń gozdnickiej Szkoły Podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy.
Gmina Wymiarki	Kompetentny uczeń Witoszyńskiej szkoły podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie miasta Żagań
Miasto Żary	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie miasta Żary
Gmina Żary	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy Żary
Gmina Żagań	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie gminy Żagań
Gmina Iłowa	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie gminy Iłowa
	Utworzenie miejsc opieki w klubie dziecięcym/żłobku
Uzasadnienie	
Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących wiązkę nr 7 wynika z części kierunkowej Strategii: Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF; Kierunek Działania 3.1 Wysokiej jakości edukacja ogólnokształcąca w gminach ŻŻOF a także Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka Kierunek Działania 1.3 Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w gospodarce (w odniesieniu do edukacji zawodowej). W obszarze edukacji mieszkańcy w konsultacjach społecznych wskazywali na niedostateczne wyposażenie szkół w sprzęt do nauki zdalnej, braki w zakresie infrastruktury szerokopasmowego Internetu oraz potrzebę rozwijanie niebiesko-zielonej infrastruktury na terenie placówek edukacyjnych (w celu edukacji przyrodniczej, ekologicznej, klimatycznej) obejmującej retencję wody, panele fotowoltaiczne do zasilania budynków, ogrody deszczowe, miejsca odpoczynku w przestrzeni otwartej w otoczeniu zieleni, dla dzieci i młodzieży (odpoczynek i integracja). Jakość nauczania mierzona wynikami egzaminów nie jest równa we wszystkich szkołach, co wymaga podjęcia odpowiednich działań, szczególnie w szkołach na obszarach wiejskich. Współczesny rynek pracy wymaga również stałego podnoszenia i aktualizacji kompetencji, dlatego ich nabywania jak najwcześniej, jest istotne. Kompetencje cyfrowe, językowe, matematyczno-przyrodnicze, obywatelskie, społeczne to kompetencje przyszłości, ważne również na rynku pracy. Niezwykle istotne jest też wspieranie rozwoju i unowocześnianie szkolnictwa zawodowego. Na obszarze ŻŻFOF działa wiele placówek kształcenia zawodowego, ich organami prowadzącymi są powiaty: żarski i	

żagański. Żarsko -Żagański obszar funkcjonalny jest obszarem skupiającym intensywny ruch mieszkańców południowej części województwa lubuskiego a szczególnie powiatów żarskiego i żagańskiego.
Ogólne dane dotyczące przyjazdów i wyjazdów do szkół w ruchu pomiędzy gminami ŻŻOF oraz ogółem, w obszarze obejmującym powiaty żarski i żagański , wskazują na silną role obszaru funkcjonalnego w południowej części regionu zarówno jako centrum edukacyjnego jak i ośrodka skupiającego największych pracodawców. Oba powiaty mają również długoletnie doświadczenie w realizacji projektów edukacyjnych, obejmujących również staże dla uczniów, współpracę z pracodawcami czy innymi podmiotami z otoczenia społeczno-gospodarczego, w celu lepszego dopasowania edukacji do potrzeb i wymagań pracodawców na lokalnym i regionalnym rynku pracy.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr 7 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF.
Projekty w zakresie edukacji zawodowej to projekty powiatów: żarskiego i żagańskiego. Obejmą one swoim zasięgiem cały obszar funkcjonalny i będą spójne pod względem metod i zakresu działań. Podobnie projekty związane z edukacją na poziomie szkół podstawowych. Projekty edukacyjne dotyczą rozwijania ważnych kompetencji kluczowych u dzieci na całym obszarze funkcjonalnym. Wszystkie projekty łączy jeden cel (zwiększenie jakości edukacji), wspólny problem i wspólne efekty. Ważnym elementem integracji jest również wymiar powiązań w tym obszarze pomiędzy gminami ŻŻOF, wskazujący że część uczniów np. w szkołach żarskich u żagańskich to dzieci mieszkające w innym gminach, tj. gminach wiejskich.

Powiazania między projektami
Projekty ujęte w wiązce nr 7 są powiązane z wiązką projektów: nr 2. W odniesieniu do wiązki nr 2, dostosowanie edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym do potrzeb rynku pracy i współdziałanie z przedsiębiorcami jest bardzo oczekiwane przez sektor MŚP. W wybranych projektach związanych z ochroną przyrody i działaniami dotyczącymi zapobiegania zmianom klimatu znajdujemy widoczny komponent edukacyjny, skierowany do młodych mieszkańców ŻŻOF.

Wiązka Projektów Zintegrowanych nr 8. Integracja społeczna i zawodowa w gminach ŻŻOF	
Powiązanie z celami FEWL 21-27 i dokumentów strategicznych	
Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	CP 4/cs 4 h
Cele Strategiczne ŻŻOF/Kierunki Działania	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF Kierunek Działania 3.4 Wsparcie społecznej i zawodowej integracji wewnątrz ŻŻOF
Cele Strategiczne SRWL 2030	CS 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi
Projekty - lista ZIT	

Gmina	Projekt
Gmina Iłowa	Aktywna integracja w OPS w Iłowej
Miasto Żary (realizacja na terenie gmin: Żary-gmina wiejska, Żary-gmina miejska, Żagań-gmina miejska).	Integracja społeczno-zawodowa na terenie gmin ŻŻOF
Gmina Żagań	Aktywna integracja w GOPS w Żaganiu
Gmina Gozdnica	Aktywna integracja w OPS w Gozdnicy
Projekty komplementarne	
Gmina	Projekt
Miasto Żagań	Udział we wkładzie własnym w budowie Domu seniora
Miasto Żary	Wspólny dla ŻŻOF dom seniora w Żarach
Gmina Żagań	Funkcjonowanie domów seniora i ośrodków opiekuńczo - mieszkalnych
Gmina Iłowa/SIM KZN „Łużyce”	Budowa mieszkań w ramach SIM
	Dobre Miejsce – Centrum Aktywności Społecznej w Iłowej (wielofunkcyjny obiekt: żłobek, Dzienny Dom Seniora (DDS), Zakład Opieki Zdrowotnej lub gabinety lekarzy specjalistów, pomieszczenia na inkubator przedsiębiorczości, pomieszczenia wielofunkcyjne, coworkingowe, do zajęć integracyjnych i warsztatowych)
Uzasadnienie	
Realizacja projektów jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Realizacja projektów stanowiących WPZ 8 wynika z części kierunkowej Strategii, Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF. Realizacja projektów wynika z ustaleń diagnostycznych i odpowiada na problemy i wyzwania związane ze zjawiskiem wykluczenia społecznego oraz konieczności aktywizacji zawodowej wybranych grup mieszkańców obszaru Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. W oparciu o wstępną analizę potrzeb dokonaną na terenie działania ŻŻOF na podstawie danych uzyskanych z PUP-ów Żary ,Żagań :PCPR Żary, Żagań; JOPS -ów z gmin objętych ŻŻOF, zidentyfikowano najistotniejsze problemy, potrzeby i bariery osób i ich rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na diagnozowanym terenie. Problemy:- ubóstwo, - przyczyny problemów mają złożony charakter związany najczęściej z brakiem pracy, niepełnosprawnością, ograniczeniami adaptacji w środowisku społecznym,- niedostateczny poziom kompleksowego i wieloetapowego systemu wsparcia motywującego do wychodzenia z obszaru wykluczenia,- niewystarczający poziom wspólnych działań przedstawicieli trzech sektorów,- brak wypracowanych mechanizmów wsparcia zawodowego i społecznego. Potrzeby: - funkcjonowanie w środowisku/życiu społecznym, - pomoc z zakresu nabywania umiejętności niezbędnych na rynku pracy, pomoc przy wyborze odpowiedniego rodzaju pracy lub kierunku szkolenia, umożliwienie udziału w szkoleniach podwyższających kompetencje lub kwalifikacje zawodowe, lub umożliwiających nabycie kwalifikacji zawodowych, pomoc z zakresu umiejętności poszukiwania pracy, info o zawodach (w tym deficytowych) i umiejętności poruszania się na rynku pracy, przełamanie stereotypów dot. ON na rynku pracy oraz ich udziału w życiu społecznym.	

Bariery: brak lub niewielkie doświadczenie zawodowe, trudności z prowadzeniem gospodarstwa domowego, brak uczestnictwa w aktywnych formach włączenia społecznego, zbyt niskie lub nieodpowiednie wykształcenie oraz kwalifikacje zaw., brak przygotowania do wejścia na rynek pracy, brak środków na dojazdy, miejscowości w których mieszkają potencjalni UP –teren gmin wiejskich są bardzo słabo skomunikowane, konieczność sprawowania opieki nad osobami zależnymi, najczęściej małoletnimi dziećmi.

Zintegrowanie projektów

Projekty wchodzące w skład wiązki nr 8 spełniają wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisują się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wykorzystanie potencjału gmin wchodzących w skład ŻŻOF.

Projekt „Integracja społeczno-zawodowa na terenie gmin ŻŻOF" jest projektem wspólnym który będzie realizowany na obszarze trzech z pięciu gmin Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (Żary-gmina wiejska, Żary-gmina miejska, Żagań-gmina miejska). Beneficjentem będzie Miasto Żary, a projekt j obejmie gminy: Żary-gmina miejska, Żary-gmina wiejska, Żagań-gmina miejska. Bezpośrednio powiązane z nim projekty będą realizować samodzielnie gminy: Żagań (gmina wiejska), gmina Iłowa oraz gmina Gozdnica. Wszystkie projekty mają na celu aktywizację społeczno-zawodową a także integrację osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym dla osób z niepełnosprawnych, bezdomnych, biernych zawodowo. Planowane działania aktywizujące będą miały różne formy, od edukacyjnej, przez społeczną, zawodową, a także zdrowotną.

Powiazania między projektami
Przedsięwzięcie zintegrowane jest komplementarne z wiązką projektów nr 2. Działania wspierające integrację społeczną oraz zawodową są szansą na powrót na rynek pracy dla osób, które zostały z niego wykluczone. Działania aktywizujące maja na celu wyposażenie uczestników w nowe umiejętności, kompetencje i zasoby, dzięki którym ich powrót na rynek pracy będzie możliwy, z korzyścią dla nich samym jak i lokalnych pracodawców.

Źródło: opracowanie własne

W celu pełniejszego zobrazowania podejścia zintegrowanego, a także powiązań w zakresie celów, kierunków działań i częścią diagnostyczną dokumentu, z projektami ZIT, została opracowana tabela (matryca).

Tabela 13 Powiązania problemów, celów/kierunków działań i projektów w ramach Listy ZIT.

Problemy i wyzwania	Potencjały	Cele strategiczne	Kierunki Działań	Zaplanowane projekty w ramach listy ZIT
Obszar gospodarczy				
Mała konkurencyjność płacowa ŻŻOF w stosunku do miejskich metropolii Tereny inwestycyjne w gminach wymagają uzbrojenia przed ich zagospodarowaniem	Położenie przy granicy z Niemcami i dobre położenie w stosunku do sieci dróg krajowych i autostrad wspierające	Cel 1: **Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF**	KD 1.1: Dostępne tereny inwestycyjne na obszarze ŻŻOF KD 1.2: Rozwijanie potencjału gmin ŻŻOF do wspierania przedsiębiorczości,	Zintegrowany system usług zrównoważonego rozwoju gospodarczego – Lubuski Południowy Filar Przedsiębiorczości (lider: miasto Żary)

Niedostateczna integracja komunikacyjna ŻŻOF Niewystarczający i nieadekwatny zakres wsparcia firm na terenie ŻŻOF przez instytucje wspierające biznes oraz same gminy Ograniczony zasób pracowników i niski poziom wsparcia imigrantów na rynku pracy Zły stan techniczny zasobów dziedzictwa kulturowego i wysokie koszty inwestycyjne w obiektach zabytkowych Niski poziom współpracy gmin i niewielkie doświadczenie w tworzeniu wspólnych projektów rozwojowych Niezadowalający poziom i zakres współpracy z pracodawcami w zakresie edukacji zawodowej (m.in. ograniczony zakres staży zawodowych oraz szkoleń podnoszących kompetencje) oraz niski poziom kompetencji uczniów szkół zawodowych	działalność eksportową firm Potencjał instytucji i organizacji otoczenia biznesu Duży zasób wyznaczonych terenów inwestycyjnych w gminach Dobrze rozwinięty i stabilnie funkcjonujący sektor dużych przedsiębiorstw Duża liczba dynamicznie rozwijających się firm mikro i małych Walory i zasoby dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego potencjalnie możliwe do wykorzystania do rozwoju ŻŻOF Duży potencjał wiedzy o możliwościach wykorzystywania zasobów kulturowych i przyrodniczych i doświadczenie organizacji pozarządowych i nieformalnych grup mieszkańców Rozpoczęty i wysoko oceniany proces modernizacji edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF.		m.in. poprzez usługi dla firm na terenie ŻŻOF oraz budowanie potencjału gmin ŻŻOF KD 1.3: Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich w gospodarce KD 1.4: Wspólny i jednolity system promocji gospodarczej ŻŻOF	Giełda Dobrych Praktyk dla ŻŻOF w Dobrym Miejscu (Iłowa) Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Tomaszowo, gmina Żagań (gmina Żagań) Kadry dla gospodarki ŻŻOF-wsparcie dla rozwoju edukacji zawodowej -powiat żarski (powiat żarski) Kadry dla gospodarki ŻŻOF-wsparcie dla rozwoju edukacji zawodowej -powiat żagański (powiat żagański)
Obszar społeczny				
Niewystarczająca infrastruktura domów opieki społecznej, klubów	Na obszarze ŻŻOF liczba placówek przedszkolnych	Cel 3: **Zrównoważone usługi publiczne**	KD 3.1: Wysokiej, jakości edukacja	Świadomy i kompetentny uczeń żarskiej szkoły

seniora i innych form opieki na trenie ŻŻOF, która nie zaspokaja potrzeb mieszkańców oraz zwiększa zagrożenie wykluczeniem społecznym. Wzrastająca liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i wzrastający koszt tych usług , co jest efektem starzejącego się społeczeństwa Niewystarczająca liczba żłobków/klubów dziecięcych a także brak innych form (poza instytucjonalnymi) opieki Niezadowalające wyniki egzaminów 8-klasistów w wybranych gminach ŻŻOF Ubóstwo i wykluczenie społeczne eliminujące z rynku pracy osoby w szczególnej sytuacji Brak skoordynowanych i kompleksowych działań w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej na obszarze ŻŻOF Pogłębianie się niekorzystnych procesów demograficznych	jest optymalna i zaspokaja potrzeby mieszkańców. Rośnie liczba niepublicznych placówek opieki nad dziećmi do lat trzech, ale jedynie na obszarach miejskich. Zmniejsza się liczba gospodarstw domowych objętych świadczeniami pomocy społecznej Optymalna siatka szkół podstawowych na obszarze ŻŻOF Rozpoczęty i wysoko oceniany proces modernizacji edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF Zmniejsza się zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminach ŻŻOF Gminy ŻŻOF zlecają realizację usług opiekuńczych partnerom społecznym	**dla mieszkańców ŻŻOF**	ogólnokształcąca w gminach ŻŻOF KD 3.2: Wsparcie dla różnorodnych form opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającym powrót rodzicom/opiekunom na rynek pracy oraz podniesienie jakości wychowania przedszkolnego KD 3.3: Przyjazna i wspólna polityka społeczna, w tym senioralna w gminach ŻŻOF KD 3.4: Wsparcie społecznej i kulturalnej integracji wewnątrz ŻŻOF	podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Żarach (miasto Żary) Kreatywny świat przedszkolaka Miasto Żagań (miasto Żary) Kompetentni i odkrywczy uczniowie żagańskich szkół (miasto Żagań) Uczeń z pasją i zdolnościami Gmina Iłowa Świadomy i kompetentny uczeń iłowskiej szkoły podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Gminie Iłowa (Iłowa)Kompetentny uczeń-programowanie kluczem do sukcesu po szkole (gmina Żagań) Program Rozwoju Młodych Liderów (gmina Żagań) Uczeń gozdnickiej Szkoły Podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy (Gozdnica) Kompetentny uczeń Witoszyńskiej szkoły podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy (Gozdnica) Aktywna integracja w OPS w Iłowej (Iłowa) Integracja społeczno-zawodowa na terenie gmin ŻŻOF (miasto Żary) Aktywna integracja w GOPS w Żaganiu (gmina Żagań) Aktywna integracja w OPS w Gozdnicy (Gozdnica)
Obszar przestrzenno-środowiskowy				
Mieszkańcy postrzegają stan środowiska jako zły Niski poziom efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz obiektów publicznych	Duży udział terenów zielonych na obszarze ŻŻOF Zmniejszający się poziom	Cel 2: **ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu**	KD 2.1: Wsparcie przygotowania gmin ŻŻOF do zmian klimatycznych (w tym przeciwdziałanie zagrożeniom w zakresie klęsk żywiołowych lub	Ekopark Słowackiego (miasto Żary)Odbudowa retencji na terenie miasta Żary (miasto Żary) Adaptacja terenów

Wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w rdzeniu ŻŻOF (Żary i Żagań-gminy miejskie) powodowany niską emisją Brak jednolitego systemu komunikacji publicznej i spójnego systemu ścieżek rowerowych Niski poziom wykorzystania OZE przez gminy Brak działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji z transportu Brak przygotowania do zmian klimatu w gminach ŻŻOF Niewielki zakres i brak integracji e-usług świadczonych w ramach ŻŻOF Niewielki udział mieszkańców w planowaniu działań	zanieczyszczenia powietrza Mieszkańcy gmin ŻŻOF wspierają działania proekologiczne Duże zainteresowanie mieszkańców nowymi usługami z zakresu smart-city Konieczność zmian w funkcjonowaniu usług publicznych wynikająca ze skutków epidemii covid-19 Poszerzanie się możliwości technologicznych oraz zwiększająca się liczba przykładów dobrych praktyk lepsze planowanie nowych rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie miast i gmin oraz mieszkańców	Cel 3: **Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF** Cel 4: **Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF**	budowanie odporności na klęski żywiołowe, gospodarowanie wodami opadowymi, rozwój małej retencji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) KD 2.2: Zmniejszenie poziomu zanieczyszczenia powietrza powodowanego niską emisją KD 2.3: Stworzenie przyjaznego mieszkańcom ŻŻOF i jednolitego systemu mobilności miejskiej KD 2.4: Wzmocnienie i koordynacja działań na rzecz ochrony przyrody na obszarze ŻŻOF KD 3.5: Rozszerzanie oferty e-usług dla mieszkańców KD 4.1: Wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz	zurbanizowanych do zmian klimatu w Żaganiu (miasto Żagań) Centrum ochrony bioróżnorodności w Żaganiu (miasto Żagań) Budowa ogrodów deszczowych na terenie Gminy Żary (gmina Żary)) Zabezpieczenie zbiornika retencyjnego w Klikowie (Iłowa) Niebiesko – zielona infrastruktura na terenie szkół gminy Żagań (gmina Żagań) Zagospodarowanie parku w miejscowości Bukowina Bobrzańska na potrzeby edukacji przyrodniczej (gmina Żagań) Budowa donicowych ogrodów deszczowych w Gozdnicy (Gozdnica) Budowa ogrodów deszczowych zbierających wodę deszczową z budynków użyteczności publicznej (Wymiarki) Budowa instalacji OZE przy basenie w Żarach oraz jednostkach oświatowych (miasto Żary) Budowa instalacji OZE w obiekcie krytej pływalni w Żaganiu (miasto Żagań) Budowa magazynu energii przy Publicznej Szkole Podstawowej w Tomaszowie, gmina Żagań (gmina Żagań) Zielona energia – instalacja fotowoltaiczna z magazynem energii w hali sportowo-widowiskowej przy ul. Piaskowej w Iłowej (Iłowa) Budowa ścieżek rowerowych w Żarach

			potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej ŻŻOF KD 4.2: Wykorzystanie potencjału mieszkańców i organizacji pozarządowych do tworzenia wspólnej oferty kulturalnej i turystycznej dla ŻŻOF KD 4.3: Rewaloryzacja i modernizacja zabytków architektury, zabytkowych parków oraz przestrzeni publicznej miast oraz nadanie im nowych funkcji pozwalających na wykorzystywanie do: wypoczynku, turystyki,	w miejscach wynikających z koncepcji opracowanej dla ŻŻOF (miasto Żary) ~~Miasto Żagań-Lider projektu Gmina Iłowa-Partner projektu Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż DW nr 296 Żagań-Iłowa~~ Budowa ścieżek rowerowych w Żaganiu (miasto Żagań) Rozwój mobilności miejskiej w Iłowej poprzez budowę kładki oraz ciągu pieszo-rowerowego (Iłowa) Budowa ścieżki rowerowej relacji Żary – Lubomyśl – Surowa (etap I – Żary – Lubomyśl)- (gmina Żary) Budowa ścieżki rowerowej w miejscowości Tomaszowo, gm. Żagań (gmina Żagań) Ekopark Słowackiego – zagospodarowanie terenu przy stawach poligonowych na potrzeby edukacji przyrodniczej (miasto Żary)Odbudowa retencji na terenie miasta Żary (miasto Żary) Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu w Żaganiu (miasto Żagań) Centrum ochrony bioróżnorodności w Żaganiu (miasto Żagań) Budowa ogrodów deszczowych na terenie Gminy Żary (gmina Żary) Odtworzenie struktury biologicznej zbiornika retencyjnego zlokalizowanego przy ul. Młyńskiej w Iłowej (Iłowa)

				Zabezpieczenie zbiornika retencyjnego w Klikowie (Iłowa) Niebiesko – zielona infrastruktura na terenie szkół gminy Żagań (gmina Żagań) Zagospodarowanie parku w miejscowości Bukowina Bobrzańska na potrzeby edukacji przyrodniczej (gmina Żagań)Budowa donicowych ogrodów deszczowych w Gozdnicy (Gozdnica) Budowa ogrodów deszczowych zbierających wodę deszczową z budynków użyteczności publicznej (Wymiarki)) Procesy cyfrowe przyjazne mieszkańcom ŻŻOF (lider: miasto Żary) Cyfryzacja wybranych procesów zarządzania w Żaganiu (miasto Żagań) Utworzenie i wdrożenie systemu interaktywnych usług administracji elektronicznej w Gminie Iłowa (Iłowa) Digitalizacja dziedzictwa kulturowego miasta Gozdnica (Gozdnica) Udostepnienie Zamku Bibersteinów w Żarach do celów kulturalnych - etap I (miasto Żary) Przebudowa i remont obiektów zabytkowych w Żaganiu (miasto Żagań) Zagospodarowanie terenu przy budynku Centrum Aktywności Społecznej pn. „Dobre Miejsce” (Iłowa) Odnowienie i zagospodarowanie

				zabytkowego parku Petzolda we Włostowie (gmina Żary) Stworzenie Centrum Kultury i spotkań mieszkańców w Biedrzychowicach Dolnych (gmina Żary) Parkowa oś miasta – zagospodarowanie terenu przy Domu Kultury (Gozdnica)

Źródło: opracowanie własne

4. Wskaźniki realizacji celów Strategii

W tej części zostały określone wskaźniki realizacji Strategii, które służą ilościowej prezentacji podjętych działań i ich rezultatów. W trakcie realizacji założeń dokumentu wskaźniki powinny umożliwiać mierzenie postępu w stosunku do celów strategicznych. Na potrzeby monitorowania efektów wdrażania Strategii przyjęto trzy grupy wskaźników, tj.:

- wskaźniki strategiczne (Tabela nr 14)
- wskaźniki produktu (Tabela nr 18) przypisane do zaplanowanych projektów i powiązane z FEWL 21-27,
- wskaźniki rezultatu (Tabela nr 19) przypisane do zaplanowanych projektów i powiązane z FEWL 21-27.

Monitorowanie wskaźników pozwali kontrolować realizacją zapisanych założeń Strategii. Prowadząc na bieżąco monitoring wskaźników można możliwie najszybciej zdiagnozować problemy i wdrożyć potencjalne działania minimalizujące potencjalne ryzyko niezrealizowania zapisów. Zasady monitorowania zostały opisane w punkcie 6.4.

Tabela 14 Strategiczne wskaźniki realizacji celów

Cele strategiczne ŻŻOF	Wskaźniki	Jednostka miary/ źródło	**Wartość bazowa (2019 r.)**	**Szacowana wartość docelowa**	**Zmiana (2030 r.)**
Cel 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	Liczba podmiotów gospodarczych	Szt./GUS-BDL	10250	11500	↑
	Bezrobotni zarejestrowani według gmin	Osoba/ GUS-BDL	1298	1095[12]	→↓
Cel 2 ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	Ludność korzystająca z oczyszczalni	Osoba/ GUS-BDL	74539	75000	↑
	Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni ogółem	%/ GUS-BDL	0,23[13]	0,26	↑
Cel 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	Saldo migracji ogółem	Osoba/ GUS-BDL	-388	-300[14]	↓
	Powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem	m2/ GUS-BDL	2 536 799,00[15]	2 704 338,00	↑
	Dzieci objęte opieką w żłóbkach i wieku żłobkowym	Osoba/rok/ GUS-BDL	2455	2500	↑
Cel 4 Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w	Oceny i rozpoznawalność oferty pakietu turystyczno-kulturalnego ŻŻOF	Badania ankietowe (wewnętrzne i zewnętrzne)- szt./gminy ŻŻOF	0[16]	2	↑

[12] Wartość tego wskaźnika (wartość bazowa) jest na bardzo niskim poziomie. Gminy tworzące partnerstwo ŻŻOF borykają się z brakiem zasobów ludzkich na rynku pracy. Wartość tego wskaźnika może również zostać na tym samym poziomie, co jest również optymalnym efektem.
[13] Aktualizacja wartości wskaźnika: Duża skala zmiany wynika z bardzo niskich wskaźników dla nowych gmin w partnerstwie (Wymiarki, Gozdnica) przy relatywnie dużej powierzchni.
[14] Zmniejszenie salda migracji rozumianego jako suma sald poszczególnych gmin.
[15] Zmiana interpretacji wskaźnika, przyjęto powierzchnię wszystkich mieszkań bez względu na własność.
[16] Ankieta (badanie) zostanie przeprowadzona po przyjęciu Strategii, w roku 2024, a następnie będzie powtarzana co dwa lata. Zmiana liczby pozytywnych odpowiedzi nie mniej niż 15% w drugiej i kolejnej ankiecie, min. 300 odpowiedzi.

oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	Noclegi udzielone turystom zagranicznym (nierezydentom) w turystycznych obiektach noclegowych	Osoba/rok/BDL-GUS	7602[17]	7900	⇧

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS-BDL

5. Lista projektów ZIT

5.7 Lista projektów ZIT

Lista projektów powstała w oparciu o wyniki spotkań konsultacyjnych w gminach ŻŻOF, zarówno z przedstawicielami administracji, jak i organizacji pozarządowych, partnerów gospodarczych. Jest wynikiem konsensusu partnerów uwzględniającym cele porozumienia zawartego przez gminy ŻŻOF, możliwości finansowe oraz kierunki wskazane przez Zarząd Województwa Lubuskiego.

Listę projektów ZIT przygotował Zespół Wykonawczy, przy uzgodnieniach z Zespołem Operacyjnym. Lista została zaakceptowana przez Radę Partnerstwa. W przygotowaniach listy oraz jej opiniowaniu brali również udział członkowie/członkinie powołanego ciała opiniująco- doradczego Lidera ŻŻOF.

Przy wyborze projektów kierowano określonymi kryteriami, m.in. tym, aby inwestycja zaspokoiła w jak największym zakresie potrzeby społeczności, a także była spójna z celami polityki określonymi w dokumencie pn. „Umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce" i tym samym w FEWL 21-27.

Lista projektów składa się z inwestycji zintegrowanych i/lub partnerskich, które są komplementarne. Każdy projekt ujęty w Strategii spełnia przynajmniej jeden z dwóch warunków:

a) jest projektem partnerskim w rozumieniu art. 39 ustawy wdrożeniowej;

[17] Zmiana interpretacji wskaźnika, przyjęto powierzchnię wszystkich mieszkań bez względu na własność.

b) deklarowany jest wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy projektu, tj. wspólne wykorzystanie stworzonej w jego ramach infrastruktury w przypadku projektów inwestycyjnych, lub objęcie wsparciem w przypadku projektów „miękkich”, mieszkańców co najmniej dwóch gmin ŻŻOF.

Wszystkie projekty określone na liście ZIT będą realizowane w trybie niekonkurencyjnym.

Tabela 15 Lista projektów ZIT

Tytuł i nr projektu	Cel/działanie strategii terytorialnej	Numer celu polityki i celu szczegółowego programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Numer Działania Szczegółowego Opisu Priorytetów programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027	Wnioskodawca	Cel i krótki opis projektu	Projekty powiązane	Szacowana wysokość środków Unii Europejskiej z budżetu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (PLN)[18]	Przewidywany termin złożenia wniosku o dofinansowanie (kwartał/rok)
CP 1/cs 1.2 - 424 174,80 Euro								
1. Procesy cyfrowe przyjazne mieszkańcom ŻŻOF	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 1/cs 1.2	FELB.01.04	Miasto Żary W ramach wspólnego elementu dot. aplikacji dla ŻŻOF projekt będzie obejmował zakresem pozostałych członków ŻŻOF	Celem projektu jest zwiększenie dostępu mieszkańców do e-usług. Projekt składa się z elementów: - przygotowanie wspólnej aplikacji dla turystów odwiedzających ŻŻOF, - zakup książkomatu do biblioteki w Żarach, - wprowadzeniu elektronicznej karty mieszkańca w Żarach, - zakupie laptopów i oprogramowania do celów pracy zdalnej i obsługi wdrażanych systemów i aplikacji, - wyposażenie Urzędu Miejskiego w Żarach w elektroniczne tablice ogłoszeń – 2 szt. Projekt ma charakter zintegrowany, aplikacja będzie wspólna dla wszystkich gmin ŻŻOF i będzie służyła dla mieszkańców i turystów odwiedzających gminy ŻŻOF.	Projekty nr: 2, 3, 4 Pośrednio powiązanie z projektami nr 26, 27, 28, 29, 31, 32.	~~824 500,00 zł~~ 1218185,37 zł	IV kw. 2025
2. Cyfryzacja wybranych procesów	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 1/cs 1.2	FELB.01.04	Gmina Żagań o statusie miejskim	Celem projektu jest zwiększenie dostępu mieszkańców do e-usług. Projekt będzie polegał na:	Projekty nr: 1, 3, 4, 27.	~~510 000,00 zł~~ 509320,00 zł	~~IV kw.2024~~ I kw. 2025

[18] Do podziału środków w PLN przyjęto kurs EUR 4,50zł; Tabela nr 172/A/NBP/2023 z dnia 2023-09-06, kurs. 4,4974 zł, zaokrąglony do 4,50 zł.

zarządzania w Żaganiu					•zakupie i wdrożeniu Książkomatu zewnętrznego do odbioru i zwrotu zamówionych książek z udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych •zakupie i wdrożeniu biletomatu – tzw. automatycznego kasjera. Biletomat umożliwia wygodne zakupy biletów na wydarzenia organizowane w jednostce kultury – na potrzeby Żagańskiego Pałacu Kultury. •wdrożenie aplikacji eNGO służącej do obsługi konkursów w ramach tzw. Ustawy o pożytku i wolontariacie oraz Ustawy o sporcie, oraz Ustawy o zdrowiu publicznym (oraz inne własne tryby naborów). Aplikacja w znaczący sposób ułatwia i przyspiesza pracę zarówno dla pracowników JST jak i NGO.			
3. Utworzenie i wdrożenie systemu interaktywnych usług administracji elektronicznej w Gminie Iłowa	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 1/cs 1.2	FELB.01.04	Gmina Iłowa	Celem projektu jest zwiększenie dostępu mieszkańców do procesów cyfrowych. Projekt składał się będzie z dwóch elementów: 1. Kompleksowa aplikacja mobilna, 2. Zakup urządzenia wielofunkcyjnego typu smart.	Projekty nr: 1, 2,4.	140 551,22 zł	I kw. 2026
4. Digitalizacja dziedzictwa kulturowego miasta Gozdnica	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 1/cs 1.2	FELB.01.04	Gmina Gozdnica	Realizacja na terenie Miasta Gozdnica. I. Projekt obejmuje digitalizację, cyfrowe odnowienie (w tym koloryzację czarno-białych zdjęć) oraz udostępnianie zasobów w internecie: a) Kronika Gozdnicka – 100 grafik z opisami wydarzeń, b) Gozdnickie ulice i kamienice – 50 filmików pokazujących przemiany urbanistyczne ulic i budynków na podstawie trzech zdjęć sprzed 1945 r., z lat 1945–1989 oraz współczesnych, c) Katalog „Gozdnicka Ceramika Artystyczna” – 50 grafik rzeźb powstałych podczas Plenerów Ceramicznych w latach z tytułem, autorem i rokiem powstania. II. Projekt obejmuje digitalizację książki Kurta Britza z 1905 r. pt. "Freiwaldau" („Gozdnica”), wraz z tłumaczeniem, korektą, redakcją oraz składem do e-booka. Publikacja w formie e-booka będzie dostępna na stronach internetowych	Projekty nr: 1,2, 3.	40 730,01 zł	I kw. 2026

					Urzędu Miasta i Domu Kultury poszerzając wiedzę dotyczącą historii Gozdnicy od czasu jej powstania aż do 1905 r			
CP 1/cs 1.3 – 392 311,07 Euro								
5. Zintegrowany system usług zrównoważonego rozwoju gospodarczego – Lubuski Południowy Filar Przedsiębiorczości	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 1/cs 1.3	FELB.01.07	Miasto Żary, partnerzy: Gmina Żagań o statusie miejskim Gmina Żagań Gmina Żary Gmina Wymiarki Gmina Gozdnica	Celem głównym projektu jest wzmocnienie konkurencyjności sektora MŚP ŻŻOF ze szczególnym uwzględnieniem podmiotów tworzących miejsca pracy, jako elementu tworzącego warunki rozwoju przedsiębiorczości. Projekt przewiduje stworzenie wyodrębnionego Filaru Zintegrowanego Systemu Usług wspierających MSP i obejmuje m.in. stworzenie platformy internetowej, przeznaczonej dla przedsiębiorców, opracowanie aplikacji dla branży turystycznej HoReCa, warsztatów i szkoleń, utworzenie Żarsko Żagańskiego Centrum Obsługi Biznesu	Projekty nr: 6, 30. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 33, 34 oraz 44-47.	~~1 548 000,00 zł~~ 1657503,94 zł	I kw 2026
6. Giełda Dobrych Praktyk dla ŻŻOF w Dobrym Miejscu	Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 1/cs 1.3	FELB.01.07	Gmina Iłowa	Projekt pn zakłada utworzenie centrum szkoleniowego dla wszystkich interesariuszy procesu inwestycyjnego z terenu ŻŻOF. W budynku Centrum Aktywności Społecznej „Dobre miejsce" w Iłowej powstanie centrum szkoleniowe, które będzie służyło do wymiany dobrych praktyk i podnoszeniu kompetencji służących rozwojowi przedsiębiorców, miedzy innymi w oparciu o doświadczenia inwestorów funkcjonujących w Strefie Aktywności Gospodarczej w Gminie Iłowa. W ramach projektu na potrzeby centrum szkoleniowego zostaną dostosowane i wyposażone pomieszczenia CAS, z których będą korzystać podmioty- planuje się zakup mebli konferencyjnych, sprzęt IT i multimedialny. Za koordynację działań i organizację spotkań odpowiadać będzie Gmina Iłowa.	Projekty nr:5, 30. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 33, 34 oraz 44-47. Projekt wiąże się również z projektem nr 31 (poprzez miejsce i wspólne funkcje).	107 895,88 zł	IV kw. 2025
CP 2/cs 2.2 – 264 257,70 Euro								
7. Budowa instalacji OZE przy basenie w Żarach oraz	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.2	FELB.02.05	Miasto Żary	Celem projektu jest zmniejszenie kosztów energii w obiektach komunalnych miasta Żary poprzez montaż urządzeń do wytwarzania i magazynowania energii ze źródeł odnawialnych.	Projekty nr: 8, 9, 10. Pośrednio również powiązanie z	~~450 000,00 zł~~ 570409,65 zł	II kw.2025

	jednostkach oświatowych					Zakup i montaż magazynów energii W szczególności planuje się wykonanie nowej całej instalacji paneli fotowoltaicznych na obiektach sportowo - oświatowych Żar. W szczególności: 1. Basen (panele +magazyny) na dachach obiektów. 2. Wybrane obiekty oświatowe: szkolne i przedszkolne.	projektami nr: 11-25.		
8.	Budowa instalacji OZE w obiekcie krytej pływalni w Żaganiu	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.2	FELB.02.05	Arena Żagań Sp. z o.o.	Celem projektu jest zmniejszenie kosztów energii w obiekcie krytej pływalni poprzez montaż urządzeń do wytwarzania i magazynowania energii ze źródeł odnawialnych. Projekt będzie polegał na budowie innowacyjnej instalacji fotowoltaicznej w obiekcie krytej pływalni ARENA Żagań wraz funkcją gromadzenia energii. Zadanie spowoduje możliwość wytwarzania energii elektrycznej.	Projekty nr: 7, 8, 9, 10. Pośrednio również powiązanie z projektami nr: 11-25.	297 500,00 zł	~~IV kw.2024??~~ II kw. 2026
9.	Budowa magazynu energii przy Publicznej Szkole Podstawowej w Tomaszowie, gmina Żagań	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.2	FELB.02.05	Gmina Żagań	Głównym celem budowy magazynu energii przy szkole podstawowej w Tomaszowie jest zwiększenie efektywności wykorzystania energii elektrycznej pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. Planowane jest wykorzystanie magazynu energii do przechowywania nadmiaru energii wytworzonej przez panele fotowoltaiczne zamontowane na terenie szkoły. Dzięki temu, szkoła będzie mogła ograniczyć zużycie energii z sieci elektroenergetycznej w okresach, kiedy produkcja energii z paneli słonecznych jest niewystarczająca. Ponadto, magazyn energii będzie także pełnił funkcję awaryjnego źródła zasilania w przypadku przerw w dostawie energii elektrycznej z sieci. Dzięki temu, szkoła będzie mogła zapewnić ciągłość działania ważnych systemów, takich jak oświetlenie czy systemy alarmowe, nawet w sytuacjach kryzysowych. Budowa magazynu energii przy szkole podstawowej w Tomaszowie ma również na celu edukację uczniów oraz społeczności lokalnej na temat zrównoważonego rozwoju i wykorzystania energii odnawialnej. Szkoła planuje zorganizować wydarzenia i warsztaty dotyczące korzyści	Projekty nr: 7, 8, 10. Pośrednio również powiązanie z projektami nr: 11-25.	92 000,00 zł	II kw. 2025

					płynących z wykorzystania energii odnawialnej oraz funkcjonowania magazynu energii.			
10. Zielona energia – instalacja fotowoltaiczna z magazynem energii w hali sportowo-widowiskowej przy ul. Piaskowej w Iłowej.	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.2	FELB.02.05	Gmina Iłowa	Projekt zakłada dostawę oraz montaż instalacji fotowoltaicznej wraz z magazynem energii w celu zwiększenia niezależności energetycznej oraz optymalizacji zużycia energii elektrycznej. System będzie dostosowany do potrzeb użytkowania i pozwoli na maksymalne wykorzystanie energii słonecznej, magazynowanie nadwyżek oraz ich późniejsze wykorzystanie w okresach niskiej produkcji. Inwestycja zostanie zlokalizowana w hali sportowo-widowiskowej przy ul. Piaskowej w Iłowej. Wykorzystane zostaną nowoczesne dwustronne panele fotowoltaiczne Bifacial o mocy min. 25kW, które pozwolą uzyskać nawet do ok. 25% więcej prądu w szczytowych okolicznościach w porównaniu do modułów jednostronnych. Szacuje się wytworzenie mocy na poziomie ok. 22MWh/rok. Budowa magazynu energii o pojemności min. 25kWh zapewni obiektowi niezależność energetyczną oraz uchroni przed awariami sieciowymi. Inwestycja w instalację fotowoltaiczną z magazynem energii dla hali sportowo-widowiskowej to krok w stronę nowoczesnych i zrównoważonych rozwiązań.	Projekty nr: 7, 8, 9. Pośrednio również powiązanie z projektami nr: 11-25.	229250,00 zł	I kw. 2026
CP 2/cs 2.4 - 621 603,56 Euro								
11. Odbudowa retencji na terenie miasta Żary	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Miasto Żary	Zadanie polega na kompleksowej odbudowie retencji w dolinie cieku Stawnica, jak również renaturyzacji zbiorników wodnych w zlewni, likwidacji zasklepienia gruntu i spulchnienia gruntów zagęszczonych, utworzenia stawu czy budowę urządzeń wodnych uzupełniających sieć kanalizacyjną pozwalających na zatrzymanie wody w miejscu opadu.	Projekty nr: 12, 13,14, 15, 16, 17 a także projekty nr: 18-20. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.	~~1 242 000,00 zł~~ 1334917,93 zł	I kw 2026
12. Adaptacja terenów zurbanizowanych do	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Żagań o statusie miejskim	Celem projektu jest przystosowanie się zmian klimatu oraz zapobieganie ich skutkom. Projekt będzie polegał na wsparciu małej retencji w zakresie zagospodarowania wód opadowych i	Projekty nr: 11,13,14, 15, 16, 17 a także projekty nr: 18, 19, 20.	765 000,00 zł	I kw. 2026

zmian klimatu w Żaganiu	przygotowany na zmiany klimatu				roztopowych na obszarze miasta Żagań, tj. Kolonia Laski i Moczynia. Zakres projektu obejmuje:: - budowę studni chłonnych na wody opadowe odwadniających drogi na terenie miasta Żagań, - likwidacji zasklepienia lub uszczelnienia gruntu poprzez zastosowanie wzmocnień przepuszczalnych dla wody – rozszczelnienie nawierzchni miejsc parkingowych przy ul. Sportowej w Żaganiu – ok. 50 miejsc - działania edukacyjne skierowane do mieszkańców	Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25		
13. Budowa ogrodów deszczowych na terenie Gminy Żary	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Żary	Gmina planuje budowę ogrodów deszczowych przy 6 szkołach podstawowych wraz z działaniami edukacyjno--promocyjnymi w zakresie adaptacji do zmian klimatu. Najważniejszym celem tego przedsięwzięcia jest zapobieganie klęskom żywiołowym poprzez zwiększenie rozproszonej retencji wód opadowych: zatrzymanie wody w miejscu opadu, zapobieganie lokalnym podtopieniom, poprawa jakości powietrza, wody, poprawa estetyki Gminy Żary i mikroklimatu. Duże znaczenie ma też edukacyjny aspekt tworzenia ogrodów deszczowych, ponieważ w realizację projektu zaangażowani będą uczniowie szkół, dla których zorganizowane będą także warsztaty z zakresu tworzenia ogrodów i ekologii szeroko rozumianej. Planowane do budowy ogrody deszczowe zlokalizowane będą na terenie 6 szkół podstawowych a ich powierzchnie będą zróżnicowane w zależności od powierzchni dachów budynku każdej szkoły, z których będzie spływała woda do pojemników/donic: - SP w Sieniawie Żarskiej, - SP w Złotniku, - SP w Grabiku i - przedszkole w Grabiku, - SP w Olbrachtowie, - SP w Lubanicach.	Projekty nr: 11, 12,14, 15, 16, 17, a także projekty nr: 18,19, 20. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.	157 918,28 zł (takie dofinansowanie mam we wniosku)	III kw. 2025 (wniosek złożony w I kw. Potem wycofany ze względu na uchwałe dyskryminującą i ponownie złożony w sierpniu 2025)
14. Niebiesko – zielona infrastruktur	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Żagań	Niebiesko – zielona infrastruktura na terenie szkół gminy Żagań ma na celu poprawę warunków edukacyjnych oraz stworzenie	Projekty nr: 11, 12,13, 15, 16, 17 a	175950,00 zł	IV kw 2025

a na terenie szkół gminy Żagań .	przygotowany na zmiany klimatu				przyjaznego i zdrowego środowiska dla uczniów. Realizacja tego projektu ma na celu zwiększenie świadomości ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz poprawę jakości powietrza wokół szkół. Zadaniem tego projektu jest stworzenie przyjaznej przestrzeni edukacyjnej dla uczniów.	także projekty nr: 18, 19, 20. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.		
15. Zabezpieczenie zbiornika retencyjnego w Klikowie	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Iłowa	Głównym celem realizacji projektu jest zapobieganie podtopieniom i zalaniom na terenie obszaru ŻŻOF poprzez gromadzenie nadmiaru wody i jej odprowadzeniu. Projekt będzie przeciwdziałać skutkom suszy i minimalizować niekorzystny wpływ tego zjawiska na społeczeństwo, gospodarkę oraz środowisko przyrodnicze. Jednym z bardzo ważnych zagrożeń związanych ze zmianą klimatu jest zagrożenie powodziowe. Na podstawie ogłoszonych przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska Map zagrożenia Powodziowego i Map Ryzyka powodziowego, stwierdzono że na terenie Gminy Iłowa występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Realizacja projektu pozwoli również na ograniczenie zanieczyszczeń wód powierzchniowych, zmniejszy przeciążenie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz wpłynie na poprawę bioróżnorodności oraz walorów przyrodniczo-krajobrazowych	Projekty nr: 11, 12,13, 14, 15, 16, 17 a także projekty nr: 18, 19, 20. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.	201 126,32 zł	II kw 2026
16. Budowa donicowych ogrodów deszczowych w Gozdnicy.	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Gozdnica	W ramach projektu planuje się budowę donicowych ogrodów w tym ogrodów deszczowych przejmujących część deszczówki z budynków użyteczności publicznej w Szkole Podstawowej w Gozdnicy. Ponadto planuje się wykorzystanie nadmiaru deszczówki do schładza-nia powietrza za pomocą ścianek wodnych działają-cych w obiegu zamkniętym. Zadanie połączone będzie z akcją edukacyjną oraz promocyjną.	Projekty nr: 11, 12,13, 14, 15, 17 a także projekty nr: 18, 19, 20. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.	95 744,96 zł	I kw. 2026
17. Budowa ogrodów deszczowych zbierających wodę	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.4	FELB.02.07	Gmina Wymiarki	W ramach projektu planuje się budowę donicowych ogrodów deszczowych przejmujących deszczówkę z budynków użyteczności publicznej, dotyczy jednej lub obu lokalizacji:	Projekty nr: 11, 12,13, 14, 15, 16 a także projekty nr: 18, 19, 20.	66558,53	I kw 2026

deszczową z budynków użyteczności publicznej.					- Urząd Gminy Wymiarki, - Szkoła Podstawowa Witoszyn. Zadanie połączone będzie z akcją edukacyjną oraz promocyjną. Projekt przewiduje zagospodarowanie wody deszczowej z połaci dachu Urzędu Gminy i Szkoły Podstawowej w Witoszynie.	Pośrednio powiązanie z projektami nr: 21-25.		
CP 2/cs 2.7 - 505 388,04 Euro								
18. Ekopark Słowackiego	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.7	FELB.02.11	Miasto Żary ~~w partnerstwie z Gminą Żary~~	Głównym celem projektu, w ramach którego realizowana będzie inwestycja „Ekopark Słowackiego", jest zwiększenie bioróżnorodności w parku przy ul. Słowackiego poprzez nasadzenia rodzimych gatunków roślin, zakup i montaż budek lęgowych dla ptaków i nietoperzy, domków dla jeży, karmników i poidełek. Zamontowane urządzenia oraz odpowiednio zaprojektowana przestrzeń będą sprzyjać tworzeniu naturalnych siedlisk i schronień, co przyczyni się do wzrostu obecności zwierząt w tym obszarze. Dodatkowym elementem istotnym projektu będzie stworzenie podniebnej ekościeżki. - zamontowane urządzenia będą nie tylko bawić, ale przede wszystkim uczyć dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym rozpoznawania rodzimych gatunków ptaków oraz roślin, a także umożliwić im obserwację przyrody z innej perspektywy.	Projekty nr: 19, 20 a także projekty nr: 10, 11, 12,13, 14, 15, 16, 17. Pośrednio powiązanie z projektami: 7-10.	~~1 172 000,00 zł~~ 1501246,18 zł	I kw 2026.
19. Centrum ochrony bioróżnorodności w Żaganiu	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.7	FELB.02.11	Gmina Żagań o statusie miejskim	Celem projektu jest tworzenie warunków do zachowania i rozwoju różnorodności biologicznej, dziedzictwa naturalnego i zasobów naturalnych w mieście. Projekt ma też służyć promowaniu działań z zakresu ochrony środowiska i zachodzących zmian klimatycznych w kontekście potrzeby zapobiegania zagrożeniom wynikającym ze zmian klimatycznych. Projekt obejmuje następujące elementy: - budki lęgowe dla owadów, - wieże lęgowe dla jerzyków, -domki dla jeży, - poidła i karmniki dla ptaków, - łąki kwietne	Projekty nr: 18, 19, 20 a także projekty nr: 11, 12,13, 14, 15, 16, 17. Pośrednio powiązanie z projektami: 67-10.	595 000,00 zł	II kw 2026

					- kampanię edukacyjna dla mieszkańców			
20. Zagospodarowanie parku w miejscowości Bukowina Bobrzańska na potrzeby edukacji przyrodniczej.	Cel strategiczny 2: ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.7	FELB.02.11	Gmina Żagań	Realizacja projektu pozwoli na stworzenie atrakcyjnej przestrzeni edukacyjnej, która będzie sprzyjała lepszemu zrozumieniu otaczającej przyrody. Ponadto, park będzie miejscem, gdzie odwiedzający będą mieli możliwość praktycznego poznawania różnorodnych gatunków roślin oraz zwierząt. W ramach projektu zaplanowano wykonanie między innymi: - ścieżek dydaktycznych z tablicami edukacyjnymi dotyczącymi fauny i flory. - miejsca integracyjnego - nasadzeń - montaż małej architektury.	Projekty nr: , 18, 19 a także projekty nr: 11, 12,13, 14, 15, 16, 17. Pośrednio powiązanie z projektami: 7-10.	178.000,00 zł	IV kw 2025
CP 2/cs 2.8 - 3 550 308,88 Euro								
21. Budowa ścieżek rowerowych w Żarach w miejscach wynikających z koncepcji opracowanej dla ŻŻOF	Cel strategiczny 2:ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.8	FELB.03.02	Miasto Żary	Budowa ścieżek rowerowych w Żarach w miejscach wynikających z koncepcji opracowanej dla ŻŻOF. **Etap 1** 1. ul. Kilińskiego 980m dojazd z Osiedla Muzyków do kładki nad DK12, DK27 (obwodnica), 2. ul. Katowicka 150m, **Etap 2** 1. Ul. Fabryczna ok. 600 m (ścieżka koło firmy Smulders). 2. Ul. Szpitalna – ul. Krucza ok 2km	Projekty nr: 20, 22, 23, 24, 25 Pośrednio powiązanie z projektami nr: 7-10 oraz 11-17, a także z projektem nr: 30.	~~6 270 000,00 zł~~ 7152155,22 zł	Etap 1 I kw. 2025 Etap 2 I kw 2027
22. Budowa ścieżek rowerowych w Żaganiu	Cel strategiczny 2:ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.8	FELB.03.02	Gmina Żagań o statusie miejskim	Przedmiotem inwestycji jest budowa infrastruktury rowerowej na terenie miasta, obejmująca: - rozbudowę istniejących chodników o wydzielone pasy rowerowe, - budowę przeprawy rowerowej przez tory kolejowe, - budowę przejazdów rowerowych na skrzyżowaniach z ulicami podporządkowanymi, - wydzielenie pasów rowerowych z istniejącej jezdni o przekroju dwukierunkowym,	Projekty nr: 20, 21, 23, 24, 25. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 7-10 oraz 11-17, a także z projektem nr: 30.	4 080 000,00 zł	IV kw. 2026

					- rozbudowę istniejących ciągów pieszo-rowerowych poprzez dodanie wyodrębnionych pasów dla rowerzystów.			
23. Budowa ścieżki rowerowej relacji Żary – Lubomyśl-Surowa- etap I Żary-Lubomyśl	Cel strategiczny 2:ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.8	FELB.03.02	Gmina Żary	Planowana ścieżka rowerowa ujęta jest w koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF i będzie stanowić połączenie komunikacyjne z istniejącą infrastrukturą pieszo-rowerową przy ul. Zielonogórskiej w Żarach. Ścieżka zaplanowana jest wzdłuż drogi powiatowej nr 1076F. Inwestycja będzie realizowana we współpracy z Powiatem Żarskim. Celem projektu jest: - poprawa jakości powietrza i ograniczenie hałasu, - poprawa infrastruktury rowerowej na obszarze ŻŻOF, - zwiększenie mobilności miejskiej na obszarze ŻŻOF poprzez utworzenie sieci ścieżek rowerowych ze sobą powiązanych.	Projekty nr: 20, 21 22, 24, 25. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 7-10 oraz 11-17, a także z projektem nr: 30.	2 070 734,36 zł	II kw. 2027
24. Budowa ścieżki rowerowej w miejscowości Tomaszowo, gmina Żagań	Cel strategiczny 2:ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.8	FELB.03.02	Gmina Żagań	Projekt polega na budowie ścieżki rowerowej w obrębie miejscowości Tomaszowo. Ścieżka połączy się z nowobudowana drogą wyposażoną w ścieżkę rowerową relacji Stara Kopernia - Tomaszowo z drogą gminną relacji Bożnów – Tomaszowo. Realizacja zadania przyczyni się do powstania jednego spójnego odcinka ścieżki rowerowej. Celem projektu jest: • poprawa jakości powietrza i ograniczenie hałasu • poprawa stanu infrastruktury rowerowej na obszarze ŻŻOF zwiększenie mobilności miejskiej na obszarze ŻŻOF poprzez utworzenie ścieżek rowerowych, co będzie stanowiło znaczący element transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.	Projekty nr: 20, 21 22, 23, 25. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 7-10 oraz 11-17, a także z projektem nr: 30.	1 200 000,00 zł	II kw 2025

25. Rozwój mobilności miejskiej w Iłowej poprzez budowę kładki oraz ciągu pieszo-rowerowego.	Cel strategiczny 2:ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu	CP 2/cs 2.8	FELB.03.02	Gmina Iłowa	Projekt obejmuje budowę kładki pieszo-rowerowej przez rzekę Czerna Mała wraz z ciągiem pieszo-rowerowym łączącym ul. Ogrodową i ul. Poniatowskiego w Iłowej. Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje wykonanie kładki o długości ok. 18 m i szerokości 3,5 m, o konstrukcji żelbetowej zbrojonej kompozytami, posadowionej na palach pośrednich.	Projekty nr: 20, 21, 22, 23, 24. Pośrednio powiązanie z projektami nr: 7-10 oraz 11-17, a także z projektem nr: 30.	1 476 500,38 zł	II kw. 2026
CP 5/Cs 5i 5913660,94 Euro								
26. Udostępnienie Zamku Bibersteinów w Żarach do celów kulturalnych – etap I	Cel strategiczny 4-Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Miasto Żary	Celem przedsięwzięcia jest przebudowa i udostepnienie do celów wydarzeń kulturalnych najważniejszego zabytku na ziemi żarskiej dla mieszkańców i turystów. Zamek żarski powinien stać się głównym marką miasta. Udostepnienie zamku dla turystów i wykorzystanie przez mieszkańców powinno przeprofilować charakter Żar z miasta przemysłowego na miasto przemysłowo – turystyczne. Zadanie będzie polegało na wykonaniu prac w ramach etapu I kompleksowego remontu obiektu (wykonaniu prac konstrukcyjnych, ratunkowych, konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych) w celu przywrócenia funkcjonalności zdegradowanemu obiektowi zabytkowemu i nadanie mu nowych funkcji społecznych.	Projekty nr: 27, 28, 29, 31, 32. A także projekty nr: 1, 5, oraz projekty nr: 21-25.	~~10 560 000,00 zł~~ 11394558,41 zł	IV kw 2025
27. Przebudowa i remont obiektów zabytkowych w Żaganiu	Cel strategiczny 4-Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Żagań o statusie miejskim	Zadanie będzie polegało na kompleksowym remoncie obiektów zabytkowych w Żaganiu - Oranżerii oraz zabytkowych murów miejskich (wykonaniu prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych). Inwestycja ma na celu przywrócenie funkcjonalności zdegradowanym obiektom zabytkowym i nadanie im nowych funkcji społecznych. W ramach projektu planuje się też zakup wyposażenia. Projekt związany jest z realizacją działań skierowanych na popularyzację i budowanie pozytywnego wizerunku biblioteki, w tym przede wszystkim stworzenie dynamicznej	Projekty nr26, 28, 29, 31, 32. A także projekty nr: 1, 5, oraz projekty nr: 21-25.	7 192 821,15 zł	I kw. 2025

					przestrzeni kulturalnej i turystycznej, przyjaznej dla włączenia społecznego.			
28. Odnowienie i zagospodarowanie zabytkowego parku Petzolda we Włostowie.	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Żary	Przedmiotem projektu jest odnowienie zabytkowego parku Petzolda we Włostowie, zgodnie z zaleceniami konserwatora zabytków, w tym opracowanie dokumentacji technicznej z pozwoleniem na budowę. Zakres projektu będzie obejmował: - wytyczenie i budowę ścieżek spacerowych, - prace melioracyjne w parku, utworzenie ścieżki dydaktycznej (tablice edukacyjne) - instalację drobnego oświetlenia samowystarczalnego, - budowę i montaż elementów małej architektury (np. ławki, stojaki na rowery, kosze na śmieci, elementy placu zabaw, altana rekreacyjna) - odnowienie starej zabytkowej fontanny. - nadzór inwestorski.	Projekt nr: 1, Pośrednie powiązane projekty nr: 26, 27, 29, 31, 32 a także z projektami nr: 121-25.	2 324 750,00 zł	IV kw.2027
29. Stworzenie Centrum Kultury i spotkań mieszkańców w Biedrzychowicach Dolnych	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Żary	Przedmiotem projektu jest stworzenie Centrum Kultury i spotkań mieszkańców poprzez przebudowę i dostosowanie starej ceglanej stodoły do potrzeb mieszkańców oraz w celu promowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Zakres rzeczowy projektu obejmie: - opracowanie dokumentacji technicznej z pozwoleniem na budowę - prace budowalne - zakup niezbędnego wyposażenia (np. mebli, sprzętu audiowizualnego) - nadzór inwestorski	Projekt nr: 1, Pośrednie powiązane projekty nr: 26, 27, 28, 29, 31, 32 a także z projektami nr: 21-25.	850 000,00 zł	II kw. 2026
30. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w miejscowości Tomaszowo, gmina Żagań	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Żagań	Projekt polega na uzbrojeniu terenów inwestycyjnych w miejscowości Tomaszowo. To inicjatywa mająca na celu stworzenie dogodnych warunków dla rozwoju działalności gospodarczej w danej lokalizacji. Realizacja tego przedsięwzięcia ma kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju miejscowości oraz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej regionu jakim Żarsko Żagański Obszar Funkcjonalny.	Projekty nr: 5, 6. Pośrednio powiązane projekty nr: 33, 34 oraz 44-47, a także z projektami nr: 21 -25.	2 159 900,00 zł	I kw 2026

					Celem przedsięwzięcia jest stworzenie lepszych warunków dla rozwoju MŚP poprzez tworzenie korzystnych warunków do powstawania i rozwoju przedsiębiorstw.			
31. Zagospodarowanie terenu przy budynku Centrum Aktywności Społecznej pn. „Dobre Miejsce”	Cel strategiczny 4- Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Iłowa	Zagospodarowanie terenu przy budynku Centrum Aktywności Społecznej pn. „Dobre Miejsce”. Wnioskodawca w ramach projektu, zaplanował zagospodarowanie terenu wokół budynku CAS, obejmujące wykonanie ciągów pieszych, montaż małej architektury towarzyszącej (ławki parkowe, kosze na odpady). W ramach projektu zaplanowano również nasadzenia zielni oraz wykonanie oświetlenia terenu, poprzez montaż latarni i słupków oświetleniowych.	Projekty nr: 26, 27, 28, 29, 31, 32. Pośrednio powiązanie z projektem nr 1, 5, 25. Projekt wiąże się również z projektem nr 6 (poprzez miejsce i wspólne funkcje).	1 931 431,45 zł	III kw 2026
32. Parkowa oś miasta – zagospodarowanie terenu przy Domu Kultury	Cel strategiczny 4- Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF	CP 5/ cs 5 ii	FELB.08.02	Gmina Gozdnica	Projekt przewiduje zagospodarowanie terenu przy Domu Kultury w Gozdnicy. Przewiduje się wykonanie montaż elementów małej architektury typu ławeczki, kosze, podświetlane postumenty wystawiennicze galerii plenerowej, trejaż/e, siedziska, nasadzenia niskie i wysokie w tym kilkuletnie drzewa, zabezpieczenie terenu przed niekontrolowanym ruchem pojazdów. Projekt zakłada wybudowanie niewielkiej sceny plenerowej z przyłączem elektrycznym oraz fontanny parkowej.	Projekt nr: 1. A także projekty nr: 26, 27, 28, 29, 31, oraz z projektami nr: 21-25.	758 013,22 zł	II kw. 2026
CP 4/cs 4f - 3 842 142,93 Euro								
33. Kadry dla gospodarki ŻŻOF- wsparcie dla rozwoju edukacji zawodowej - powiat żarski	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Powiat Żarski	Celem projektu jest podniesienie jakości edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF, uatrakcyjnienie oferty szkolnictwa zawodowego dostępnego na obszarze ŻŻOF (szkoły zawodowe, dla których organem prowadzącym jest powiat żarski), a także lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz poprawa jakości i dostępności oferty edukacyjnej w ŻŻOF.	Projekty nr: 34-43. Pośrednie powiązanie z projektami nr 5,6 oraz nr 30.	5 026 627,50 zł	I kw. 2026
34. Kadry dla gospodarki ŻŻOF- wsparcie dla rozwoju	Cel strategiczny 1 Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Powiat Żagański	Celem projektu jest podniesienie jakości edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF, uatrakcyjnienie oferty szkolnictwa zawodowego dostępnego na obszarze ŻŻOF (szkoły zawodowe, dla których organem prowadzącym jest powiat żagański), a	Projekty nr: 33, 35-43 Pośrednie powiązanie z	1 340 434,00 zł	I kw 2026

edukacji zawodowej - powiat żagański					także lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy oraz poprawa jakości i dostępności oferty edukacyjnej w ŻŻOF.	projektami nr 5,6 oraz nr 30.		
35. Świadomy i kompetentny uczeń żarskiej szkoły podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Żarach	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Miasto Żary	Celem projektu jest podnoszenie jakości edukacji ogólnokształcącej w szkołach podstawowych na terenie miasta Żary poprzez zajęcia dla uczniów, w tym zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe i kompetencje przyszłości oraz ich zainteresowania.	Projekty nr: 33-34, 36-43. A także pośrednio: 5,6, 30.	~~2 678 925,00 zł~~ 2677348,98 zł	IV kw 2024
36. Kreatywny świat przedszkolaka	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Miasto Żary	Celem projektu jest podnoszenie jakości edukacji w przedszkolach na terenie miasta Żary.	Projekty nr: 33-35, 37-43. A także pośrednio: 5,6, 30.	2339844,29 zł	II kw 2026
37. Kompetentni i odkrywczy uczniowie żagańskich szkół	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Żagań o statusie miejskim	Celem projektu jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Projekt będzie polegał na realizacji zajęć dodatkowych dla uczniów żagańskich szkół podstawowych w okresie 2025 -2029 z zakresu: - tworzenia grafiki komputerowej, - programowania, w tym tworzenia stron internetowych, - przyrody i ekologii, - poradnictwa edukacyjno-zawodowego, - doradztwa psychologicznego, - wspierania umiejętności językowych.	Projekty nr: 33-36, 38-43. A także pośrednio: 5,6, 30.	~~1 607 350,00 zł~~ 1607349,97 zł	II kw 2025
38. Uczeń z pasją i zdolnościami	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Żagań o statusie miejskim	W ramach projektu uczniom zostanie zaproponowane wsparcie rozwijania zainteresowań poza edukacją formalną : 1. Sprawne ciało, sprawny umysł. 2. Przedsiębiorczy uczeń. 3. Edukacja przyrodnicza i chemiczna. 4. Ekspresja kulturalna.	Projekty nr: 33-37, 39-43. A także pośrednio: 5,6, 30.	~~1 275 000,00 zł~~ 2125000,00 zł	II kw 2026

					5. Akademia młodego programisty.			
39. Kompetentny uczeń – programowanie kluczem do sukcesu po szkole	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Żagań	Projekt będzie polegał na realizacji zajęć dodatkowych dla Publicznej Szkoły Podstawowej w Tomaszowie i Publicznej Szkoły Podstawowej w Miodnicy. Zakres zaplanowanych zajęć obejmuje zajęcia z zakresu kompetencji cyfrowych, przyrodniczych, językowych, a także obejmuje wsparcie psychologiczne dla uczniów i doradztwo edukacyjno-zawodowe. Celem projektu jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych oraz kształtowanie właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Projekty nr: 33-38, 40-43. A także pośrednio: 5,6, 30.	~~303 300,00 zł~~ 286441,52 zł	IV kw. 2024
40. Program Rozwoju Młodych Liderów	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Żagań	Celem projektu jest podniesienie jakości edukacji w szkołach podstawowych gminy Żagań poprzez rozwijanie kluczowych kompetencji uczniów – poznawczych, społecznych, językowych, cyfrowych i proinnowacyjnych – niezbędnych do skutecznego funkcjonowania we współczesnym świecie. Cele szczegółowe projektu: 1. Sprawne ciało, sprawny umysł 2. Przedsiębiorczy uczeń 3. Ekspresja kulturalna	Projekty nr: 33-39, 41-43. A także pośrednio: 5, 6, 30.	428 400,00 zł	II kw. 2026
41. Świadomy i kompetentny uczeń iłowskiej szkoły podstawowej szansą na rozwój rynku pracy w Gminie Iłowa	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Iłowa	Celem projektu będzie podniesienie u uczniów szkół podstawowych kompetencji kluczowych, które łączą wiedzę z umiejętnościami praktycznymi. Wpłynie to na ukształtowanie właściwych postaw i świadomości obywatelskich niezbędnych do funkcjonowania na ryku pracy i w nowoczesnym społeczeństwie. Projekt polega na organizacji zajęć rozwijających zainteresowania uczestników poza edukacją formalną dla uczniów publicznej szkoły podstawowej w zakresie realizacji działania „Kompetentny i odkrywczy uczeń – wzrost dostępności i jakości kształcenia ogólnego”. W	Projekty nr: 33-40, 42-43. A także pośrednio: 5, 6, 30.	455 417,25	II kw. 2024

					ramach projektu uczniowie otrzymają wsparcie w zakresie rozwijania zainteresowań poza edukacją formalną.			
42. Uczeń gozdnickiej Szkoły Podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy.	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Gozdnica	Projekt polega na organizacji zajęć zainteresowań poza edukacją formalną dla uczniów gozdnickiej Szko-ły Podstawowej w okresie 4 lat (3 lata szkolne – od 09.2026 do 06.2029) w zakresie realizacji działania „Uczeń gozdnickiej Szkoły Podstawowej zaprogramo-wany na sukces zawodowy". Realizacja przedsięwzięć wynika z potrzeb uczniów spójnych z diagnozą strategii terytorialnej województwa lubuskiego. W ramach pro-jektu uczniom zostanie zaproponowane wsparcie rozwi-jania zainteresowań poza edukacją formalną : 1. Sprawne ciało, sprawny umysł 2. Przedsiębiorczy uczeń 3. Cyfrowy świat ucznia 4. Ekspresja kulturalna	Projekty nr: 33-41, 43. A także pośrednio: 5, 6, 30.	591 380,20 zł	I kw. 2026
43. Kompetentny uczeń Witoszyńskiej szkoły podstawowej zaprogramowany na sukces zawodowy.	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 f	FELB.06.07	Gmina Wymiarki	Projekt polega na organizacji zajęć dodatkowych poza edukacją formalną dla uczniów Witoszyńskiej szkoły podstawowej w okresie 5 lat (4 lata szkolne – od 09.2025 do 06.2029). Organizacja i realizacja dodatkowej oferty dydaktycznej rozwijającej kompetencje społeczno – emocjonalne. Organizacja i udzielanie pomocy psychologicznej dla uczniów, wsparcie rodziców w zakresie stymulowania rozwoju ucznia; zwiększenie kompetencji kadr oświaty w zakresie zapobiegania przemocy i dyskryminacji; wdrażanie nowych, innowacyjnych metod i form nauczania; działania wspierające umiejętności językowe dzieci.	Projekty nr: 33-42. A także pośrednio: 5, 6, 30.	411 399,48 zł	I kw.2026
CP 4/cs 4h - 1 781 076,09 Euro								
44. Integracja społeczno-zawodowa na terenie gmin ŻŻOF	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 h	FELB.06.11	Gmina Żary o statusie miejskim Partnerzy Gmina Żagań	Projekt będzie realizowany na obszarze trzech z pięciu gmin Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (Żary-gmina wiejska, Żary-gmina miejska, Żagań-gmina miejska). Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem	Projekty nr: 45-47 oraz projekty nr: 5, 6, 30.	~~6 555 630,00 zł~~ 6721797,50 zł	II kw 2026

				o statusie miejskim Gmina Żary Gmina Wymiarki Gmina Gozdnica	społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową. Zakres rzeczowy – **miasto Żary:** 1. CIS, 2. Doposażenie i przystosowanie dwóch placówek wsparcia dziennego, 3. Programy profilaktyki zdrowia psychicznego w szkołach podstawowych i szkołach średnich, 4. Zorganizowanie dla żarskich rodzin z uwzględnieniem dzieci i młodzieży czasu wolnego z dala od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i uzależnień z wykorzystaniem edukacji profilaktyczno – kulturalnej, programów, warsztatów, prelekcji mających na celu promocję zdrowia i zdrowego stylu życia (przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym wśród żarskich rodzin), 5. Przeprowadzenie wśród żarskich rodzin programów profilaktycznych tj. wśród osób dorosłych programów nierekomendowanych, a wśród dzieci i młodzieży rekomendowanych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych min. Debata, Fred goes net oraz uzależnień behawioralnych min. Joker, 6. Przeprowadzenie zajęć podwórkowych wśród dzieci i młodzieży z obszarów dotkniętych wykluczeniem społecznym, 7. Zakup autobusu dla dzieci niepełnosprawnych.			

45. Aktywna integracja w GOPS w Żaganiu	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 h	FELB.06.11	Gmina Żagań	Projekt ma na celu aktywizację społeczno-zawodową a także integrację osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym dla osób z niepełnosprawnych, bezdomnych, biernych zawodowo. Planowane działania aktywizujące będą miały różne formy, od edukacyjnej, przez społeczną, zawodową, a także zdrowotną.	Projekty nr: 44, 46, 47 oraz projekty nr: 5, 6, 30.	600 000,00 zł	IV kw. 2024
46. Aktywna integracja w OPS w Iłowej	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 h	FELB.06.11	Gmina Iłowa	Projekt ma na celu aktywizację społeczno-zawodową a także integrację osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, bezdomnych, biernych zawodowo. Planowane działania aktywizujące będą miały różne formy, od edukacyjnej, przez społeczną, zawodową, a także zdrowotną.	Projekty nr: 44, 45, 47 oraz projekty nr: 5, 6, 30.	497 655,00 zł	II kw 2025
47. Aktywna integracja w OPS w Gozdnicy	Cel strategiczny 3: Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF	CP 4/cs 4 h	FELB.06.11	Gmina Gozdnica	Planowany zakres rzeczowy: 1. Reintegracja społeczna, zawodowa, kulturalna, zdrowotna 2. Doposażenie placówki wsparcia dziennego, 3. Zorganizowanie i przeprowadzenie dzieciom ze świetlicy programów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i środków psychoaktywnych, przeciwdziałania agresji i hejtom.	Projekty nr: 44, 45, 46 oraz projekty nr: 5, 6, 30.	195.389,91 zł	I kw.2026

Sposób wskazania projektów : Punkt 5 Strategii ZIT - ŻŻOF.

5.8 Lista projektów komplementarnych ZIT

Lista projektów komplementarnych zawiera planowane przedsięwzięcia, które uzupełniają listę ZIT i są możliwe do realizacji w ramach określonych celów, i które wpłyną na realizację strategicznych wskaźników Strategii. Lista ta nie jest ostateczną listą, ze względu na długofalowy charakter Strategii. Oznacza to, że podobnie jak Lista projektów ZIT może ulegać zmianom i korektom wynikającym m.in. z prowadzonych konsultacji społecznych, zmian o charakterze społecznym czy gospodarczym na tym obszarze, zmian w zakresie możliwych potencjalnych źródeł finansowania czy terminu realizacji.

Tabela 16 Lista projektów komplementarnych

Cel strategiczny 1. Dynamiczna i zielona gospodarka ŻŻOF					
Lp.	Beneficjent	Tytuł projektu	Szacunkowa wartość	Potencjalne źródło finansowania	Przewidywany termin realizacji
1.	Miasto Żary	Budowa inkubatora technologicznego i stworzenie centrum transferu technologii dla ŻŻOF Nowe tereny inwestycyjne ul. Żagańska	28 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne	2025-2030
Cel strategiczny 2. ŻŻOF przyjazny środowisku i przygotowany na zmiany klimatu					
2.	Żagań miasto	Zakup autobusów niskoemisyjnych na potrzeby organizacji nowoczesnego, przyjaznego środowisku transportu publicznego; Montaż stacji ładowania pojazdów elektrycznych	23 mln zł	FEWL 2021-2027/KPO, środki własne	2025-2029
3.	Żary miasto	Zakup i montaż stacji ładowania pojazdów elektrycznych Ścieżki rowerowe uzupełniające trasę północ- południe w Żarach	9,5 mln	FEWL2021-2027/KPO /FDS	2025-2029
4.	Żagań gmina	Budowa ścieżek rowerowych: - Stary Żagań – Żagań - Tomaszowo – Bożnów – Żagań - Bukowina Bobrzańska – Bożnów - Budowa ścieżki rowerowej w kierunku Żagań - Stypułów Wymiana i montaż oświetlenia energooszczędnego	20 mln zł	EWL 2021-2027 GDDKiA, KPO, Polski Ład	2025 -2029
5.	Żary gmina/zarządcy dróg	Budowa ścieżek rowerowych wraz z ich oświetleniem solarnym na terenie Gminy Żary: 1. Żary – Mirostowice Dolne – Kunice w stronę Jankowej Żagańskiej (dr. powiatowa) 2. Żary – Sieniawa Żarska (od osiedla Kronopol do granicy z Lipinkami Łużyckimi) – (dr. krajowa) 3. Żary – Mirostowice Dolne przez Łaz do Olbrachtowa – (dr. powiatowa) 4. Żary (Kunice)-Siodło 5. Żary-Grabik	30 mln zł	FEWL 2021-2027 WPR 2023-2027 środki GDDKiA środki Powiatu żarskiego środki Gminy Żary KPO	2026-2030
6.	Iłowa	Budowa ścieżki rowerowej z Czernej do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej z Klikowa do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej z Borowego do Iłowej, budowa ścieżki rowerowej na terenie	9,6 mln	środki ZDW/Samorząd Województwa Lubuskiego,	2024-2028

		miasta Iłowa, budowa ścieżki rowerowej na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej		budżet państwa	
7.	Żagań miasto	Budowa systemu ścieżek rowerowych : Budowa ścieżki rowerowej łączącej Moczyń z Kolonią Laski w Żaganiu Budowa ścieżki rowerowej łączącej Żagań z Żarami – część na terenie administracyjnym miasta Żagań Budowa ścieżki rowerowej łączącej ul. Skarbową z Nowogródzką w Żaganiu Budowa ścieżki rowerowej łączącej ul. Żarską z Przyjaciół Żołnierza w Żaganiu	50 mln zł	Środki własne, KPO, FEWL 2024-2030, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2024-2030
8.	Żary miasto	Kładka pieszo-rowerowa ul Górnośląska-ul. Przeładunkowa	40 mln zł	Środki własne, KPO, FEWL 2024-2030, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2024-2030
9.	Żagań miasto	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	4 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2026-2029
10	Żary miasto	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	9 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2026-2029
11	Żagań gmina	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	5 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2025-2029
12	Żary gmina	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy (dotacje dla mieszkańców) na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	5 mln zł	FEWL 2021-2027 środki własne FENIKS 2021-2027; KPO	2025-2030
13	Iłowa	Program montażu instalacji fotowoltaicznych – program grantowy na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska	1 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	20215-2027
14	Żagań miasto	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy	3 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2022-2027
15	Żary miasto	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy	3,5 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2023-2029
16	Żagań gmina	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy	3 mln zł	FEWL2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2022-2029
17	Żary gmina	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy	3 mln zł	FEWL 2021-2027 Program Czyste powietrze środki własne	2023-2029
18	Iłowa	Program wymiany źródeł ciepła – program grantowy	1 mln zł	FEWL 2021-2027 Środki własne Środki z NFOŚiGW	2023-2029
19	Żagań miasto	Termomodernizacja budynków szkolnych	12 mln zł	FEWL 2021-2027 EOG, KPO, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2025-2029

20	Żary miasto	Termomodernizacja budynków oświatowych i obiektów sportowych w mieście	21 mln zł	FEWL 2021-2027 EOG, KPO, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2025-2029
21	Żagań gmina	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	5 mln zł	FEWL 2021-2027, KPO	2025-2029
22	Iłowa	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	10 mln zł	FEWL 2021-2027, KPO, środki własne	2025-2029
23	Żagań miasto	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej –	4,5 mln zł	FEWL 2021-2027, FENIKS 2021-2027, KPO, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2025-2029
24	Żary miasto	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	8 mln zł	FEWL 2021-2027, FENIKS 2021-2027, KPO, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy	2025-2029
25	Żagań gmina	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	2 mln zł	FEWL 2021-2027, FENIKS 2021-2027, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2025 - 2029
26	Żary gmina	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	3 mln zł	FEWL 2021-2027 **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**, KPO	2025-2029
27	Iłowa	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	3 mln zł	FEWL 2021-2027, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**, KPO	2025-2029
28	Żagań miasto	Oświetlenie na terenie miasta z zastosowaniem LED; Oświetlenie i monitoring parku przypałacowego	4 mln zł	FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-202 WFOŚiGW środki własne, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2025-2029
29	Żary miasto	Kompleksowa wymiana oświetlenia ulicznego na LED.	5 mln zł	FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-202 WFOŚiGW środki własne, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2025-2029
30	Żagań gmina	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego	3 mln zł	FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-202 WFOŚiGW środki własne, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2025-2029
31	Żary gmina	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego	3 mln zł	FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-202 WFOŚiGW środki własne, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2025-2030
32	Iłowa	Wymiana i montaż nowego oświetlenia energooszczędnego	3 mln zł	FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-202 WFOŚiGW	2024-2030

				środki własne, **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	
33	Żary miasto	Uzbrojenie dzielnicy „Leśna”, Żagańska, terenów pomiędzy koszarami a cmentarzem, ekoosiedle – ul. Żagańska	10 mln zł	FEWL 2021-2027; FENIKS 2021-2027; środki własne	2023-2029
34	Żary gmina	1. Budowa sieci kanalizacyjnej w m. Łaz, 2. Rozbudowa i wymiana sieci wodociągowej w m. Olbrachtów 3. Modernizacja ujęcia wody w m. Sieniawa Żarska 4. Modernizacja ujęcia wody w m. Bogumiłów 5. Modernizacja ujęcia wody w m. Łaz 6. Modernizacja zasilania sieci wodociągowej w m. Kadłubia 7. Spięcie wodociągu Drożków i Złotnik w celu alternatywnego zasilania wody 8. Spięcie wodociągu Bogumiłów i Olbrachtów w celu alternatywnego zasalania wody 9. Budowa wieży ciśnień dla wodociągu w m. Bieniów	17 mln	Środki własne, WFOŚiGW **Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD** WPR 2023-2027 FEWL 2021-2027 FENIKS 2021-2027	2024-2030
35	Żary miasto	Inwestycje w błękitno – zieloną infrastrukturę na terenie Żar	5 mln zł	FEWL2021-2027 / EOG/FENIKS 2021-2027	2023-2029
36	Żary miasto	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków Etap II i Etap III	15 254 600 zł	Fundusz Spójności FEWL 21-27, środki własne	2025-2027
37	Żary miasto	Budowa instalacji fotowoltaicznej o mocy do 315 kW wraz infrastrukturą techniczną	1 511 000 zł	Fundusz Spójności FEWL 21-27, środki własne	2025-2027
38	Żary gmina	Kontynuacja Programu dla mieszkańców w zakresie gromadzenia wody deszczowej „Gmina Żary łapie deszcz”. Przebudowa zbiorników wodnych w m. Łukawy, Bieniów, Lubanice, Mirostowice Dolne pod kątem retencji wody	2,3 mln zł	Środki własne Budżet Państwa, środki WFOSiGW	2021-2030
39	Żagań miasto	Budowa ronda na skrzyżowaniu ulic Keplera, Piłsudskiego, Wojska Polskiego, Armii Krajowej	6 mln zł	GDDKiA	2025-2029
40	Żary miasto	Budowa łącznika ul Fabryczna – Kronopol, koncepcja drogi Rondo przy Auchan, droga Auchan – Kunice	2 mln zł	ZDW (środki województwa lubuskiego)	2025-2029
41	Żagań miasto	Przystanek kolejowy za osiedlem Bema	2 mln zł	PKP, Budżet Państwa	2025-2029
42	Żary miasto	Przystanki kolejowe od Małomic do Sieniawy Żarskiej w Żarach, Żary .al. Wojska Polskiego, Żary Moniuszki	4 mln zł	PKP, Budżet Państwa	2025-2029

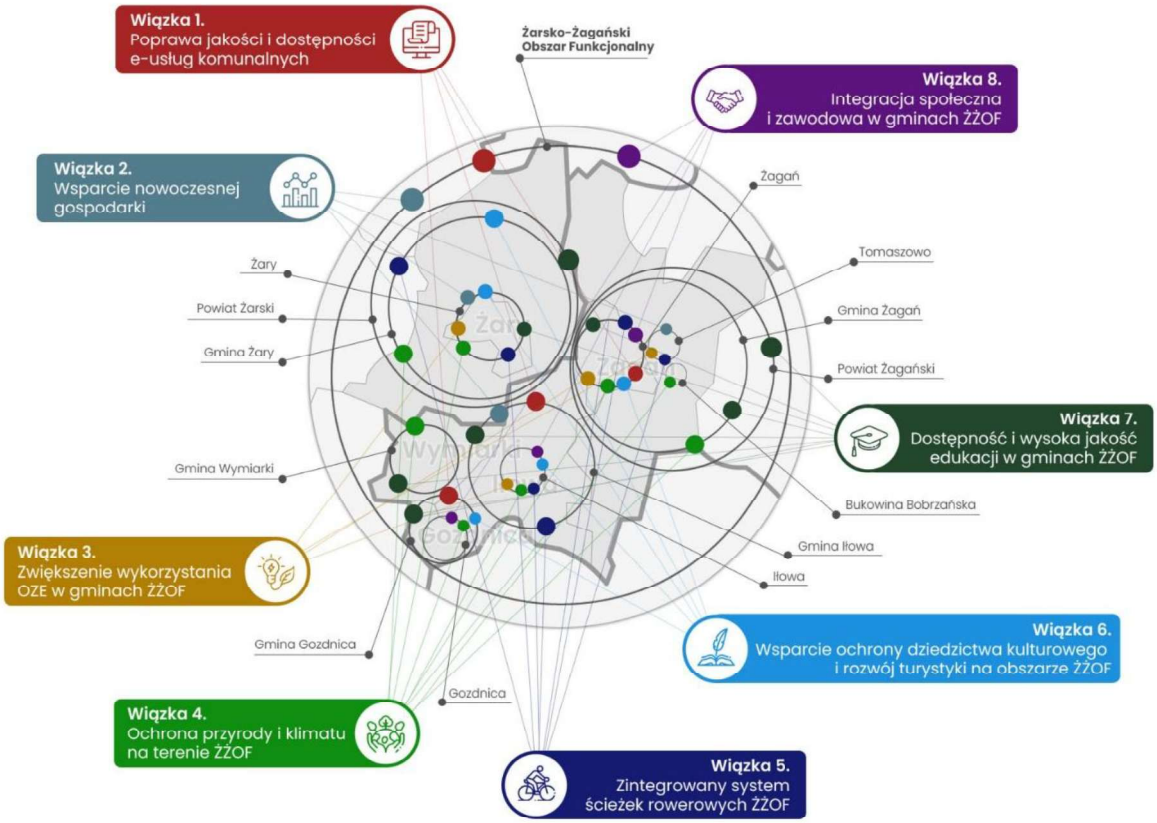
43	Iłowa	Przebudowa systemu gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Iłowa Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków-program grantowy	60 mln	FEWL 21-27, środki własne, środki prywatne, WPR 23-27	2025-2030
44	Żagań miasto	Modernizacja oczyszczalni ścieków	20 mln zł	FEWL 21-27, środki własne	2025-2029
Cel strategiczny 3 Zrównoważone usługi publiczne dla mieszkańców ŻŻOF					
45	Żagań miasto	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie miasta Żagań	2 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne, środki prywatne, środki w ramach programów rządowych	2026-2029
46	Żary miasto	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie miasta Żary	2 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne, środki prywatne, środki w ramach programów rządowych	2026-2029
47	Żagań gmina	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie gminy Żagań	1 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne, środki prywatne, środki w ramach programów rządowych	2026-2029
48	Żary gmina	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy Żary	1 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne, środki prywatne, środki w ramach programów rządowych	2026-2029
49	Iłowa	Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie gminy Iłowa	1 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne, środki prywatne, środki w ramach programów rządowych	2026 - 2029
50	Żagań miasto	Udział we wkładzie własnym w budowie Domu seniora	5 mln zł	Polsko-Szwajcarski Program Współpracy, środki własne	2025-2030
51	Żary miasto	Wspólny dla ŻŻOF dom seniora w Żarach	10 mln zł	Polsko-Szwajcarski Program Współpracy	2025-2030
52	Żagań gmina	Funkcjonowanie domów seniora i ośrodków opiekuńczo - mieszkalnych	0,7 mln zł	FEWL 2024-2027, Polsko-Szwajcarski Program Współpracy	2025-2029
53	SIM KZN „Łużyce”	Budowa mieszkań w ramach SIM	3 mln zł	Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa, środki własne	2024-2027
54	Iłowa	Dobre Miejsce – Centrum Aktywności Społecznej w Iłowej (wielofunkcyjny obiekt: żłobek, Dzienny Dom Seniora (DDS), Zakład Opieki Zdrowotnej lub gabinety lekarzy specjalistów, pomieszczenia na inkubator przedsiębiorczości, pomieszczenia wielofunkcyjne, coworkingowe, do zajęć integracyjnych i warsztatowych)	8,5 mln zł	**Rządowy Fundusz POLSKI ŁAD**	2023-2025
55	Iłowa	Utworzenie miejsc opieki w klubie dziecięcym/żłobku	2 mln	Program Maluch +, środki własne	2025-2027

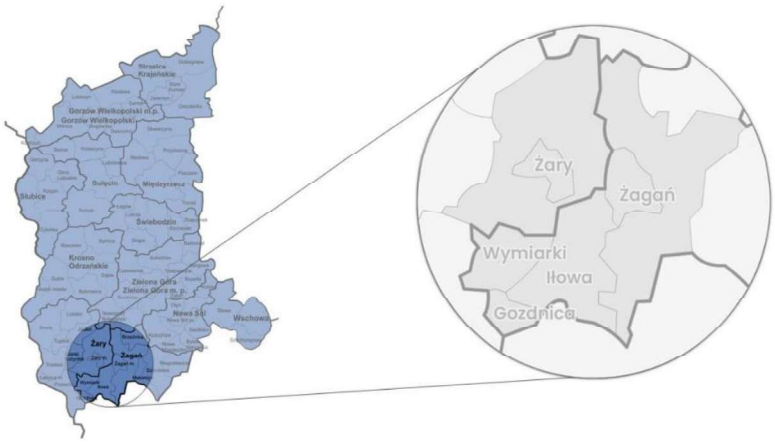
Cel strategiczny 4		Wspieranie zintegrowanego rozwoju społecznego w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ŻŻOF			
56	Żagań miasto	Digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego Modernizacja i nadanie nowych funkcji terenowi wyspy parkowej wraz z zabytkowym kąpieliskiem miejskim	12,5mln zł	FEWL 2011-2027	2025-2029
57	Żary miasto	Udostępnienie zamku Bibersteinów Etap 2: rewaloryzacja I i II piętra oraz poddasza	35 mln zł,	MK/FENIKS 2021-2027 FEWL 21-27,	2025- 2030
58	Żary gmina	Budowa parków linowych w m. Lubomyśl, Olbrachtów dla potrzeb turystyki oraz Stworzenie Centrum rekreacyjno-kulturalno-turystycznego w Biedrzychowicach Dolnych pod potrzeby mieszkańców i turystów Rewaloryzacja zabytkowego Parku Petzolda we Włostowie	30 mln zł	FEWL 2021-2027; RLKS, środki własne, Program Interreg PL-BB 21-27	2025-2030
59	Iłowa	Rewaloryzacja zabytkowego parku w Iłowej	0,5 mln zł	FEWL 2021-2027, Program Interreg PL-BB 21-27	2025 - 2030
60	Żary miasto	Modernizacja przestrzeni ul. Podchorążych, do Pl. Inwalidów, ul. Parkowa.	10 mln zł	FEWL2021-2027; środki własne	2025-2029
61	Iłowa	Odnowa centrum Iłowej	4 mln zł	FEWL 2021-2027, środki własne	2024 -2027
62	Żagań miasto	Park przy Pałacu Książęcym w Żaganiu – przywrócenie świetności infrastrukturze parkowej	8 mln zł	FEWL 21-27 FENIKS 2021-2027, Interreg PL-BB 21-27	2025-2029
63	Żary miasto	Łącznik bulwar nad Żarką,	4 mln zł	FEWL 2021-2027, FENIKS 2021-2027, środki własne	2024-2029
64	Żagań gmina	Odtwarzanie i rozbudowa przestrzeni zielonej na terenie gm. Żagań Tworzenie przystani kajakowych na rzece Bóbr i Kwisa	3 mln zł	środki własne środki krajowe RLKS	2024-2029
65	Iłowa	Zagospodarowanie turystyczne rzeki Czerna	2 mln zł	Budżet Państwa, środki własne, RLKS, Interreg PL-BB 21-27	2025- 2029
66	Gminy ŻŻOF	Mieszkańcy dla ŻŻOF- wewnętrzna integracja ŻŻOF dzięki wykorzystaniu aktywności mieszkańców i organizacji pozarządowych (projekt grantowy dla ngo)	2 mln zł	Środki własne	2025-2029

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ŻŻOF

Mapa 5 Przestrzenny rozkład planowanych działań w ramach Strategii ZIT ŻŻOF

Przestrzenny rozkład działań planowanych w Strategii (wiązki zintegrowanych projektów)

Źródło: opracowanie własne

6. Warunki i procedury obowiązujące w ramach realizacji Strategii ZIT-ŻŻOF

6.1 Warunki obowiązujące w ramach zawartego partnerstwa gmin ŻŻOF

Zasady partnerstwa:

1. **Zasada równości partnerów.**
   Wszyscy partnerzy w ramach powołanego partnerstwa gmin mają równą pozycję. Każda z gmin bierze udział w podejmowaniu decyzji i dysponuje 1 głosem.
2. **Zasada partnerstwa**.
   Wszystkie decyzje gminy podejmują w porozumieniu, w drodze konsensusu mając na uwadze dobro wszystkich gmin. W sposób partnerski wyznacza cele, realizuje zadania i bierze odpowiedzialność za ich realizację.
3. **Zasada zarządzania wielopoziomowego.**
   W ramach partnerstwa przyjęto trójpoziomowe zarządzanie: na poziomie strategicznym, na poziomie operacyjnym oraz na poziomie projektowym. Ten podział pozwoli partnerom na elastyczne działanie, oddzielnie kompetencji na poszczególnych poziomach i sprawny przepływ informacji.

6.2 Struktura zarządzania

W ramach struktury Partnerstwa ŻŻOF zostały określone następujące podmioty:

- Rada Partnerstwa ŻŻOF
- Zespół Operacyjny
- Zespół Wykonawczy
- Zespół partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze)

Tabela 17 Poziomy zarządzania w ramach Strategii

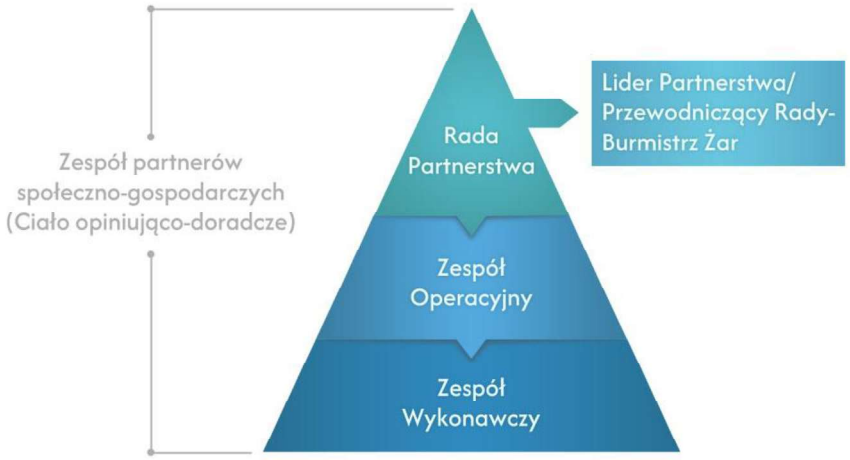
Funkcja/Podmiot/Skład	Zadania	Poziom zarządzania
Rada Partnerstwa Skład: wójtowie i burmistrzowie gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Na jej czele stoi Przewodniczący/a Rady. Każdy członek Rady posiada 1 głos. Uchwały są podejmowane w drodze konsensusu. W przypadku braku konsensusu decyzje podejmowane są większością głosów, pod warunkiem udziału w niej Lidera.	• Reprezentuje Porozumienie ŻŻOF/Przewodniczący reprezentuje Partnerstwo w kontaktach/relacjach zewnętrznych • Rada podejmuje strategiczne decyzje ws. realizacji Strategii ŻŻOF i zasad funkcjonowania Porozumienia • Powołuje Zespół Operacyjny • Akceptuje propozycje zmian do Strategii ŻŻOF • Akceptuje raporty/sprawozdania z realizacji Strategii ŻŻOF • Podejmuje decyzje ws. podjęcia działań wynikających z rekomendacji Zespołu Operacyjnego	ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE STRATEGICZNYM

	• Lider Partnerstwa zasięga opinii ciała opiniująco -doradczego (Zespół partnerów społeczno-gospodarczych • Podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia	
Zespół Operacyjny Składa się z pracowników gmin ŻŻOF	• Koordynuje działania gmin ŻŻOF w zakresie realizacji Strategii ŻŻOF • Inicjuje zmiany w zakresie Strategii ŻŻOF • Analizuje raporty/sprawozdania z realizacji Strategii ŻŻOF • Bieżąca współpraca z Zespołem Wykonawczym	ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE OERACYJNYM
Zespół Wykonawczy Powołany w gminie Żary o statusie miejskim pełniącej funkcję Lidera Partnerstwa ŻŻOF	• Przygotowuje dokumenty niezbędne do realizacji Strategii ŻŻOF • Prowadzi sprawozdawczość monitorowanie i raportowanie dot. Strategii ŻŻOF • Monitoruje i nadzoruje realizację przedsięwzięć w ramach Strategii ŻŻOF postępów w realizacji • Bieżąca współpraca z gminami ŻŻOF dot. realizacji Strategii i jej przedsięwzięć.	ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE PROJEKTOWYM

Zespół partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze). Składa się z przedstawicieli/przedstawicielek (8 osób) podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, środowiska biznesowe, podmiotów działające na rzecz ochrony środowiska, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równości płci i niedyskryminacji z obszaru ZIT. Członków Zespołu powołuje Lider ŻŻOF na podstawie Zarządzenia Wewnętrznego i na podstawie wskazań Rady Porozumienia lub osób zgłoszonych w ramach otwartego naboru. Zespół partnerów społeczno-gospodarczych jest elementem systemu zarządzania Strategią. Jego rola nie ogranicza się jedynie do procesu tworzenia dokumentu, jest znaczenie szersza. Zespół ten bierze udział również w realizacji Strategii. Zespół reprezentuje różne organizacje i partnerów, jednak formuła jego pracy nie wyklucza udziału innych osób, w charakterze ekspertów, których opinia może być cenna dla samego Zespołu jak i Lidera i Rady Partnerstwa.	• Opiniuje projektu Strategii (Planu Działań) ZIT oraz propozycji jej zmian oraz innych dokumentów (raport z ewaluacji i raport z monitorowania) • Inicjuje i wspiera działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz integracja wokół instrumentu ZIT • Zapewnia udział interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących wdrażania instrumentów ZIT, w szczególności Strategii ZIT • Wspiera inicjatywy zmierzające do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu realizacji Strategii ZIT ŻŻOF.	ZARZĄDZANIE NA POZIOMIE STRATEGICZNYM

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 3 Struktura zarządzania

Źródło: opracowanie własne

6.3 Zasady aktualizacji/zmian Strategii ZIT ŻŻOF

Strategia podlega również aktualizacji związanej z prowadzonym monitorowaniem, ewaluacją i wynikających z niej rekomendacji (w zakresie warunków realizacji przedsięwzięć, sposobu i zakresu monitorowania, zmiany ogólnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, itp.).

Aktualizacja Strategii będzie również podejmowana w zakresie zmian w ramach projektów określonych do realizacji. Aktualizacja listy projektów będzie prowadzona w oparciu o wyniki jej weryfikacji i bieżącego monitorowania (np. w zakresie gotowości, warunków formalno-prawnych, zakresu, sposobu i formy finansowania, itp.).
W ramach procesu monitorowania (raz do roku), Strategia będzie podlegała przeglądowi, z uwzględnieniem sytuacji społeczno-gospodarczej, sposobu i źródeł finansowania, warunków formalno-prawnych, oraz innych warunków mających wpływ na jego wdrażanie.
Na podstawie przeprowadzonej analizy przez Zespół Wykonawczy, Zespół Operacyjny sformułuje wnioski niezbędne do podjęcia decyzji strategicznej przez Radę Partnerstwa, w zakresie określonych kierunków strategicznych zmian. Rekomendacje zmian podlegają również opiniowaniu przez Zespół partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze).

6.4 Zasady monitorowania

Proces monitorowania Strategii ZIT ŻŻOF, w którym uczestniczą członkowie Rady Partnerstwa, Zespołu Operacyjnego, Zespołu Wykonawczego oraz Zespołu Partnerów społeczno-gospodarczych jest oparty o system wskaźników weryfikowanych w określonych okresach sprawozdawczych.
Monitorowanie realizacji będzie polegało na ciągłym i systematycznym zbieraniu i analizowaniu danych napływających od poszczególnych realizatorów projektów określonych w dokumencie oraz na monitorowaniu wskaźników strategicznych (Tabela nr 14).
Za monitorowanie całego procesu realizacji Strategii odpowiada Rada Partnerstwa, we współpracy z Zespołem Operacyjnym w oparciu o dane przygotowywane przez Zespół Wykonawczy (gromadzi niezbędne dane oraz informacje). Dane pochodzą od realizatorów przedsięwzięć/koordynatorów. Oni

są odpowiedzialni za terminowe przekazywanie informacji i informowanie o wszelkich trudnościach czy opóźnieniach, stanie realizacji projektów i wartościach osiąganych wskaźników.
Na podstawie zebranych danych jest przygotowywany Raport roczny z realizacji Strategii ZIT ŻŻOF (dot. każdego roku realizacji, opracowywany do końca I kwartału kolejnego roku).

Raport przygotowany przez Zespół Wykonawczy jest przekazywany do Zespołu Operacyjnego. Zespół Operacyjny, na jego podstawie przygotowuje rekomendacje dla Rady Partnerstwa dot. dalszego działania, np. wprowadzenia ewentualnych zmian, działań zaradczych. Raport jest również opiniowany przez Zespół partnerów społeczno-gospodarczych (ciało opiniująco-doradcze). Po jego zatwierdzeniu przez Radę Partnerstwa oraz zaopiniowaniu przez zostaje on opublikowany przez wszystkich partnerów ŻŻOF.
Wszystkie terminy i działania niezbędne dla tego procesu zostaną określone po przyjęciu Strategii.

Dla Strategii opracowany został zestaw wskaźników strategicznych, na podstawie których prowadzony będzie proces monitorowania i oceny skuteczności realizacji dokumentu. Za ich monitorowanie odpowiada Zespół Wykonawczy.

Opracowano też zestawienie wskaźników produktu i rezultatu dla zaplanowanych projektów (lista ZIT). Każdy z realizatorów projektów odpowiada za monitorowanie określonych wskaźników, które zostały przypisane do poszczególnych zadań. Zespół Wykonawczy koordynuje przepływ informacji nt. ich realizacji.

Monitoring prowadzony w ramach Strategii obejmuje stan realizacji poszczególnych projektów oraz wskaźników przypisanych do celów w oparciu o następujące działania:

- monitoring stanu wdrażania poszczególnych projektów w ramach celów operacyjnych oraz wartości przypisanych im wskaźników;
- identyfikacja zmian podczas wdrażania Strategii oraz rekomendowanie działań naprawczych i aktualizacji dokumentu;
- ocena końcowa stanu realizacji przedsięwzięć/projektów i wartości wskaźników (w tym również ustalenie przyczyn zmian w procesie realizacji Strategii, sformułowanie wniosków dotyczących oceny realizacji celów Strategii i rekomendacji).

Tabela 18 Wskaźniki produktu dla projektów w ramach wiązek projektowych

Wskaźniki produktu			
Lp.	**Nazwa wskaźnika**	**Jednostka miary**	**Szacowana wartość docelowa**
Wiązka projektów zintegrowanych nr 1 Poprawa jakości i dostępności e- usług komunalnych			
1	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	sztuka	10
2	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoba	95 154
3	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
Wiązka projektów zintegrowanych nr 2 Wsparcie nowoczesnej gospodarki			
1	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	sztuka	115

2	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoba	95 154
3	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
4	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	20
Wiązka projektów zintegrowanych nr 3 Zwiększenie wykorzystania OZE w gminach ŻŻOF			
1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	0,05
2	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	95 154
3	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
Wiązka projektów zintegrowanych nr 4 Ochrona przyrody i klimatu na terenie ŻŻOF			
1	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	95 154
2	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
3	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	21
Wiązka projektów zintegrowanych nr 5 Zintegrowany system ścieżek rowerowych ŻŻOF			
1	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	95 154
2	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	11,63
3	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
Wiązka projektów zintegrowanych nr 6 Wsparcie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwój turystyki na obszarze ŻŻOF			
1	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	sztuka	5
2	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	95 154
3	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	sztuka	1
4	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	m^2	12 165,30
Wiązka projektów zintegrowanych nr 7 Dostępność i wysoka jakość edukacji w gminach ŻŻOF			
1	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	950
2	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	osoby	700
3	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	4368
Wiązka projektów zintegrowanych nr 8 Integracja społeczna i zawodowa w gminach ŻŻOF			
1	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	148
2	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby	260

Tabela 19 Wskaźniki rezultatu dla projektów w ramach wiązek projektowych

Wskaźniki rezultatu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Szacowana wartość docelowa
Wiązka projektów zintegrowanych nr 1 Poprawa jakości i dostępności e- usług komunalnych			
1	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	Użytkownicy/rok	28 500/rok
Wiązka projektów zintegrowanych nr 2 Wsparcie nowoczesnej gospodarki			
1	Liczba inwestycji zlokalizowanych na uzbrojonych terenach inwestycyjnych	sztuka	1
Wiązka projektów zintegrowanych nr 3 Zwiększenie wykorzystania OZE w gminach ŻŻOF			
1	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	MW	50
2	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/rok	134,30
Wiązka projektów zintegrowanych nr 4 Ochrona przyrody i klimatu na terenie ŻŻOF			
1	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	42 109
2	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	33744
Wiązka projektów zintegrowanych nr 5 Zintegrowany system ścieżek rowerowych ŻŻOF			
1	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tony równoważnika co2/Rok	33
Wiązka projektów zintegrowanych nr 6 Wsparcie ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwój turystyki na obszarze ŻŻOF			
1	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Osoby odwiedzające/rok	3500
Wiązka projektów zintegrowanych nr 7 Dostępność i wysoka jakość edukacji w gminach ŻŻOF			
1	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (uczniowie szkół prowadzących kształcenie ogólne)	osoby	2272
2	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu (uczniowie szkół prowadzących kształcenie zawodowe)	osoby	670
Wiązka projektów zintegrowanych nr 8 Integracja społeczna i zawodowa w gminach ŻŻOF			
1	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	208
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	150
3	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	85

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych gmin ŻŻOF oraz treści FEWL 2021-2027

6.5 Ewaluacja realizacji celów określonych w Strategii ZIT ŻŻOF

Ewaluacja realizacji celów Strategii ma za zadanie potwierdzić jakość dokumentu, jego trafność w doborze celów i działań, skuteczność i efektywność.

Ewaluacja jest ściśle powiązana z procesem monitorowania, na podstawie którego będą podejmowane decyzje ws. ewentualnych zmian.

Ewaluacja będzie prowadzona w ramach Zespołu Wykonawczego, z udziałem Zespołu Operacyjnego (w trakcie prowadzonych badań ewaluacyjnych).

Nadzór nad procesem ewaluacji prowadzi Zespół Operacyjny. Wszelkie działania związane z tym procesem, badaniami, pracą zespołów ewaluacyjnych, zajmuje się Zespół Wykonawczy. Zespół Wykonawczy może również zapraszać do współpracy w zakresie ewaluacji zewnętrznych ekspertów. W tym procesie berze również udział Zespół partnerów społeczno-gospodarczych, opiniując raporty, a także uczestnicząc w pracach nad nimi.

Wyniki prowadzonych ewaluacji, płynące z nich rekomendacje oraz sposób ich wykorzystania są podawane do publicznej wiadomości w celu ich konsultowania i zbierania opinii.

Rodzaje ewaluacji Strategii:

- **Ewaluacja śródokresowa**, przeprowadzoną w trakcie okresu jej obowiązywania, co najmniej raz, w połowie realizacji dokumentu;
- **Ewaluacja końcowa**, przeprowadzoną na zakończenie procesu wdrażania Strategii.

Bieżące monitorowanie realizacji celów Strategii będzie spełniało funkcje ewaluacji on-going (bieżącej).

Istotą procesu ewaluacji będzie stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów, wpływ na środowisko społeczno-gospodarcze oraz trwałość zmian, jakie zostaną wywołane.
Proponowane kryteria oceny:

- **Trafność** – zgodność interwencji ze zdiagnozowanymi wyzwaniami;
- **Efektywność** – relacja pomiędzy poniesionymi nakładami, a faktycznymi efektami;
- **Skuteczność** – stopień realizacji celów strategicznych.

7. Ramy i źródła finansowania Strategii ZIT ŻŻOF

Strategia ZIT ŻŻOF jest elementem systemu zarządzania rozwojem całego obszaru, ale wskazuje również na możliwość współpracy z gminami spoza tego obszaru na podstawie zaplanowanych działań. Koncentruje się na identyfikacji wspólnych potencjałów i wyzwań oraz wymianie doświadczeń pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie planowania przedsięwzięć na określonym obszarze. W wielu obszarach ukierunkowuje się na wspólne przedsięwzięcia, partnerskie i zintegrowane. Oznacza to ukierunkowanie na wspólne efekty tej współpracy.

System finansowania Strategii opiera się na kombinacji różnych źródeł finansowych, z których najważniejszym jest Program Fundusze Europejskie dla Lubuskiego na lata 2021-2027. Jest on źródłem finansowania listy projektów ZIT.

W celu oszacowania ram finansowych realizacji założeń Planu Działania – Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego została przeprowadzona analiza finansowa tworzących go jednostek.

W 2022r. łączne dochody gmin ŻŻOF wyniosły 597 585 306,3 zł. W 2015 r wynosiły

317 125 452
zł

zł. Wzrost dochodów w tym okresie wyniósł 53,06%, co świadczy o poprawiającej się sytuacji finansowej gmin.

Tabela 20 Dochody gmin ŻŻOF w 2022 r.

Gmina	Dochody ogółem		Dochody własne	Wydatki ogółem		Wydatki majątkowe
	zł	na 1 mieszkańca zł	na 1 mieszkańca zł	zł	na 1 mieszkańca zł	na 1 mieszkańca zł
Miasto Żary	215625184,00	6 079,43	492,50	204195977,38	5757,19	514,68
Miasto Żagań	133300973,50	5566,04	472,98	127229907,40	5312,54	578,52
Gmina Żary	81840302,00	6616,50	445,17	74884896,78	6054,18	975,05
Gmina Żagań	55652621,00	7765,12	1708,21	54831139,37	7650,50	2392,11
Gmina Iłowa	71327789,00	11062,00	4300,39	51323252,23	7959,56	2113,59
Gmina Wymiarki	17941685,27	8 507,20	4 158,13	15 565 289,52	7 380,41	1 446,26
Gmina Gozdnica	21896751,49	7 837,06	3 527,28	21319815,58	7 630,57	820,50
ŻŻOF	597585306,3	53433,35	15104,66	549350278,3	47744,95	8840,71

Źródło: dane GUS-BDL.

W 2022 r. łączne wydatki jednostek wchodzących w skład ŻŻOF wyniosły 549 350 278,3zł, a w strukturze wydatków największy udział miały wydatki bieżące Wydatki majątkowe stanowiły 8 do 32% budżetów gmin a ich wielkość uzależniona jest przede wszystkim od aktualnego stanu inwestycji.

Realizacja poszczególnych inwestycji zaplanowanych w Strategii będzie możliwa dzięki wykorzystaniu środków finansowych z różnych źródeł, m.in.:

- środków własnych gmin i powiatów tworzących Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny.
- środków pochodzących z budżetu państwa lub budżetu samorządu województwa lubuskiego przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania;
- środków z funduszy celowych, m.in. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (w tym Program LIFE), Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Krajowy Plan Odbudowy);
- środków z Funduszy Europejskich dostępnych w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego;
- środków prywatnych, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych;
- innych funduszy zewnętrznych, np. funduszy norweskich i funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego;

- innych środków publicznych.

Zakłada się, że poszczególne działania rozwojowe będą finansowane głównie z budżetów gmin wchodzących w skład ŻŻOF oraz z Funduszy Europejskich, które zgodnie z nową perspektywą finansową UE na lata 2021-2027 będą stanowiły wsparcie m.in. przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu, czy instytucji badawczych. Pomoc finansowa będzie obejmowała przedsięwzięcia z zakresu realizacji inwestycji w infrastrukturę, sprawy społeczne, innowacje, przedsiębiorczość, cyfryzację oraz ochronę środowiska.

Środki z Funduszy Europejskich zostaną rozdysponowane w ramach programów krajowych i regionalnych, które mogą stanowić podstawę do finansowania projektów zaplanowanych w ramach niniejszej Strategii.

Zgodnie z Uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego nr. 332/4967/23 z dnia 29 sierpnia 2023, ZIT ŻŻOF dysponuje kwotą alokacji w wysokości 16 337 953,07 EUR, co stanowi 14,59% całkowitej alokacji przeznaczonej dla ZIT/partnerstw w ramach FEWL 2021-2027. Po rozszerzeniu partnerstwa ŻŻOF o dwie kolejne gminy, tj. Gozdnicę i Wymiarki, kwota alokacji uległa zianie i wynosi 17 383 616,16 EUR (15,89%).

Środki dla ZIT ŻŻOF denominowane w EURO zostały przyznane w podziale na Cele Strategiczne zgodnie z poniższą tabelą:

Tabela 21 Alokacja ŻŻOF w ramach FEWL 2021-2027 (w podziale na cele szczegółowe polityki spójności)

CP 1		**CP 2**				**CP 4**		**CP 5**
cs 1.2	cs 1.3	cs 2.2	cs 2.4	cs 2.7	cs 2.8	cs 4f	cs 4h	cs 5.1
42417,80	392311,07	264257,70	621603,56	505388,04	3 550 308,88	38421 42,93	1 781 076,09	5913660,94

Źródło: UM w Żarach

Do podziału środków w PLN przyjęto kurs EUR 4,50zł.

Tabela nr 172/A/NBP/2023 z dnia 2023-09-06, kurs. 4,4974, zaokrąglony do 4,50gr.

8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT ŻŻOF

Udział interesariuszy jest istotnym elementem włączenia ich w proces rzeczywistego budowania i zarządzania w ŻŻOF.

Udział interesariuszy, w tym mieszkańców jest zapewniony różnych etapach:

- ✓ **etap przygotowania** Strategii: określenie głównych interesariuszy oraz ich udział w warsztatach dot. diagnozy, celów, oceny wybranych przedsięwzięć;
- ✓ **etap realizacji** Strategii: komunikacja i informacja nt. bieżących postępów w realizacji Strategii
- ✓ **etap oceny** (ewaluacji) Strategii: komunikacja i informacja nt. monitorowania i wyników ewaluacji; zbieranie opinii mieszkańców (ankiety, sondaże, dyskusje publiczne).

8.1 Partycypacja społeczna na etapie przygotowania Strategii ZIT ŻŻOF

Tabela 22 Podsumowanie konsultacji społecznych Strategii ZIT ŻŻOF prowadzonych na etapie jego przygotowania (diagnoza strategiczna oraz cele dla Strategii ŻŻOF)

Gminy należące do ŻŻOF przystępując do opracowania dokumentu strategiczno-operacyjnego, jakim jest Strategia, w pierwszej kolejności przygotowały diagnozę potrzeb. Opracowana diagnoza, a także skrót dot. głównych problemów i wyzwań obszaru ŻŻOF został poddany w pierwszej kolejności konsultacjom w formie on-line. Każda gmin należących do partnerstwa opublikowała dokument na swojej stronie (również za pośrednictwem platformy konsultacjejst), podając go do publicznej wiadomości mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy (termin: marzec/kwiecień 2021).

Lp.	Miejsce-gmina	Termin spotkania	Wnioski/propozycje zgłoszone podczas warsztatów	Liczba uczestników
1	**Gmina wiejska Żagań**	07.06.2021	Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy. Uczestnicy warsztatów dyskutowali o problemach zidentyfikowanych w projekcie diagnozy. Omawiali je, weryfikowali, konfrontowali z własnymi doświadczeniami oraz wiedzą. Zidentyfikowane problemy w tych obszarach zostały potwierdzone. Kolejnym elementem była praca warsztatowa dot. celów i potrzeb ww. obszarach. Spotkanie wskazało małą rozpoznawalność ŻŻOF wśród mieszkańców i brak komunikacji dotyczącej korzyści z jego funkcjonowania.	7 osób

	Gmina wiejska Żagań	21.06.2021	Warsztaty dla uczestników zostały poprzedzone krótkimi prezentacjami, o ŻŻOF- dla przypomnienia o kwestiach demograficznych, gospodarczych, środowiskowych. Druga prezentacja dotyczyła tematyki smart city/village**, jako** sposobu na poprawę, jakości życia mieszkańców, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, dostępu do informacji i aktywności mieszkańców. Obszar ten może być również uzupełnieniem do wszystkich pozostałych obszarów objętych Planem Działania i konsultacjami. Uczestnicy warsztatów pracowali w dwóch grupach nad obszarami: turystyka i dziedzictwo kulturowe/przyrodnicze oraz sprawy społeczne: wychowanie, edukacja, polityka senioralna. Zadaniem uczestników było opracowanie najważniejszych zasobów/potencjałów na terenie ŻŻOF ww. obszarach, a następnie opracowanie odpowiedzenie na pytanie, jak można je wykorzystać.	4 osoby
2	**Gmina miejska Żagań**	08.06.2021	Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy. Uczestnicy warsztatów dyskutowali o problemach zidentyfikowanych w projekcie diagnozy. Omawiali je, weryfikowali, konfrontowali z własnymi doświadczeniami oraz wiedzą. Zidentyfikowane problemy w tych obszarach zostały potwierdzone.	15 osób
	Gmina miejska Żagań	22.06.2021	Warsztaty dla uczestników zostały poprzedzone krótkimi prezentacjami, o ŻŻOF- dla przypomnienia o kwestiach demograficznych, gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych. Druga prezentacja dotyczyła tematyki smart city/village, jako sposobu na poprawę, jakości życia mieszkańców, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, dostępu do informacji i aktywności mieszkańców. Uczestnicy warsztatów pracowali w dwóch grupach nad dwoma obszarami: turystyka i dziedzictwo kulturowe/przyrodnicze oraz	16 osób

			sprawy społeczne: wychowanie, edukacja, polityka senioralna. Zadaniem uczestników było opracowanie najważniejszych zasobów na terenie ŻŻOF ww. obszarach, a następnie opracowanie odpowiedzenie na pytanie, jak można je wykorzystać. Wszystkie problemy, które mogą się pojawić w danym obszarze, uczestnicy mieli przekształcać w konkretne rozwiązania dla danego obszaru. Praca warsztatowa polega na poszukiwaniu rozwiązań, (czyli celów i potrzeb), zamiast definiowaniu problemów wprost.	
3	**Gmina Iłowa**	09.06.2021	Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy. Uczestnicy warsztatów dyskutowali o problemach zidentyfikowanych w projekcie diagnozy. Omawiali je, weryfikowali, konfrontowali z własnymi doświadczeniami oraz wiedzą. Zidentyfikowane problemy w tych obszarach zostały potwierdzone. Duży potencjał rekreacyjny w ramach ŻŻOF Spotkanie pokazało małą identyfikowalność ŻŻOF dla mieszkańców, brak informacji o działaniu ŻŻOF, jego celach, organizacji, korzyściach dla mieszkańców.	17 osób
	Gmina Iłowa	23.06.2021	Warsztaty dla uczestników zostały poprzedzone krótkimi prezentacjami, o ŻŻOF- dla przypomnienia o kwestiach demograficznych, gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych. Druga prezentacja dotyczyła tematyki smart city/village, jako sposobu na poprawę, jakości życia mieszkańców, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, dostępu do informacji i aktywności mieszkańców. Uczestnicy warsztatów pracowali w dwóch grupach nad dwoma obszarami: turystyka i dziedzictwo kulturowe/przyrodnicze oraz sprawy społeczne: wychowanie, edukacja, polityka senioralna. Zadaniem uczestników było opracowanie najważniejszych zasobów na terenie ŻŻOF ww. obszarach, a następnie opracowanie	

			odpowiedzenie na pytanie, jak można je wykorzystać.	
4	**Gmina miejska Żary**	10.06.2021	Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy. Uczestnicy warsztatów dyskutowali o problemach zidentyfikowanych w projekcie diagnozy. Omawiali je, weryfikowali, konfrontowali z własnymi doświadczeniami oraz wiedzą. Zidentyfikowane problemy w tych obszarach zostały potwierdzone. Uczestnicy warsztatów zasygnalizowali potrzebę wspólnego spotkania mieszkańców ŻŻOF, aby poznać potrzeby i problemy pozostałych gmin.	18 osób
	Gmina miejska Żary	24.06.2021	Warsztaty dla uczestników zostały poprzedzone krótkimi prezentacjami, o ŻŻOF- dla przypomnienia o kwestiach demograficznych, gospodarczych, środowiskowych, infrastrukturalnych. Druga prezentacja dotyczyła tematyki smart city/village, jako sposobu na poprawę, jakości życia mieszkańców, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, dostępu do informacji i aktywności mieszkańców. Uczestnicy warsztatów pracowali w dwóch grupach nad dwoma obszarami: turystyka i dziedzictwo kulturowe/przyrodnicze oraz sprawy społeczne: wychowanie, edukacja, polityka senioralna. Zadaniem uczestników było opracowanie najważniejszych zasobów na terenie ŻŻOF ww. obszarach, a następnie opracowanie odpowiedzenie na pytanie, jak można je wykorzystać.	18 osób
5	**Gmina wiejska Żary**	16.06.2021	Tematyka warsztatów: analiza problemów oraz potrzeb w ramach obszarów diagnostycznych: gospodarka i rynek pracy oraz środowisko naturalne, transport i komunikacja publiczna, dojazdy do pracy. Spotkanie pokazało również problem braku rozpoznawalności ŻŻOF jako obszaru, jako podmiotu. Nie jest on identyfikowalny wśród	13 osób

			mieszkańców, niektórzy z nich wskazywali, że dowiedzieli się o jego istnieniu dopiero podczas warsztatów. Uczestnicy zasygnalizowali również potrzebę wspólnego spotkania na obszarze ŻŻOF, ponieważ mało są im znane potrzeby i problemy innych gmin ŻŻOF.	
	Gmina wiejska Żary	17.06.2021	Obszary pracy warsztatowej: smart city/village, integracja ŻŻOF, turystyka/dziedzictwo Mieszkańcy odnieśli się do projektu informacji pasażerskiej w ŻŻOF. Projekt nie spełnia oczekiwań mieszkańców i nie wnosi niczego istotnego do systemu mobilności mieszkańców. Podczas dyskusji dominował problem braku identyfikowalności ŻŻOF wśród mieszkańców. Część z nich zgłosiła, że dowiedziała się o jego istnieniu na spotkaniu. Wobec tego nie zna celów, planów czy korzyści płynących z istnienia ŻŻOF, szczególnie dla gminy wiejskiej.	13 osób

Obszary/wspólne inicjatywy-przedsięwzięcia

W podsumowaniu zostały ujęte wspólne inicjatywy, obszary działania, które pojawiły się na poszczególnych spotkaniach konsultacyjnych. Zostały one pokazane poniżej. W wypowiedziach mieszkańców obszary i propozycje działań łączyły się i przenikały.

Ważne konstatacje dotyczyły:

- braku rozpoznawalności ŻŻOF, jako obszaru, jako podmiotu, inicjatywy samorządów; nie jest on identyfikowalny wśród mieszkańców, niektórzy z nich wskazywali, że dowiedzieli się o jego istnieniu dopiero podczas warsztatów. Mieszkańcy postrzegają powstanie ŻŻOF jako odgórne działanie podjęte bez jakichkolwiek konsultacji;
- Potrzeby integracji ŻŻOF na wielu płaszczyznach: społecznej, komunikacyjnej, gospodarczej, w zakresie polityki środowiskowej, wewnętrznej integracji gmin; pojawiły się ważne inicjatywy w tym zakresie dotyczące: wspierania lokalnej gospodarki, rozwoju narzędzi wsparcia dla firm na terenie ŻŻOF (współpraca gmin, organizacji pozarządowych, pracodawców), wsparcie dla organizacji pozarządowych (koordynacja współpracy NGO na obszarze ŻŻOF), skoordynowanie współpracy w ramach ŻŻOF: PUP, MŚP, duże firmy, szkolnictwo zawodowe/średnie; integracja z imigrantami (centrum edukacji, kultury, spotkań: oferta zarówno dla mieszkańców ŻŻOF jak i dla imigrantów).
- na wszystkich spotkaniach mieszkańcy podkreślali potrzebę wymiany doświadczeń, integracji działań mieszkańców, organizacji i instytucji wszystkich gmin oraz organizację przedsięwzięć wspierających integrację mieszkańców ŻŻOF (dotyczy to wszystkich obszarów, zarówno rozwoju społecznego, gospodarki, ochrony środowiska i klimatu, komunikacji publicznej, turystyki, itd.);

- stworzenie sytemu edukacji ekologicznej i rozwój wsparcia dla mieszańców w zakresie zmniejszania niskiej emisji, wykorzystania OZE, zbierania deszczówki i innych działań proekologicznych; wszystkie działania w tym zakresie mają duże poparcie mieszkańców.
- potrzeba współpracy i koordynacji działań w zakresie turystyki i kultury; wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych i mieszkańców do tworzenia oferty turystycznej opartej o zasoby kulturowe i przyrodnicze obszaru. Stworzenie powszechnie dostępnych systemów informacji kulturalnej i turystycznej i systemów udogodnień w korzystaniu z nich, identyfikacja i wykorzystanie potencjału mieszkańców(artystów amatorów, hobbystów, regionalistów) do tworzenia wspólnych działań w zakresie kultury, dziedzictwa i turystyki;
- mieszkańcy wskazali potencjały słabo wykorzystywane i/lub nieznane (turystyka wodna, zabytki archeologiczne na terenach leśnych) wzbogacające ofertę turystyczną; zasób wiedzy i doświadczenie mieszkańców nie są dostatecznie wykorzystywane przez gminy;
- system komunikacyjny uznawany jest za dalece niewystarczający; dotychczasowa działania (projekt komunikacyjny ŻŻOF zrealizowany w ramach RPO L2020) uważane są za niefunkcjonalne; mieszkańcy oczekują zintegrowanego systemu komunikacyjnego, zmniejszeniu wykluczenia komunikacyjnego, wdrażania ekologicznych środków transportu, budowy sieci dróg rowerowych, poprawy, jakości i skoordynowania działania komunikacji publicznej;
- wyposażenie szkół w sprzęt do nauki zdalnej, zapewnienie infrastruktury szerokopasmowego Internetu we wszystkich placówkach edukacyjnych, rozwijanie niebiesko-zielonej infrastruktury na terenie placówek edukacyjnych (w celu edukacji przyrodniczej, ekologicznej, klimatycznej): retencja wody, panele fotowoltaiczne do zasilania budynków, ogrody deszczowe, miejsca odpoczynku w przestrzeni otwartej w otoczeniu zieleni, dla dzieci i młodzieży (odpoczynek i integracja);
- potrzebne jest wspólne rozwiazywanie problemów seniorów; utworzenie wspólnego DPS, rozwiązania typu „karta seniora" ułatwiająca zakupy i korzystanie z usług, a także rozwiązania włączające seniorów (kultura, edukacja, praca-opieka nad dziećmi).

Zapis najczęściej pojawiających się propozycji mieszkańców znajduje się poniżej. Zadania z obszaru smart city/smart village nie zostały zebrane odrębnie, ponieważ występują na wszystkich obszarach i stanowią ich integralny element.

Gospodarka

- ✓ Współpraca gmin w zakresie wspierania lokalnej gospodarki rozwój wsparcia dla firm na terenie ŻŻOF (współpraca gmin, organizacji pozarządowych, pracodawców), praktyki zawodowe w szkołach ponadpodstawowych –lepsze dopasowanie do potrzeb pracodawców i przygotowanie przyszłych pracowników.
- ✓ Forum MŚP ŻŻOF-platforma współpracy, identyfikacja potrzeb, poznanie zdania mieszkańców i przedsiębiorców innych miast/miejscowości ŻŻOF.
- ✓ Wsparcie dla organizacji pozarządowych (koordynacja na obszarze ŻŻOF), skoordynowanie współpracy w ramach ŻŻOF: PUP, MŚP, duże firmy, szkolnictwo zawodowe/średnie (zarządzane przez powiat).
- ✓ Opracowanie spójnej informacji przestrzennej, koordynacja działań (inwestycji rozwojowych) na terenie ŻŻOF.
- ✓ Integracja z imigrantami (centrum edukacji, kultury, spotkań: oferta zarówno dla mieszkańców ŻŻOF jak i dla imigrantów).
- ✓ „100+" dla społeczników (jak zachęta do działania).
- ✓ Wprowadzenie pracy zmianowej (ruchomy czas pracy w ciągu całego dnia) w urzędach/instytucjach publicznych (gminnych).

Środowisko

- ✓ Wykorzystanie potencjału ZZO Marszów w zakresie zwiększenia segregacji odpadów/Rozszerzenie selektywnej zbiorki odpadów.

- ✓ Wsparcie dla inwestycji wymiany kotłów, CO (wspólny program ŻŻOF), zwiększenie możliwości finansowania gminnych programów ekologicznych np. przydomowe oczyszczalnie ścieków.
- ✓ Edukacja ekologiczna dla mieszkańców ŻŻOF.
- ✓ Powołanie samorządowego funduszu inwestycji ekologicznych.
- ✓ Edukacja ekologiczna dorosłych mieszkańców ŻŻOF (gospodarowanie odpadami, zmiany klimatu i jego wpływ na środowisko i życie człowieka, itp.)
- ✓ Zwiększenie i upowszechnienie działań związanych z oszczędzaniem wody wśród mieszkańców (akcje informacyjne, promocyjne, edukacyjne, zachęty i programy finansowe, promowanie wykorzystania deszczówki, retencja wód opadowych).
- ✓ Wspólny (w ramach ŻŻOF) monitoring, jakości powietrza, więcej punktów pomiaru stanu powietrza.
- ✓ Klaster OZE.

Transport

- ✓ Rozwój jednolitego/wspólnego systemu komunikacji publicznej na obszarze ŻŻOF (transport publiczny, ścieżki rowerowe).
- ✓ Budowa ścieżek rowerowych (wspólna sieć).
- ✓ Wspólny system rowerów miejskich w ramach ŻŻOF.
- ✓ Skoordynowane rozkłady jazdy w ramach transportu publicznego (w kontekście dojazdów do pracy i pracy zmianowej w zakładach pracy na obszarze ŻŻOF).
- ✓ Wspólna organizacja transportu publicznego na terenie ŻŻOF (jedna firma/spółka).
- ✓ Transport publiczny (dostępny dla wszystkich mieszkańców, przede wszystkim na obszarach wiejskich, adekwatny do potrzeb - badania komunikacji i ruchu mieszkańców).
- ✓ Szynobus na trasie Żary-Żagań- zwiększyć częstotliwość, zwiększyć liczbę przystanków; dostępność cenowa.
- ✓ Kompleksowa współpraca gmin ŻŻOF w celu rozwiązywania wspólnych problemów i podnoszenia, jakości życia mieszkańców.
- ✓ Promowanie tzw. car pooling'u (wspólny dojazd np. do pracy pomiędzy gminami).

Kultura, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, turystyka.

- ✓ Wykorzystanie najnowocześniejszych rozwiązań technologicznych do promowania produktów turystycznych i kulturalnych obszaru ŻŻOF.
- ✓ Wspólna oferta turystyczna- rozwój infrastruktury rekreacyjnej ŻŻOF: parki linowe, tężnie, kąpieliska, ścieżki rowerowe, spływy kajakowe- stworzenie banku danych/informacji dla turystów; mapa kulturowa ŻŻOF zawierająca obiekty, które poszerzą ofertę i pomogą w uatrakcyjnieniu szlaków i tras turystycznych. Powołanie koordynatora turystycznego ŻŻOF.
- ✓ Tworzenie szlaków turystycznych, kajakowych, rowerowych, pieszych, tematycznych na obszarze ŻŻOF, parki archeologiczne- m.in. dot. kurhanowisk na obszarze ŻŻOF, wspólne trasy turystyczne dostępne w aplikacjach turystycznych (kody QR przy ważnych obiektach, itp.); kompleksowa infrastruktura turystyczna (a także parkingi, toalety, noclegi, gastronomia, itd.).
- ✓ Paszport turystyczny ŻŻOF (zbieranie „stempli", zniżki dla turystów, wspólny bilet, itp.).
- ✓ Wykorzystanie produktów turystycznych ŻŻOF: szlak zabytków techniki, szlak „wojskowy", kolej, potencjał rekreacyjny rzek (kajaki!- spływy kajakowe Kwisą i Bobrem), elektrownie wodne –zabytki techniki.
- ✓ Stworzenie aplikacji telefonicznej dostępnej za darmo informującej o miejscach wartych zobaczenia (dla turystów i mieszkańców).
- ✓ Lokalna baza informacyjna dot. zasobów turystycznych (szlaki, ścieżki, trasy, atrakcje, infrastruktura, połączenie z systemem roweru miejskiego w Żarach), baza usług turystycznych. Transmisje live (telebimy i kanał youtube) koncertów (np. koncert w Żarach transmitowany w miejscach w całym ŻŻOF).
- ✓ Aplikacja (i kody QR) z propozycją ćwiczeń plenerowych (w ramach urządzeń siłowni plenerowych) oraz tablice z ćwiczeniami (ćwiczenia dostosowane do wieku, stopnia

sprawności, itp.; w przypadku aplikacji użytkownik wprowadza swoje dane i otrzymuje zestaw ćwiczeń.
- ✓ Budowa sieci zintegrowanych ścieżek/dróg rowerowych (łączenie gmin ŻŻOF, ważnych miejsc turystycznych i rekreacyjnych).
- ✓ Cykliczne pociągi retro na trasach kolejowych ŻŻOF (okazyjnie jako element produktu turystycznego).
- ✓ Budowa centrum ścieżek rowerowych w lokalizacji Muzeum Obozów Jenieckich (wiata dla rowerzystów, parking dla rowerów, mała infrastruktura, możliwość dla ulokowania punktów gastronomicznych).
- ✓ Program edukacji regionalnej dla dzieci i młodzieży na obszarze ŻŻOF.
- ✓ Promocja regionu/ŻŻOF („Na Bobrze pływa się dobrze").
- ✓ Stworzenie miejsc rekreacji dla mieszkańców (rowery wodne), zapewnienie niezbędnej infrastruktury turystycznej.
- ✓ Rozszerzenie oferty spływów kajakowych (każda z rzek ma swój odrębny potencjał, inne warunki, co może stanowić podstawę do stworzenia kilku produktów dla różnych klientów-turystów, np. kajakarzy) , budowa stanic kajakowych.
- ✓ Kiosk kultury (infokiosk dot. planowanych wydarzeń kulturalnych).
- ✓ Wykonanie stojaka z karteczkami informacyjnymi (ważne miejsca i obiekty turystyczne)– z kodami QR-przekierowanie do mapy gogle- stojaki rozstawione w istotnych punktach obszaru ŻŻOF.
- ✓ Stworzenie taniej bazy hotelowej.

Integracja mieszkańców ŻŻOF:
- ✓ Organizacja wspólnych imprez sportowych.
- ✓ Zawody sportowe, turnieje oraz festyny na obszarze ŻŻOF.
- ✓ Wspólny portal informacyjno-komunikacyjny ŻŻOF. Komunikacja z mieszkańcami, firmami, instytucjami, ngo dot. ŻŻOF np. w formie wspólnej platformy informacyjnej (strona www, media społecznościowe; zamieszczanie inf. nt. planów rozwojowych (strategie, plany działań, programy); konsultacje dot. spraw ŻŻOF; proponowane funkcjonalności na platformie: „zgłoś pomysł/uwagę/problem do rozwiązania"; informacja o liderach społecznych i ich działaniach, zintegrowana informacja pasażerska dot. komunikacji publicznej; jeden bilet w komunikacji publicznej na terenie ŻŻOF z możliwością połączenia go z biletem kolejowym; portal informacyjny o wszystkich wydarzeniach kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych, na terenie ŻŻOF; informacja dot. działających na terenie ŻŻOF inicjatywach obywatelskich/społecznych

Aktywizacja organizacji pozarządowych
- ✓ Stworzenie zespołu projektowego przez organizacje pozarządowe.
- ✓ Współpraca NGO na terenie ŻŻOF.
- ✓ Przekazanie obiektów organizacjom pozarządowym w celu zagospodarowania na cele turystyczne.
- ✓ Forum ngo z terenu ŻŻOF (wzajemna inspiracja, okazja do zaangażowania w sprawy „spoza własnego podwórka").
- ✓ Wspólny bilet- produkt turystyczny (komunikacja, wstęp na obiekty, broszura, rabat na nocleg).
- ✓ Skoordynowana organizacja i planowanie wydarzeń na obszarze ŻŻOF- cykl imprez, kalendarz imprez ŻŻOF (zapewnienie transportu na imprezy pomiędzy miejscowościami obszaru).
- ✓ Oznakowanie turystyczne, tj. „ŻARY-DOLNE ŁUŻYCE", na drogowskazach w regionie.
- ✓

Obszar społeczny
- ✓ Wspólne projekty edukacyjne w ramach rozwijania umiejętności matematyczno-techniczno-przyrodniczych.
- ✓ Środowiskowe świetlice dla dzieci i młodzieży w ramach zagospodarowania czasu wolnego.
- ✓ Wyposażenie szkół w sprzęt do nauki zdalnej.

- ✓ Zapewnienie infrastruktury szerokopasmowego Internetu w placówkach edukacyjnych.
- ✓ Niebiesko-zielona infrastruktura na terenie placówek edukacyjnych (w celu edukacji przyrodniczej, ekologicznej, klimatycznej): retencja wody, panele fotowoltaiczne do zasilania budynków, ogrody deszczowe, miejsca odpoczynku w przestrzeni otwartej w otoczeniu zieleni, dla dzieci i młodzieży (odpoczynek i integracja).
- ✓ Uruchomienie aplikacji na obszarze ŻŻOF: np. znajdź zajęcia/warsztaty/wydarzenia.
- ✓ Karta seniora na obszarze ŻŻOF (zniżki na produkty, usługi, atrakcje, itp.).
- ✓ Karta rodziny na obszarze ŻŻOF (zniżki na produkty, usługi, atrakcje, itp.).
- ✓ Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży na obszarze ŻŻOF.
- ✓ Szkoła liderów (dla dzieci i młodzieży)- wychowywanie „liderów" społecznych.
- ✓ Wspólne, partnerskie projekty w tym obszarze: edukacja, wsparcie dla seniorów; a także wspólna integracja i podniesienie poziomu wiedzy (dzięki wymianie doświadczeń).
- ✓ Informator ŻŻOF nt. polityki senioralnej, turystyki w ŻŻOF.
- ✓ Kulturalny bus dla seniorów (bus/autobus przewożący ludzi na wydarzenia kulturalne na obszarze ŻŻOF).
- ✓ Działalność aktywnych seniorów- wzajemna inspiracja, wymiana doświadczeń na obszarze ŻŻOF.
- ✓ Integracja i asymilacja osób z zagranicy (imigrantów zarobkowych)- „nowi" mieszkańcy ŻŻOF.
- ✓ Aplikacja bezpieczny senior.
- ✓ Utworzenie DPS dla obszaru ŻŻOF.
- ✓ Spotkania integracyjne dla firm, instytucji, mieszkańców, ngo w ramach ŻŻOF (networking).
- ✓ „Giełda" dla pracodawców i pracowników/osób poszukujących pracy.
- ✓ „Giełda" dla ngo-giełda pomysłów pozarządowych (np. w ramach wspólnej realizacji zadań publicznych w ramach ŻŻOF).
- ✓ Wspólna oferta edukacyjna w ŻŻOF.
- ✓ Publikacja danych dot. ŻŻOF: dane statystyczne, dane dot. gospodarczego regionu, realizowanych projektów, itp.
- ✓ Promowanie i informowanie o zasobach ŻŻOF (od historycznych, kulturalnych, po gospodarcze, społeczne, np. Państwowa Szkoła Muzyczna w Żaganiu.
- ✓ Promowanie sukcesów ŻŻOF.
- ✓ Potrzeba edukacji o tradycjach kulturowych i historycznych obszaru ŻŻOF (byli tu Niemcy!).
- ✓ Stworzenie wspólnego powiatu żarsko-żagańskiego.
- ✓ Powołanie stowarzyszenia 5 gmin ŻŻOF.
- ✓ Program wymiany pracowników urzędów/instytucji ŻŻOF.

Spotkania pokazały również problem braku rozpoznawalności ŻŻOF jako obszaru, jako idei. Nie jest on identyfikowalny wśród mieszkańców, niektórzy z nich wskazywali, że dowiedzieli się o jego istnieniu dopiero podczas warsztatów. Gminy nie prowadzą wspólnej polityki informacyjnej czy promującej ŻŻOF. Nie angażują również mieszkańców w budowanie potencjału ŻŻOF.
Uczestnicy zasygnalizowali również potrzebę wspólnego spotkania na obszarze ŻŻOF, ponieważ mało są im znane potrzeby i problemy innych gmin ŻŻOF. Wskazali, że mówienie o ŻŻOF stanowi dla nich problem, ponieważ zdecydowanie najlepiej znają własną gminę/miast, a mniej lub wcale pozostałe gminy ŻŻOF, w szczególności ni znają ich problemów czy potrzeb.

Źródło: opracowanie własne

Na drugim etapie konsultacji społecznych prowadzonych w formie otwartych spotkań oraz warsztatów z mieszkańcami i partnerami społeczno-gospodarczymi przeprowadzono 3 spotkania. Ich celem było skonsultowanie zaproponowanych fiszek projektowych oraz listy projektów komplementarnych, które zostaną włączone do Strategii ZIT ŻŻOF.

Tabela 23 Opis partycypacji społecznej na etapie konsultacji przedsięwzięć/projektów priorytetowych dla Planu Działań- Strategii ZIT ŻŻOF (I projekt)

Lp.	Miejscowość/spotkanie konsultacyjne	Data spotkania	Wnioski/rekomendacje	Liczba osób uczestniczących
1	Gmina Żary o statusie miejskim (Folwark w Żarach). Połączone spotkanie dla 2 gmin: gminy wiejskiej Żary oraz gminy Żary o statusie miejskim	22.11.2021 r.	Spotkanie miało formę dyskusji z mieszkańcami i przedstawicielami partnerów społeczno-gospodarczych; w trakcie spotkania pojawił się pomysł, aby w poczet projektów priorytetowych włączyć przedsięwzięcia mające na celu popularyzacje i promocje idei partnerstwa gmin ŻŻO, integrujących mieszkańców, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, z aktywnym udziałem wszystkich partnerów; pomysł ten realizuje cel strategiczny 4 projektu Strategii ŻŻOF; Pomysł ten zostanie poddany konsultacjom w pozostałych gminach ŻŻOF w trwającym cyklu spotkań oraz zostanie szczegółowo przeanalizowany przez członków zespołu operacyjnego ŻŻOF i włodarzy gmin.	21
2	Gmina miejska Żagań (Pałac Kultury w Żaganiu) Połączone spotkanie dla 2 gmin: gminy wiejskiej Żagań oraz gminy miejskiej Żagań	23.11.2021 r.	Spotkanie miało charakter warsztatowy. Uczestnicy określali oczekiwane rezultaty dla przedsięwzięć priorytetowych oraz mierniki sukcesu dla tych przedsięwzięć. Konsultacjom poddano również pomysł kolejnego projektu kluczowego (pomysł miasta Żary). Na spotkaniu omówiono również efekty konsultacji na 1 etapie przygotowania Strategii. Podczas części warsztatowej uczestnicy opracowywali	14

			koncepcję wspólnych zintegrowanych działań na rzecz promowania ŻŻOF, upowszechniania idei partnerstwa, jego zasobów, wspólnej oferty i produktów. Koncepcja ma na celu zaangażowanie partnerów społecznych. Podczas spotkania dyskutowano nad formą realizacji koncepcji, sposobem jej realizacji i poziomie zaangażowania partnerów. Kwestia wspólnego przedsięwzięcia zostanie poddana dalszym analizom.	
3	Gmina Iłowa (Biblioteka Kultury) Spotkanie dla mieszkańców i partnerów społeczno-gospodarczych gminy Iłowa	01.12.2021 r.	Spotkanie miało charakter warsztatowy i podsumowujący cały cykl spotkań. Uczestnicy poznali podsumowanie pierwszego cyklu spotkań, cele oraz kierunki działań, a także poznali wstępne założenia przedsięwzięcia dot. projektu regrantingowego. Podczas części warsztatowej uczestnicy pracowali nad założeniami projektu regrantigowego, tj. nad zakresem tematycznym przedsięwzięć, ich spodziewanych efektów dla całego obszaru ŻŻOF. Zgłoszone pomysły dotyczyły obszaru wspólnych zasobów turystycznych i kulturowych (cykliczna organizacja letnich koncertów na terenie parków-zasobów ŻŻOF; jarmark produktów lokalnych w ramach ŻŻOF jako produkt turystyczny i gospodarczy). Uczestnicy	14

			podkreślali również znaczenie niekorzystnych zmian demograficznych oraz pogłębiających się problemów osób starszych, zaznaczyli przy tym konieczność szukania rozwiązań i podejmowania działań.	
Podsumowanie				
Przedstawiane na spotkaniach konsultacyjnych w drugim etapie konsultacji cele Planu Działania ŻŻOF oraz projekty kluczowe były akceptowane bez żadnych kontrowersji. Zainteresowanie uczestników ogniskowało się wokół definiowania zakresu możliwości i działań obejmujących różne formy aktywności mieszkańców zmierzające do zwiększenia wewnętrznej integracji i atrakcyjności ŻŻOF dla mieszkańców i turystów. Proponowanym rozwiązaniem jest przygotowanie projektu kluczowego realizującego cel strategiczny 4 projektu Strategii ŻŻOF. Duże poparcie uzyskała idea stworzenia projektu wykorzystującego regranting jako formę wsparcia inicjatyw mieszkańców. Uczestnicy proponowali różne formy takich działań pokazując gotowość do przygotowania i realizacji projektów**,** przedstawiali propozycje formuły realizacyjnej projektu, podkreślając potrzebę wyłonienia jednego operatora takiego projektu dla obszaru ŻŻOF.				

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów z konsultacji społecznych

Trzeci etap konsultacji społecznych:

Projekt Strategii, po jej aktualizacji (wraz z aktualizacją Diagnozy obszaru przeprowadzonej w roku 2023), opracowaniu Listy projektów ZIT, został poddany ponownym konsultacjom społecznym.

Konsultacje społeczne projektu Planu Działań-Strategii ZIT ŻŻOF zostały przeprowadzone w terminie 6 maja -10 czerwca 2024 r. W tym czasie zbierane były uwagi, propozycje zmian do dokumentu, który był udostępniony w wersji elektronicznej na stronach gmin, w BIP, w portalu konsultacyjnym konsultacjejst.pl oraz w wersji papierowej w siedzibach urzędów. Zebrano łącznie 4 formularze uwag, które po przeanalizowaniu zostały częściowo uwzględnione. Zgłoszone uwagi dotyczyły głownie wniosków z diagnozy w obszarze transportu publicznego, odnawialnych źródeł energii oraz projektów komplementarnych. W ramach konsultacji odbyły się również dwa otwarte spotkania z mieszkańcami i pozostałymi interesariuszami, w Żaganiu (4 czerwca 2024 r.) oraz w Żarach (5 czerwca 2024 r.), w których wzięło udział w sumie 35 osób. Podsumowaniem konsultacji jest raport uwzględniający m.in. zgłoszone uwagi wraz z odniesieniami do nich i sposobem ich uwzględnienia w projekcie dokumentu Plan Działań-Strategia ZIT ŻŻOF. W konsultacjach wzięli udział przedstawiciele przedsiębiorców, organizacji społecznych, mieszkańcy, radni, przedstawiciele gmin partnerskich.

Tabela 24 Podsumowanie spotkań konsultacyjnych (II projekt)

Lp.	Miejsce i data spotkania konsultacyjnego	Liczba uczestników	Podsumowanie
1	Żagań, 4 czerwca 2024 r.	18	W trakcie dyskusji poruszone zostały kwestie dotyczące wysokości środków finansowych przeznaczonych na poszczególne obszary Strategii, m.in. na odnawialne źródła energii, ścieżki rowerowe czy obszar edukacji, ogólnej i zawodowej. ŻŻOF

			przygotował koncepcję ścieżek rowerowych, której realizacja znacząco wykracza poza środki zaplanowane w Strategii. Dyskutowano również o harmonogramie realizacji zaplanowanych inwestycji, ewentualnym przyspieszeniu gotowych projektów już po zatwierdzeniu Strategii. Kolejnym poruszonym tematem był zakres współpracy z powiatami: żarskim i żagańskim ws. realizacji wsparcia dot. edukacji zawodowej na obszarze ŻŻOF. Inną ważna kwestią były wartości kwot jednostkowych wsparcia w ramach środków przeznaczanych na edukacje ogólną (w przeliczeniu na jednego ucznia), które w opinii przedstawicieli gmin są zbyt niskie i nie uwzględniają inflacji czy podwyżek dla nauczycieli obowiązujących od roku 2024 r.
2	Żary, 5 czerwca 2024 r.	17	Podczas spotkania, po przedstawieniu przebiegu prac nad Strategią, jej elementów, celów, finansów, listy projektów ZIT, została przeprowadzona dyskusja. Dyskusja dotyczył a wniosków z diagnozy, m.in. w zakresie transportu publicznego i zaprezentowanych danych, a także obszaru wsparcia przedsiębiorczości i deficytów w tym zakresie na obszarze ŻŻOF. Inną istotną poruszona kwestia były ścieżki rowerowe i połączenia pomiędzy gminami na obszarze ŻŻOF oraz ich brak na przedstawionej liście projektów. Dyskusja dotyczyła również listy projektów komplementarnych, projektów uzupełniających listę projektów ZIT, których realizacja jest uzależniona od wielu czynników, takich jak dostępność środków, gotowość dokumentacji, itp.

Źródło: opracowania własne

Uzupełnić na kolejnym etapie (po konsultacjach społecznych dokumentu).

Dopełnieniem procesu opiniowania projektu dokumentu jest również wydanie opinii przez Zespół partnerów społeczno-gospodarczych. Opinia pozytywna została wydana 26 czerwca 2024 r. w formie Uchwały.

8.2 Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii ŻŻOF oraz jego oceny (ewaluacji)

Udział mieszkańców oraz innych interesariuszy jest czynnikiem sprzyjającym wdrażaniu Strategii ŻŻOF, w tym jego ocenie.

Wyniki monitorowania w formie Raportów są podawane do publicznej wiadomości i podlegają konsultacji, podobnie jak Raporty o stanie poszczególnych gmin wchodzących w skład ŻŻOF. Wyniki monitorowania przekazywane są również członkom ciała doradczego, w celu ich zaopiniowania i/lub

przedstawienia własnych rekomendacji. Opinia ciała doradczego nie jest wiążąca dla rady Partnerstwa.

Wyniki podejmowanych ewaluacji również podlegają upublicznieniu i konsultacjom społecznym, wraz z rekomendacjami i sposobem ich wykorzystania.

Elementem partycypacji jest też skuteczna komunikacja z mieszkańcami/interesariuszami. Służyć temu będą nie tylko raporty z monitorowania Strategii i realizacji listy projektów, ale i publikowanie bieżących informacji nt. projektów np. w mediach tradycyjnych, społecznościowych. Zbierane również będą opinie mieszkańców w formie badań opinii/sondaży. Organizowane będą również spotkania z mieszkańcami, konferencje, warsztaty, itp. Działania tego typu maja wymiar promocyjny i informacyjny jednocześnie. Służyć będą upowszechnianiu informacji nt. efektów realizacji Strategii i poszczególnych projektów, efektów w odniesieniu do korzyści dla całego obszaru ŻŻOF, mieszkańców, przedsiębiorców, instytucji.

Spis tabel

Tabela 1. Ruch ludności w celach edukacyjnych (uczniowie) szkół podstawowych i ponadpodstawowych 13
Tabela 2. Dojazdy do szkól. Ruch pomiędzy miejscowościami ŻŻOF. 14
Tabela 3. Uczniowie dojeżdżający i saldo wyjazdów i przyjazdów ogółem(ze wszystkich gmin, w tym, spoza ŻŻOF). 15
Tabela 4: Przyjazdy i wyjazdy do pracy w gminach ŻŻOF ogółem(ze wszystkich gmin, w tym, spoza ŻŻOF). 16
Tabela 5: Dojazdy do pracy w gminach ŻŻOF według liczby dojeżdżających. 16
Tabela 6 Wyniki inwentaryzacji infrastruktury drogowo-rowerowej w podziale na JST.L..... 18
Tabela 7 Współczynnik skolaryzacji brutto 31
Tabela 8 Analiza SWOT..... 38

Tabela 9 Zidentyfikowane cele strategiczne i kierunki działań 42
Tabela 10 Zgodność celów Strategii ZIT z celami SRWL 2030 i FEWL 21-17 45
Tabela 11 Integracja celów, kierunków działań i zintegrowanych wiązek projektowych Strategii z celami FEWL 21-27 47
Tabela 12 Wiązki projektów zintegrowanych w ramach ZIT 49
Tabela 13 Powiązania problemów, celów/kierunków działań i projektów w ramach Listy ZIT. 66
Tabela 14 Strategiczne wskaźniki realizacji celów 73
Tabela 15 Lista projektów ZIT 76
Tabela 16 Lista projektów komplementarnych 94
Tabela 17 Poziomy zarządzania w ramach Strategii 101
Tabela 18 Wskaźniki produktu dla projektów w ramach wiązek projektowych 105
Tabela 19 Wskaźniki rezultatu dla projektów w ramach wiązek projektowych 106
Tabela 20 Dochody gmin ŻŻOF w 2022 r. 109
Tabela 21 Alokacja ŻŻOF w ramach FEWL 2021-2027 (w podziale na cele szczegółowe polityki spójności) 110
Tabela 22 Podsumowanie konsultacji społecznych Strategii ZIT ŻŻOF prowadzonych na etapie jego przygotowania (diagnoza strategiczna oraz cele dla Strategii ŻŻOF) 111
Tabela 23 Opis partycypacji społecznej na etapie konsultacji przedsięwzięć/projektów priorytetowych dla Planu Działań-Strategii ZIT ŻŻOF (I projekt) 119
Tabela 24 Podsumowanie spotkań konsultacyjnych (II projekt) 122

Spis rysunków

Rysunek 1 Obszar Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego 9
Rysunek 2 Główne linie kolejowe na terenie ŻŻOF na tle sieci kolejowej województwa lubuskiego ... 22
Rysunek 3 Struktura zarządzania 103

Spis map

Mapa 1 Gminy tworzące ŻŻOF 7
Mapa 2 Planowane szlaki ścieżek na obszarze ŻŻOF 19
Mapa 3 Sieć połączeń drogowych na terenie ŻŻOF na tle sieci drogowej województwa lubuskiego. 24
Mapa 4 Obszary chronione na terenie gmin ŻŻOF 29
Mapa 5 Przestrzenny rozkład planowanych działań w ramach Strategii ZIT ŻŻOF 99

UZASADNIENIE

W dniu 5 czerwca 2025 r. zawarto porozumienie międzygminne rozszerzające Żarsko Żagański Obszar Funkcjonalny o Gminę Wymiarki i Gminę Gozdnica. Planowanie instrumentów terytorialnych w regionie oparte jest o Obszary Strategicznej Interwencji wskazane na poziomie krajowym i regionalnym. Stąd konieczne jest przyjecie zaktualizowanego dokumentu "Plan Działań - Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2023-2030" wskazującego kierunki działania powiększonego ŻŻOF na najbliższe lata.